

ከሉ : በድንገት : በንድ : ግብግጥ : ላይ : ተቀምጦ : ሳለ : የትኩሳት : ሕመም : ተነግቦት = በዚህ : ሕመም : አሥር : ቀን : ያህል : እንደተኛ : በተወለደ : በሰላማ : ሶስተኛው : በነገሠ : በ፲፫ኛው : ዓመት : ከክርስትና : በፊት : በ፫፻፳፫ : ዓመት : በዚህ : በባቢሎን : ከተማ : ሞተ = ስለአማሟቱ : ግማሹ : ወደ : ሕንድ : በዘመተ : ጊዜ : ወባ : ነድጮት : ነበርና : በዚያ : ትኩሳት : ሞተ : ሲሉ : የቀሩት : ገርኔ ራሎቹ : (አንቲፓተር?) በመድኃኒት : ገደሉት : የሚሉ : አሉ =

በሕይወቱ : ሳለ : በደረሰባቸው : አገሮች : ሁሉ : የከተማቸው : ከተማዎች : ቀጥሮ : እስከ : ሰባ : ይደርሳሉ : ይባላል = ከነዚህ : አሥሩ : በስሙ : እስክንድርያ : የሚባሉ : ናቸው = ከነርሱ : ውስጥ : ደግሞ : እንደሚታዩት : የግብፅ : እስክንድርያ : እነሆ : በክርስትና : ዘመን : ሁሉ : የደመቀች : ከተማ : የሊቃነ : ጳጳሳት : መቀመጫ : ሆና : ከዘመናችን : ላይ : ደርሳለች = የእስክንድርም : ሕጽም : ወደዚችው : ከተማ : መጥቶ : በክብር : አረፈ = ይህች : ከተማ : ትልቁ : እስክንድር : መሥርቷት : በስሙ : እስክንድርያ : እየተባለች : ከመጠራቷ : በፊት : የቀደሞ : ስሟ : ራኩዲ : እንደነበረ : በዮሐንስ : መደብር : መጽሐፍ : ላይ : ይገኛል = እንደሚመስለኝ : ዮሐንስ : መደብር : ራኩዲ : ያለው : ቀድሞ : በግብፃውያን : ዘመን : ራኩቲ : ይባል : የነበረውን : ሳይሆን : አይቀርም = ፖል : ፒዬሬ : ያዘጋጀውን : የግብፅ : የአርኬዎሎጂ : መዝገብ : ነገር : (ዲክሲዮኔር)ገጽ : ፳ ተመልከት = እንደዚህም : ይኸንኑ : ግብፃውያን : ራኩቲ : ይሉት : የነበረው : ሥፍራ : አንዳንድ : ጊዜ : በግሪክኛ : አጠራር : ዓይነት : ራኩቲስ : ይባላል = ዙቴንበርግ : የተረገመውን : የዮሐንስ : መደብርን : መጽሐፍ : ገጽ ፬፻፪ : ተመልከት =

ምዕራፍ : ፳፰ :

እስክንድርና ዲዎጋን-ከትልቁ : እስክንድር : ሞት :

በኋላ : ግዛቱን : የተከፈሉት : አለቆች =

እስክንድር : ከሞተ : በኋላ : ሰፊውን : ግዛቱን : የጦር : አለቆቹ : «ዲያ ዶክ-ተከታዮች» : ተብለው : የተወደዱት : ተከፍለው : ያዙት = ትልቁ : እስክንድር : በተወለደ : በ፴፫ : ዓመቱ : በነገሠ : በ፲፫ኛው : ዓመት : መሞቱን : ስንመለከት : በዚህ : ዓለም : በኑርም : በግዛትም : የኖረበት : ጊዜ : ምን : ያኸል : ትንሽ : መሆኑን : እንረዳለን = በዚህም : በትንሽ : ዘመን : ውስጥ : ሰፊውን : የአፍሪካ : ስሜንና : የመካከለኛ : ምሥራቅ : ዓለም : እስከ : ሕንድ : ድረስ : እየዘረ : ታላላቆቹን : መንግሥታት : ይልቁንም : በተለይ : ፴ : መንግሥታት : የገበሩለትን : ኢትዮጵያንም : ለማስገበር : በየጠረፉ : ያስጨነቀውን : የፋርስን : መንግሥት : ጥሎ : የራሱን : ግዛት : ሲያስፋፋ : በዚህም : ሥራው : ስሙን : ለልጅ : ልጅ : ሲተክል : በትንሽ : ዘመንና : ጊዜ : ውስጥ : ብዙ : ነገር : ለመሥራት : መቻሉን : እንረዳለን = ቢሆንም : እርሱ : በጭር : ጊዜ :

የወራውን ፡ ሰፊ ፡ ሥራ ፡ ለመሥራት ፡ ለርሱ ፡ የተሰጠውን ፡ የሰጠታና ፡ የዕውቀት ፡ የድፍረትና ፡ የትጋት ፡ ዕድል ፡ ማግኘት ፡ ያስፈልጋል ።

ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ እንደወጣትነቱ ፡ መጠን ፡ እየጋለበ ፡ እንደካምቢዝ ፡ አገር ፡ ወራሪ ፣ እንደ ፡ አቲላ ፡ አገር ፡ ዘራሬና ፡ አሸባሪ ፣ እንደኔሮን ፡ ቀብራራ ፡ ወይም ፡ ግፊኛ ፡ አልነበረም ። ነገር ፡ ግን ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ ለያዘው ፡ አገር ፡ አዲስ ፡ ሕግና ፡ አስተዳደር ፡ በመስጠት ፡ የቀድሞዎቹ ፡ የፋርስ ፡ ነገሥታት ፡ በሕዝቡ ፡ ላይ ፡ የጫኑትን ፡ ግብርና ፡ መጥን ፡ በአሰራውያን ፡ እንደተመለከትነው ፡ በገር ፡ ላይ ፡ የሚደረገውን ፡ ዘረፋ ፡ በምርኮኛ ፡ ላይ ፡ የሚፈጸመውን ፡ ግፍና ፡ እብሪት ፡ በማስቀረት ፡ ለምርኮኛ ፡ ምሕረትና ፡ ነፃነት ፡ በመስጠት ፡ ተመስግኗል ። በፊት ፡ እንዳመለከትነው ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ በገባበት ፡ በግብፅ ፡ በጠረስ ፡ በሶዶና ፡ በባቢሎን ፡ በፋርስ ፡ ከተማ ፡ ያጋጠመውን ፡ ብሄል ፡ አስታርት ፡ አሞን ፡ ሞሉክ ፡ የሚባሉትን ፡ አማልክትና ፡ የሕዝብ ፡ አምልኮ ፡ ሳይንቅ ፡ ቤተ ፡ መቅደሳቸውን ፡ ሳያፈርስ ፡ እንደዚያው ፡ እንደአገሩ ፡ ንጉሥ ፡ የሚፈጸመውን ፡ ሥርዓተ ፡ ክህነት ፡ ወደየቤተ ፡ መቅደሱ ፡ እየገባ ፡ ፈጽሞ ፡ ሕዝቡን ፡ ሁሉ ፡ አስደስቷል ። ይኸንንም ፡ ሁሉ ፡ ሲያደርግ ፡ የተመለከቱ ፡ ካህናቱም ፡ ሕዝቡም ፡ ይኸስ ፡ የአምላካችን ፡ ልጅ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ አመስግነው ፡ በሕዝቡም ፡ ዘንድ ፡ አስመስግነው ፡ አገዛዙን ፡ አቃኑለት ። በኢየሩሳሌምም ፡ ከተማ ፡ ደርሶ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ገብቶ ፡ ታቦተ ፡ ጽዮንን ፡ በተሳለመ ፡ ጊዜ ፡ የኦሪት ፡ ካህናት ፡ በጣም ፡ ደስ ፡ አላቸው ፡ ይባላል ።

ከዚህ ፡ በቀር ፡ ጸሐፊና ፡ ፈላስፋን ፡ ያኩባር ፡ እንደነበረ ፡ የርሱና ፡ የመምህሩ ፡ የአርስጣጣሊስ ፡ ፍቅርና ፡ ስምምነት ፡ ይገልጻል ። እንደዚሁም ፡ ዓለምን ፡ በመናቅ ፡ የታወቀውን ፡ ፈላስፋ ፡ ዲዎጋንን ፡ በማክበሩ ፡ ያስረዳል ። ዲዎጋን ፡ የዚህን ፡ ዓለም ፡ ኑሮ ፡ ንቆ ፡ አንድ ፡ ውሻ ፡ እያስከተለ ፡ አንድ ፡ በትርፍ ፡ አንድ ፡ ቅል ፡ በጁ ፡ ይዘ ፡ በተዋረደ ፡ ኑሮ ፡ እየኖረ ፡ ባሮጌ ፡ ቤርሜል ፡ ውስጥ ፡ ይተኛ ፡ ነበር ። ከዕለታት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ የተጠማ ፡ አረኛ ፡ በልቡ ፡ ተኝቶ ፡ ከወንዝ ፡ ወሀ ፡ በሁለት ፡ እጁ ፡ እያፈሰ ፡ ሲጠጣ ፡ አይቶ ፡ “ዛሬ ፡ አዲስ ፡ ትምህርት ፡ ተማርሁ ፤ ለካ ፡ ይችም ፡ የያዘኋት ፡ ቅል ፡ ትርፍ ፡ ኖራለች” ፡ ብሎ ፡ ሰበራት ፡ ይባላል ።

ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ይኸ ፡ ፈላስፋ ፡ አለበት ፡ ድረስ ፡ እየሄደ ፡ ማንጋገርና ፡ መጫወት ፡ ይወድ ፡ ነበር ፡ ይላሉ ። በዚህም ፡ የጦር ፡ አለቆቹና ፡ ዘመናይ ፡ ባለሚሎቹ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ ከወራዳ ፡ ጋር ፡ ምን ፡ አነጋገረኽ ፡ እያሉ ፡ ዘወትር ፡ ሲወቅሱት ፡ እስክንድር ፡ ግን ፡ ሩካውነት ፡ አላችኋለሁ ፡ እስክንድርን ፡ ባልሆን ፡ ኖሮ ፡ ዲዎጋንን ፡ መሆን ፡ እፈልግ ፡ ነበር ፡ እያለ ፡ ይመልስላቸው ፡ ነበር ፡ እዚህ ፡ ውስጥ ፡ ሦስት ፡ የተለያዩ ፡ አሳቦች ፡ እናገኛለን ፤ እስክንድር ፡ ከዲዎጋን ፡ ጋር ፡ መገናኘቱን ፡ ግምት ፡ ሰጥቶታል ፤ ሹማምንቱ ፡ ግን ፡ እንደውርደት ፡ ቆጥረው ፡ ይከለክሉታል ፤ ዲዎጋን ፡ ደግሞ ፡ የእስክንድርን ፡ ግንኙነት ፡ አልከራበ

ትም ። ይኸም ፣ ይታወቅ ፣ ዘንድ ፣ ከዕለታት ፣ እንድ ፣ ቀን ፣ እስክንድር ፣ በሹማምንቱ ፣ ታጅቦ ፣ ዴዎጋን ፣ እቤርሚሉ ፣ በራፍ ፣ ሆኖ ፣ ፀሐይ ፣ ሲሞቅ ፣ ሊገናኘው ፣ መጣ ። በደረሰም ፣ ጊዜ ፣ እፊቱ ፣ ቆሞ ፣ “ዴዎጋን ፣ ሆይ ፣ ምን ፣ እንዳደርግልህ ፣ ትፈልጋለህ” ፣ ብሎ ፣ ጠየቀው ። መቸም ፣ የእስክንድር ፣ ጥያቄ ፣ ሹመት ፣ ወይም ፣ ገንዘብ ፣ ለመስጠት ፣ መሆኑ ፣ የታወቀ ፣ ነው ። ነገር ፣ ግንፈላስፋው ፣ አዎን ፣ የምለምንህ ፣ ነገር ፣ አለ ፣ ይኸውም ፣ የምለምንህ ፣ ፀሐይዋን ፣ ብቻ ፣ እንዳትከልልኝ ፣ ዘወር ፣ እንድትልልኝ ፣ ነው ። ብሎ ፣ ሌላ ፣ ያልታሰበ ፣ የመልስ ፣ አደጋ ፣ ወረወረበት ። ይኸን ፣ የመሰለው ፣ መልስ ፣ የእስክንድርን ፣ ግምት ፣ በዴዎጋን ፣ ላይ ፣ እየበዛ ፣ እንዲሄድ ፣ አደረገለት ፣ እንጂ ፣ ደፈርኸኝ ፣ ወይም ፣ አዋረድኸኝ ፣ ብሎ ፣ አልተቆጣውም ። ነገር ፣ ግን ፣ እርሱ ፣ ዓለምን ፣ ለመያዝ ፣ ሲወጣ ፣ ሲወርድ ፣ ዴዎጋን ፣ በዚህ ፣ ዓይነት ፣ ዓለምንና ፣ በዓለም ፣ ያለውን ፣ ኑሮ ፣ ፈጽሞ ፣ መናቁ እየገረመው ፣ በልቡም ፣ እያከበረው ፣ ትቶት ፣ ሄደ ፣ ማለት ነው ።

በአንጋገሩም ፣ “እስክንድርን ፣ ባልሆን ፣ ኖሮ ፣ ዴዎጋንን ፣ አሆን ፣ ነበር” ሲል ፣ የተናገረውን ፣ ቃል ፣ እስክንድር ፣ ምንም ፣ እንኳን ፣ ሥልጣንን ፣ ዓለምን ፣ ለጊዜው ፣ ቢይዝ ፣ ሁሉም ፣ ከንቱ ፣ መሆኑን ፣ የዴዎጋንን ፣ ያኸል ፣ እንኳን ፣ ባይሆን ፣ በመጠኑ ፣ በዚህ ፣ በወጣትነት ፣ ዕድሜው ፣ ተረድቶት ፣ እሱም ፣ ዓለምን ፣ ለመተው ፣ የመከጀል ፣ ዝንባሌ ፣ እንዳለው ፣ ያስረዳል ።

ነገር ፣ ግን ፣ እስክንድር ፣ እንደምኞቱ ፣ ዓለምንም ጨርሶ ፣ ሳይዝ ፣ ዓለምንም ፣ ሳይንቅ ፣ ድንገተኛ ፣ ሞት ፣ ከዚህ ፣ ዓለም ፣ በወጣትነቱ ፣ ዘመን ፣ ነጠቀው ። ዴዎጋን ፣ ደግሞ ፣ ይኸን ፣ ዓለም ፣ ቢመረርም ፣ ቢጠላም ፣ በግድ ፣ በዚህ ፣ ዓለም ፣ እስኪያረጅ ፣ ድረስ ፣ ተቀመጠ ፣ ከአረጀ ፣ በኋላ ፣ በዘጠና ፣ ዓመቱ ፣ በ፫፻፳፫ ፣ ዓመት ፣ በቆርንቶስ ፣ ሞተ ። ሁለቱ ፣ ሰዎች ፣ በዕድሜና ፣ በሥራ ፣ በአሳብ ፣ ዝንባሌ ፣ የተለያዩ ፣ ሆነው ፣ ሳለ ፣ በአንድ ፣ ዓመት ፣ ውስጥ ፣ በዚህ ፣ በ፫፻፳፫ ፣ ዓመት ፣ በሞት ፣ ተገናኙ ። ከሁለቱ ፣ ሕይወት ፣ ላይ ፣ ሰው ፣ የወደደውንም ፣ የጠላውንም ፣ ማግኘት ፣ አለመቻሉን ፣ በሰውና ፣ በሕይወቱ ፣ ላይ ፣ የሚፈጽመው ፣ እግዚአብሔር ፣ እንደሰውዬው ፣ ዝንባሌ ፣ ያዘዘውና ፣ የፈቀደው ፣ መሆኑን ፣ ብቻ ፣ እንማራለን ።

እስክንድር ፣ ሊሞት ፣ ሲል ፣ ግዛቱን ፣ በደፈናው ፣ “የሚገባው ፣ ሰው ፣ ይውሰድ” ፣ ብሎ ፣ የማንንም ፣ ስም ፣ ሳያነሳ ፣ ሞተ ፣ ይበላል ። የጦር ፣ አለቆቹ ግን ፣ እኔን ፣ ይሆናል ፣ በማለት ፣ ትንሽ ፣ ቀን ፣ በአሳብ ፣ ተተራመሱ ፣ ተዋገው ። ከሞተ ፣ በኋላ ፣ ከሮክሳን ፣ (የባክትሪያን ፣ ልጅ) ፣ የተወለደው ፣ አሌክሳንድር ፣ ኤጎ ፣ የሚባለው ፣ ልጁ ፣ በመቄዶንያ ፣ ዙፋን ፣ በሞግዚት ፣ የሁሉ ፣ በላይ ፣ ሆኖ ፣ እንዲገዛ ፣ ተደርጎ ነበር ። ዳሩ ፣ ግን ፣ የገዛ ፣ ሞግዚቱ ፣ ከግንድር ፣ ከነፍቱ ፣ ጋር ፣ ገድሎ ፣ መቄዶንያን ፣ ያዘ ። የቀረውንም ፣ ሰፊ ፣ ግዛቱን ፣ “ዲያዶክ-ተከታይ” ፣ የተባሉት ፣ የጦር ፣ አለቆቹ ፣ በክፍያና ፣ እኔ ፣ የበላይ ፣ ልሁን ፣ በማለት ፣ እርስ ፣ በርሳቸው ፣ ብዙ ፣ ጊዜ ፣ ሲሞጉ ፣ ቆይተው ፣ የመጨረሻው ፣ ጦርነት ፣ በ፫፻፩ ፣ ዓመት ፣ በኢፕሱስ ፣ ከተደረገ ፣ በኋላ ፣ ዕርቅና ፣ ሰላም ፣ ሆኖ ፣ ከዚህ ፣ እንደሚቀጥለው ፣ በስምምነት ፣ ከሶስት ፣ ላይ ፣ ተከፋፈሉት ።

፩ኛ :-ግብፅና፡አካባቢው ፡ ለጥቅሎሚ ፡ (በጥሎሚስ) ፡ ሶተር ፡ የላጎስ ፡ ልጅ ፡
፪ኛ :-ሶርያና ፡ አካባቢው ፡ ለሰሌውኩስ ፡

፫ኛ :-መቄዶንያ ፡ ከክሳንድር ፡ በፊት ፡ (ለአንቲጎን?) በኋላ ፡ ለክሳንድር ፡
እንግዲህ ፡ ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ቀጥሎ ፡ እስከ ፡ ሮማውያን ፡ መነሣትና ፡ እስኩክለ
ዎፓትር ፡ ድረስ ፡ የበጥሊምስ ፡ ዘር ፡ እየተከታተለ ፡ በግብፅ ፡ ዙፋን ፡ ተቀመጠ።
የመርቄና ፡ የአክሱም ፡ መንግሥታትም ፡ ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ ግንኙነት ፡
አድርገው ፡ የግሪክን ፡ ሥልጣኔ ፡ በመጠኑ ፡ ማስገባት ፡ የቻሉት ፡ ሸቀጥ ፡ ለሸ
ቀጥ ፡ የተለዋወጡት ፡ ከነዚህ ፡ ከነበጥሊሞስ ፡ ጋር ፡ ነው ።

የእስክንድር ፡ ታሪክ ፡ ቀድሞ ፡ በዐረብኛ ፡ እነአቡሻክር ፡ ጽፈውት ፡ ወደ ፡
ግዕዝ ፡ የተተረጎመ ፡ አባ ፡ ጌራስሙስና ፡ እንደዚሁም ፡ የሴፍ ፡ ወልደ ፡ ጎርዮን ፡
በዕብራይስጥ ፡ ጽፈውት ፡ የነበረው ፡ በያይነቱ ፡ አለ ። በጠቅላላ ፡ የዚህ ፡ መጽ
ሐፍ ፡ ስሙ ፡ በግዕዝ ፡ "ዜና ፡ እስክንድር" ፡ ይባላል ። በዚህ ፡ ታላቅ ፡ መጽሐፍ ፡
ውስጥ ፡ ከደንበኛውና ፡ ከአውነተኛው ፡ ግሪኮቹ ፡ ከጻፉት ፡ ጋር ፡ የማይገናኝ ፡
ስሕተትና ፡ የማይመስል ፡ ነገር ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ ይገኝበታል ። ሁሉንም ፡ በዝ
ርዝር ፡ ለማስረዳት ፡ ጸሐፊንም ፡ አንባቢንም ፡ ስለሚያሰለጁ ፡ ከአቡሻክር ፡ የተገ
ኘውን ፡ ለምሳሌ ፡ ያህል ፡ ከመዠመሪያው ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ ስሕተት ፡ እንመልከት።

«በስመ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሕያው ፡ መሐሪ ፡ ወመስተሣህል ፡ ንጽሕፍ ፡ ዜናሁ ፡
ለእስክንድር ፡ ንጉሥ ፡ ዘተረክበ ፡ እምአቡሻክር ።

እስክንድር ፡ ወልደ ፡ ሬልጶስ ፡ የናናዊ ፡ ዘፀ ፡ አቅርንቲሁ ፡ ነግሠ ። ፶ ፡ ወጊ ፡
ዓመት ፡ እንዘ ፡ መዋዕሊሁ ፡ ፲ ፡ ወጊ ፡ ዓመት ፡ ? ፡ ወዘሉ ፡ ጉልቄ ፡ መዋዕሊሁ ፡
፸ ፡ ወ ፡ ፪ ፡ ዓመት ፡ ውእቱ ፡ ወከማሁ ፡ ይቤ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ዘሮምያ ፡ በታ
ሪኩ ፡ ወስዲድስ ፡ ወልደ ፡ በጥረቅ ፡ ወወልደ ፡ መነኮስ ፡ ይብሉ ፡ ጉልቄ ፡ መዋ
ዕሊሁ ፡ ፴ ፡ ወ ፡ ፪ ፡ ዓመት ፡ ወመዋዕለ ፡ መንግሥቱ ፡ ፲ ፡ ወ ፡ ፯ ፡ ዓመት ፡
ይልና ፡ በዘመኑ ፡ ጸሐፊዎች ፡ እንደተለያዩበት ፡ በመግለጽ ፡ ሌላውን ፡ ሁሉ ፡
ይቀጥላል ። መቸም ፡ ጠቅላላ ፡ ዘመኑን ፡ ፸፪ ፡ ዓመት ፡ የነገሠበትን ፡ ፶፯ ፡ ዓመት ፡
ካደረገው ፡ ጸሐፊ ፡ ሙሉ ፡ ዕድሜውን ፡ ፴፪ ፡ ዓመት ፡ የነገሠበትን ፡ ዘመን ፡ ፲፯ ፡
ዓመት ፡ ያደረገው ፡ ከደንበኛ ፡ ታሪኩ ፡ ሊገጥም ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ አልቀረውም ፡
፲፯ ፡ ዓመት ፡ ያለውን፤ ፲፫ ፡ ዓመት ፡ ቢል ፡ ኖሮ ፡ ከአውነተኛው ፡ ታሪኩ ፡ ሊገናኝ ፡
ይችል ፡ ነበር ።

ይልቅስ ፡ ከነዚህ ፡ ሁሉ ፡ በአጭሩም ፡ ቢሆን ፡ የኒቅዩ ፡ ኤጲስ ቆጶስ ፡ የጻ
ፈው ፡ በገራችን ፡ ወደግዕዝ ፡ የተተረጎመው ፡ የሐንስ ፡ መደብር ፡ የሚባለው ፡
መጽሐፍ ፡ የጻፈው ፡ ይሻላል ። እርሱም ፡ በጭሩ ፡ በግዕዝኛው ፡ ቋንቋ ፡ በ፶፬ኛው ፡
ምዕራፍ ፡ እንደዚህ ፡ ይላል ።

«ወእስክንድር ፡ ወልደ ፡ ሬልጶስ ፡ መቄዶናዊ ፡ ሶበ ፡ ነግሠ ፡ ሐነዓ ፡ ለሀገር ፡
ዐባይ ፡ እስክንድርያ ፡ በሀገረ ፡ ምስር ፡ ወሰመያ ፡ በስሙ ፡ እስክንድርያ ፡ ወስማስ ፡

ቅድመ ፡ ራኩዲ ፡ በልሳነ ፡ ምስራውያን ፡ ወእምድጎረዝ ፡ ፀብእ ፡ ለሀገረ ፡ ፋርስ ፡
 ወበጽሐ ፡ እስከ ፡ ወሰነ ፡ አውዚዝ ፡ ወሐነፀ ፡ በህየ ፡ መካነ ፡ ጎበ ፡ ተጋብኡ ፡
 ሐራሁ ፡ ወኩሎሙ ፡ ሠራዊቱ ፡ ወበህየ ፡ ወሀሀሙ ፡ ወርቀ ፡ ብዙኃ ፡ ለዐበይት ፡
 ሐራሁ ፡ ወለኩሎሙ ፡ መኳንንቲሁ ፡ ወለሠራዊቱ ፡ ብዙኃን ፡ ወሰመያ ፡ ለይእቲ ፡
 መካን ፡ አቢርሳቡልስ ፡ ወከመዝ ፡ ይሰምዩዋ ፡ ኩሎሙ ፡ ሰብአ ፡ ብርንጥያ ።
 ወሶበ ፡ ፀብእ ፡ ለፋርስ ፡ እስክንድር ፡ ቀተለ ፡ ብዙኃን ፡ እምሠራዊት ፡ ዳርዮስ ፡
 እስከ ፡ አጎለቆሙ ፡ ወነሥአ ፡ መንግሥተ ፡ ዳርዮስ ፡ ኩላ ፡ ወተሠልጠ ፡ ላዕሌሃ ፡
 ወዓዲ ፡ ነሥአ ፡ ለወለቱ ፡ ዘስማ ፡ ርኩሳኒ ፡ ወይእቲ ፡ ኮነት ፡ ድንግለ ፡ ወረሰያ ፡
 ብእሲቶ ፡ ወኢገብረ ፡ ባቲ ፡ እኩየ ። ወለንግሥተ ፡ ጎበሻሂ ፡ ዘስማ ፡ ቅንዳቅስ ፡
 ኢያሕሰመ ፡ ላዕሌሃ ፡ በእንተ ፡ ዕበየ ፡ ልቡናሃ ። እስመ ፡ ይእቲ ፡ ሰምዐት ፡
 ዜና ፡ ምግባራቲሁ ፡ ለእስክንድር ፡ ወልማዳቲሁ ፡ እስመውእቱ ፡ ኮነ ፡ ያዴመር ፡
 ምስለ ፡ ሰብአ ፡ ዓይን ፡ ወአኃዙቶ ፡ ወትቤሎ ፡ አንተ ፡ ንጉሥ ፡ ዘአጎዝከ ፡ ኩላ ፡
 ዓለም ፡ ወአንተ ፡ ዮም ፡ ተእጎዝከ ፡ በብእሲት ፡ ወይቤላ ፡ ወእቱ ፡ በእንተ ፡ አእ
 ምሮትኪ ፡ ወርቀተ ፡ ልቡናኪ ፡ ወጥብብኪ ፡ አጎዝኪ ፡ አነ ፡ እምይእዜ ፡ አዓቅበኪ ፡
 ዘአንበለ ፡ እከይ ፡ ለኪ ፡ ወለደቁቅኪ ፡ ወእራስየኪ ፡ ሊተ ፡ ብእሲተ ፡ ወሶበ ፡
 ስምዐት ፡ ዘንተ ፡ ሰገደት ፡ ሎቱ ፡ ታሕተ ፡ እገሪሁ ፡ ወተሰነዓወት ፡ ምስሌሁ ፡ ወረ
 ሰያ ፡ ሎቱ ፡ ብእሲተ ፡ ወእምድጎረ ፡ ዝንቱ ፡ ገረሩ ፡ ሎቱ ፡ ሐበሽ ። ወእስክንድ
 ርኒ ፡ አመ ፡ ሞተ ፡ ከፊለ ፡ መንግሥቶ ፡ ለ፬ ፡ አዕርክቲሁ ፡ እለ ፡ ተራድዕዎ ፡
 በውስተ ፡ ፀብእ ። ወፊልኒስኒ ፡ እኩሁ ፡ ዘየዐበ ፡ ነሥአ ፡ ለሀገረ ፡ መቄዶንያ ፡ ወኮነ ፡
 ንጉሠ ፡ ወስቲታ ። ወለኩሎ ፡ አውርያ ። ወዓዲ ፡ አንገሠ ፡ ለሀገረ ፡ ምስር ፡ በጥ
 ሊሞስሃ ፡ ዘተሰምየ ፡ በይላንስ ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ ስለተጻፈው ፡ አንዳንድ ፡ ትርጉም ፡ ሰጥተን ፡ አሰቡን ፡ ማብራ
 ራት ፡ ለአንበቢ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ።

ዮሐንስ ፡ መደብር ፡ ተብሎ ፡ በስሙ ፡ የተሠየመውን ፡ ይኸን ፡ መጽሐፍ ፡
 የጻፈው ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በሻባካ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ላይ ፡ እንዳመለከት
 ነው ፡ ዮሐንስ ፡ የኒቅዮ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ይባላል ። የነበረበት ፡ ዘመን ፡
 ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ በጊኛው ፡ ዓ. ምሕረት ፡ በእስክንድርያ ፡ የሊቀ ፡
 ጵጵስና ፡ ወንበር ፡ አባ ፡ ዮሐንስና ፡ አባ ፡ ስምዖን ፡ በየተራ ፡ በነበሩበት ፡
 ዘመን ፡ ነው ። ይህን ፡ መጽሐፍ ፡ በዐረብኛ ፡ አዘጋጅቶት ፡ ሲኖር ፡ ባዔ ፡
 ሠርፀ ፡ ድንግልና ፡ ባዔ ፡ ያዕቆብ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ (፲፮፻፲-፲፮፻፲፬ ፡ ዓ. ም.)
 ከዐረብኛ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ ተተርጉሟል ።

እንግዲህ ፡ ዮሐንስ ከኮፕት ፡ (ግብጫ) ከግሪክኛ ፡ እየለበሰበ ፡ በዐረብኛ ፡
 ሲያዘጋጅ ፡ ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ ከ፳፻ ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ ሲተረጎም ፡
 በየመንገዱ ፡ በየሥፍራው ፡ አንዳንድ ፡ ጉድለት ፡ ከመደረጉ ፡ በቀር ፡ የስም ፡
 ስሕተትም ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ ይገኛል ።

እላይ ፡ በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ ካለው ፡ የግዕዝኛ ፡ ታሪክ ፡ ወበጽሐ ፡ እስከ ፡
 ወሰነ ፡ አውዚዝ ፡ የሚለው ፡ አውሮፓ ፡ ወሰን ፡ ለማለት ነው ።

“ወሰመያ : ለይአቲ መካን : አከራሳቡልስ : የሚለው : በኬልቁዶን : አጠገብ
ቢዛንቲን : ፊት : ለፊት : የሚገኘውን : በግሪክኛ : ክሪሶፓሊስ : የሚባለውን : የጥንት :
ከተማ : ሲጠቅስ : ነው ። ይቺ : ከተማ : ዛሬ : የቱርክ : መንግሥት : ግዛት : ሆናለች ።

ወከመዝ : ይሰምደዎ : ኩሎሙ : ሰብአ : ብርንጥያ : የሚላቸው : የቀስጥን
ጥንያን : ከተማ : በ፲ኛው : መቶ : ዓ : ም : ትልቁ : ቁስጠንጠኖስ : መሥርቶት :
በስሙ : ከመሰየሙ : በፊት : በላቲኖችና : በግሪኮች : ዘንድ : አገሪቱ : ቢዛንቲያ :
ወይም : ቢዛንቲየም : ትባል : ነበር ። ይቺም : አገር : ፀረቦች : ብርንጥያ : ብለዋት
የነበረውን : ግዕዝ : ተርጓሚው : እንዳለ : ወስዶ : አገሪቱን : ብርንጥያ : ሰዎቹን :
ሰብአ : ብርንጥያ : ብሏቸዋል ። በኋላ : ደግሞ : ቱርኮች : ከቀላስጥንጥንያ : መንግሥት :
ቀምተው : እጅ : ሲያደርጉ : ቀላስጥንጥንያ : የሚባለውን : ስም : አስቀርተው : እስ
ጣምቡል : ብለዋታል ።

ወዓዲ : ነሥአ : ለወለቱ : ርኩሳኒ : ብሎ : እስክንድር : ዳርዮስን : ካሸነፈ :
ወዲህ : ልጁን : ርኩሳኒ : የምትባለውን : አገባ : ያለው : የልጅቱ : ስም : ሮክሳን
የነበረውን : ርኩሳኒ : በማለት : ቲንሽ : ለወጥ : አድርጎታል ።

ወፊልጶስ : ኦጉሁ : ዘየዓቢ : ነሥአ : ለሀገረ : መቁዶንያ : ወከነ : ንጉሠ :
ውስቲታ ። ያለው : ፊልጶስ : የሚለው : ክሣንድርን : ይሆናል ። ወለኩሉ : አው
ርያ : ያለውም : አውሮፓን : ሲል : ነው ። ወአንገሠ : ለሀገረ : ምስር : በጥሊሞ
ስሃ : ዘተሠምየ : በይላንስ : ያለው : በግብፅ : ከእስክንድር : ሞት : በኋላ : የዘ
ሩን : ሐረግ : ይኸውም : ማለት : የላጂድ : ዲናስቲ : የሚባለውን : ሥርወ : መን
ግሥቱን : የተከለውን : ላጉስ : ወይም : ላጉስ : የሚባለውን : የእስክንድርን : የጦር
አለቃ : ሲጠቅስ : ነው ። ቤይ : የሚል : ቃል : ከኋላው : ጨምሮ : ቤይላጉስ :
ያለበት : ምክንያት : ምናልባት : ሙሴ : ዘተንበርግ : እንዳመለከቱት : የላንሱ :
ለማለት : አንቀጽ : (አርቲክል) : አድርጎት : ይሆናል ። በተረፈ : በጥሊሞስሃ : ዘተ
ሠምየ : በይላንስ : ያለው : የበጥሊሞስ : ስያሜ : የገሮመረው : ሰተር : ከሚባለው :
እንጂ : ላጉስ : በጥሊሞስ : አልተባለም ። የርሱ : ስም : ሰተር : ፕቶሌሚውስ :
(በጥሊሞስ) ሲሆን : ላንስ : ያባቱ : ስም : ነው ።

በተረፈ : እስክንድር : በድብቅ : ከሰላዮቹ : ጋር : መጥቶ : ንግሥት : ቀንዳክስ : (ሕን
ደኬ) : የምትባለዋን : የሀበሻ : ንግሥት : አገባ : ስላለው : ወደፊት : በሚገኘው :
ምዕራቹ : ለብቻ : ጽፈነዋልና : አሁን : ወደ : መርዌ : መንግሥት : እንለፍ ።

ምዕራፍ፡ ፳፱ ።

የመርዌ ፡ ንግሥት ፡ የሕንደኬና ፡ የትልቁ ፡ እስክንድር ፡ የጋብቻ ፡ ዓይነት—የመርዌ
ኢትዮጵያውያንና ፡ የነጥቆላሚ ፡ (በጥሊሞስ) ፡ ግንኙነት ።

ይኸ ፡ ሁሉ ፡ ሲሆን ፡ የናፓታ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ግብፅን ፡ የሚወር ፡ የውጭ ፡
መንግሥት ፡ ወታደር ፡ በየጊዜው ፡ ስለሚያጠቃቸው ፡ ከላዕላይ ፡ ግብፅ ፡ ይልቁንም ፡
ከናፓታ ፡ ወደመርዌ ፡ መጥተው ፡ መንግሥታቸውን ፡ ይመሩ ፡ ከነበሩት ፡ ውስጥ
ያንዳንዶቹን ፡ ታሪክ ፡ በመጠኑ ፡ ባለፈው ፡ አንብበናል ። ከነዚህ ፡ ከምቤዝ ፡ የፋርሱ
ንጉሥና ፡ ናስቶስኒን ፡ የኢትዮጵያ ፡ (መርዌ) ፡ ንጉሥ ፡ ለመርነት ፡ ተሳልፈው ፡ ሳይ
ዋጉ ፡ ከምቤዝ ፡ ጠሩ ፡ በረሀብና ፡ በጥም ፡ ስለተገቡበት ፡ መመለሱን ። በፋርስ ፡
መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ሆኖ ፡ በግብፅ ፡ የነገሠው ፡ ኦሪንዲዮስ ፡ ከመርዌው ፡ ንጉሥ ፡
ከሂዳስፕ ፡ ጋር ፡ ተዋግተው ፡ ሂዳስፕ ፡ አሸንፎ ፡ እንደመለሰው ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡
ተመልክተናል ። ከሂዳስፕ ፡ ቀጥሎ ፡ ዘመዱ ፡ ቤርክ ፡ ኤም ፡ ሑብ ከርሱም ፡ በኋላ
ታኦኬን ፡ ሲገዛ ፡ ቆይቶ ፡ ሕንደኬ ፡ ንግሥት ፡ ሁለተኛይቱ ፡ ነገሠች ። እንደሌሎቹ
ነገሥታት ፡ የግሬኩ ፡ የላቲኑ ፡ የኮፕቱ ፡ የዐረቡ ፡ ቋንቋ ፡ ስሟን ፡ ከንዳስ ፡ ከንታ
ቂህ ፡ ከንዳቂ ፡ የሚላትን ፡ የኛ ፡ ግዕዝኛው ፡ ቋንቋ ፡ ባንዳንድ ፡ ሥፍራ ፡ ሕንደኬ ፡
ሲላት ፡ የዮሐንስ ፡ መደብር ፡ መጽሐፍ ፡ ደግሞ ፡ ባለፈው ፡ እንደተመለከትነው ፡
ቅንዳቅስ ፡ ብሏታል ።

እርሷንና ፡ አገሯን ፡ ለመሰለል ፡ ከግብፅ ፡ ሰላዮች ፡ በላከ ፡ ጊዜ ፡ ራሱ ፡
ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ከሰላዮቹ ፡ ጋር ፡ እንዳንድ ፡ ተራ ፡ ሰው ፡ መስሎ ፡ መጥቶ ፡
እንደነበረና ፡ አውቃው ፡ “አንተ ፡ ዓለምን ፡ የያዝኸው ፡ እስክንድር ፡ ንጉሥ ፡
ዛሬ ፡ ደግሞ ፡ ባንዲት ፡ ሴት ፡ ተያዝህ ፡ እንዳለችውና ፡ እርሱ ፡ ደግሞ ፡ በፅ
ውቀትኸ ፡ በሕሊናኸ ፡ ጥልቀትና ፡ በጥበብኸ ፡ ያዝኸኝ ፡ ስለዚህ ፡ እኔ ፡ ደግሞ ፡ አንቺ
ንም ፡ ልጆችሽንም ፡ በደግነት ፡ እጠብቃችኋለሁ ። አንቺንም ፡ ሚስት ፡ አደርግኸ
ለሁ ፡ እንዳላት ፡ ባለፈው ፡ ምዕራፍ ፡ ያነበብነው ፡ የዮሐንስ ፡ መደብር ፡ የግዕዝ ፡
ጽሑፍ ፡ ያመለክታል ። ከዚህ ፡ አያይዞ ፡ ከእስክንድር ፡ አንደበት ፡ ሕንደኬ ፡ ንግ
ሥት ፡ ይኸንን ፡ ስትስማ ፡ እጅ ፡ ነሥታ ፡ ከርሱ ፡ ጋር ፡ እንደተስማማች ፡ ከዚህም
በኋላ ፡ የአበሻ ፡ ሕዝብ ፡ ለእስክንድር ፡ እንደተገዛለት ፡ ይገልጻል ።

እስካሁን ፡ ድረስ ፡ ከየመጽሐፉ ፡ ያነበብሁት ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ መጽሐፍ ፡
ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ከፋርሶች ፡ ጋር ፡ ተዋግቶ ፡ ግብፅን ፡ ከመያዙና ፡ የእስክንድ
ርያን ፡ ከተማ ፡ በ፫፻፴፪ ፡ ዓመት ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ከትሞ ፡ ወደአሶር ፡ ተመልሶ ፡
በ፫፻፴፩ ፡ ዓመት ፡ በአርበላ ፡ ከዳርዮስ ፡ ጋር ፡ መዋጋቱን ፡ እንጂ ፡ ከግብፅ ፡ ወደ
ደቡብ ፡ ወደ ፡ መርዌ ፡ ከሰላዮች ፡ ጋር ፡ መጥቶ ፡ ሕንደኬ ፡ የምትባለውን ፡ የመርዌ
ንግሥት ፡ አግብቶ ፡ ተመለሰ ፡ የሚሉ ፡ አላየሁም ። ዓባይን ፡ የሚመረጥሩ ፡ ሰዎች
ልክ ፡ እንደነበረና ፡ ግማሾቹ ፡ በመንገድ ፡ እንደሞቱ ፡ ግማሾቹም ፡ ተወላጅነታቸው
የሶርያ ፡ ሰዎች ፡ በትግሬ ፡ ቀርተው ፡ ዛሬ ፡ በትግሬ ፡ ውስጥ ፡ ሲሬ ፡ በሚባለው ፡

አገር ፡ እንደተቀመጡና ፡ አገሩም ፡ በነርሱ ፡ ሲሬ ፡ ተብሎ ፡ እንደተጠራ ፡ የሚጽፉ
አሉ ። ሞሪዮ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፹፭ ፡ ተመልከት ።

ከዚህ ፡ ይልቅ ፡ የሚመስለው ፡ በመርዌ ፡ ንግሥት ፡ በሕንድኔና ፡ በትልቁ ፡
እስክንድር ፡ መካከል ፡ የጋብቻውም ፡ የተገኘነቱም ፡ ጉዳይ ፡ በመልእክት ፡ መፈ-
ጸሙ ፡ ነው ። መቼም ፡ እስከ ፡ ቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ድረስ ፡ እንደተመለከትነው ፡ አንድ ፡
ንጉሥ ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ መስፍን ፡ በጦር ፡ ሊያሰፋ ፡ ያልቻለውን ፡ ወይም ፡ ያልፈ-
ለገውን ፡ ግዛቱን ፡ የሚያሰፋው ፡ በጋብቻ ፡ በኩል ፡ ነበር ። የሸዋ ፡ ንጉሥ ፡ ሣህለ-
ሥላሴ ፡ ለግዛትና ፡ ለፖለቲካ ፡ ሲሉ ፡ የየባላባቱን ፡ ልጆች ፡ በሚስትነት ፡ በየአለባት-
እያስቀመጡ ፡ ከዚህ ፡ ጋብቻ ፡ ብዙ ፡ ዘር ፡ ከማግኘታቸው ፡ በቀር ፡ ይኸው ፡ ጋብቻ
በዘመኑ ፡ ለሸዋ ፡ ግዛታቸው ፡ ጠቅሟቸው ፡ ነበር ።

እንደዚህም ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ አስፈሪውን ፡ የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ ጥሎ
የራሱን ፡ ግዛት ፡ በግብፅ ፡ ሲመሠርትና ፡ የዓለም ፡ ንጉሥ ፡ ተብሎ ፡ ሲሠየም ፡
የዚህኑ ፡ ወሬ ፡ በመሰማት ፡ እርሷ ፡ ወደ ፡ እስክንድር ፡ አገብራለሁ ፡ የሚል ፡
መልእክተኞች ፡ ስትልክ ፡ ወይም ፡ እርሱ ፡ ገብሪልኝ ፡ ብሎ ፡ ማላክተኞች ፡ ሲልክ ፡
በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የጋብቻ ፡ ንግግር ፡ ተደርጎ ፡ ይሆናል ። ከዚያም ፡ እስክንድር ፡ ባለ-
ፈው ፡ እንደተመለከትነው ፡ ከአሶር ፡ ወደፋርስ ፡ ከፋርስ ፡ ወደሕንድ ፡ አገር ፡ ላገር ፡
እየዞረ ፡ ግዛቱን ፡ ሲያሰፋ ፡ ኖሮ ፡ በኋላ ፡ ወደባቤሎን ፡ ተመልሶ ፡ በ፫፻፳፫ ፡ ዓመት ፡
ሲሞት ፡ የሕንድኔና ፡ የእስክንድር ፡ ጋብቻ ፡ የወሬ ፡ ጋብቻ ፡ ሆኖ ፡ ቀርቶ ፡ ይሆ-
ናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ ነበሩት ፡ ከሚባሉት ፡ ከሦስት ፡ መቶ ፡
ዕድሳ ፡ ሚስቶችና ፡ እቀብቶች ፡ ውስጥ ፡ አንዲቱ ፡ የመርዌ ፡ ንግሥት ፡ ሕንድኔ-
ናት ፡ እየተባለ ፡ ተጽፏል ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ እንደጋብቻው ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ለእስክንድር ፡ በመልእክት ፡
መገባረቻውን ፡ «ወእምድኅረ ፡ ዝንቱ ፡ ገረረ ፡ ሎቱ ፡ ሀበሽ ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሀበ-
ሾች ፡ ተገዙለት ፡» ብሎ ፡ የረቅዩ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ዮሐንስ ፡ ከጸፈው ፡ በቀር ፡ የእ-
ስክንድርን ፡ የሕይወት ፡ ታሪክ ፡ የጻፈው ፡ ፕሎታርክ ፡ ትልቁ ፡ እስክንድር ፡ የድል ፡
አድራጊነቱንና ፡ የዓለም ፡ ገዥነቱን ፡ በከበረበት ፡ በባቢሎን ፡ ከተማ ፡ በዓል ፡ ላይ ፡
ኢትዮጵያውያንም ፡ ተገኝተው ፡ እንደነበረ ፡ ጽፏል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ እስክንድር ፡ ባለፈው ፡ በመልከትነው ፡ ዓይነት ፡ ሞቶ ፡ ግዛቱን ፡
የጦር ፡ አለቆቹ ፡ ሲከፈሉት ፡ የግብፅ ፡ ግዛት ፡ ለፕቶሎሜ ፡ ሶተር ፡ (ለፕቶሎሜ ፡ ላጎስ-
ልጅ) ፡ ደርሶ ፡ ይኸው ፡ ፕቶሎሜ ፡ በግብፅ ፡ ላይ ፡ ነግሦ ፡ በሚያስተዳድርበት ፡ ዘመን
በመርዌም ፡ ንግሥት ፡ ሕንድኔ ፡ ሞታ ፡ አስተርክ ፡ አሚን ፡ ነገሠ ፡ (ሦስት ፡ መቶ ፡
ዓመት ፡ ከክርስትና ፡ በሬት) ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ የግብፅ ፡ ገዢዎች ፡ ፕቶሎሜ ፡ ሶተርና
ከርሱ ፡ የቀጠለው ፡ ፕቶሎሜ ፡ ሬላደልፍ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የሰሜን ፡ ጠረፍ ፡ ወታ-
ደርና ፡ ሰው ፡ መላክ ፡ ዠመሩ ። በተለይ ፡ ፕቶሎሜ ፡ ሬላደልፍ ፡ በምጥጥ ፡ አጠ-
ገብ ፡ አንድ ፡ የባሕር ፡ ወደብ ፡ አሠርቶ ፡ በስሙ ፡ ፕቶሎሜይስ ፡ ብሎ ፡ ሠየመው።
እንደዚህም ፡ ከቀድሞ ፡ ዠምሮ ፡ የነበረው ፡ የኡዱሊስ ፡ ከተማ ፡ ወደብ ፡ ከጊዜ ፡
ወደጊዜ ፡ ይበልጥ ፡ ተሟሙቆ ፡ የግብፅና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሞና ፡ ሸቀጥ ፡ ማመላለክ፡
ሆኖ ፡ ነበር ። ይኸው ፡ ፕቶሎሜ ፡ ሬላደልፍ ፡ በ፫፻፹፪ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ከአስፈራኤል ፡

ሊቃውንት ፡ ውስጥ ፡ ሰብአ ፡ ሊቃውንት ፡ መርጦ ፡ ብሉይን ፡ ከኢብራይስጥ ፡ ወደ
 ጽርዕ ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ስለአስተረጎሙ ፡ በትርጓሚው ፡ ሥራ ፡ ራሱ ፡ አብሮ ፡
 ስለሠራ ፡ ስመ ፡ ጥርነትን ፡ አግኝቷል ። በዚህ ፡ በዮሐንስ ፡ መደብር ፡ መጽሐፍ ፡
 በጅኛው ፡ ምዕራፍ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ ተጽኛል ። ወበመዋዕሊህ ፡ ለበጥሊጥስ ፡ ፈላደልሬስ ፡
 ዘትርጓሚ ፡ ስሙ ፡ መፍቀሬ ፡ አኃው ፡ ከነ ፡ ብእሴ ፡ ብዙኃ ፡ ንባብ ፡ ወጠቢብ ፡
 ወልደ ፡ አግላዎስ ፤ ውኦቱ ፡ ተርጎሙ ፡ መዳሕፍተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ቅዱሳተ ፡ እም
 ልሳነ ፡ ዕብራኒ ፡ ጎብ ፡ ልሳነ ፡ ዮናኒ ፡ ምስለ ፡ ጅ ፡ አእሩግ ፡ በጎልቁ ፡ ጅወጃ ፡ መዋዕለ ፡
 በእንተ ፡ ዘከኑ ፡ ጅ ፡ ወጃ ፡ መተርጎማን ፡ ወጃስ ፡ ሞቱ ፡ እምቅድመ ፡ ይተርጎሙ ።

ከሕንደኬ ፡ ንግሥት ፡ ይኸውም ፡ ከ፫፫ ፡ ዓመት ፡ ወዲህ ፡ በመርዌ ፡ ምንም
 ያህል ፡ ኃይለኛና ፡ ታሪካዊ ፡ ሥራ ፡ የሠራ ፡ ንጉሥ ፡ አልተነግም ። አስተርክ ፡
 አሚን ፤ አርክ ፡ አሚን ፤ አሩአዋን ፤ ሐርስ ፡ አቴው ፡ የሚባሉ ፡ ነገሥታት ፡ በዙ
 ፋኑ ፡ አልፈዋል ። እነዚህም ፡ ምናልባት ፡ በዘመናቸው ፡ ብዙ ፡ ሥራ ፡ የሠሩ ፡
 ይኖርባቸው ፡ ይኖራል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ከነዚህ ፡ ውስጥ ፡ የአርክ ፡ አሚን ፡ በመጠኑ ፡
 ሲገኝ ፡ የቀሩት ፡ ሥራቸው ፡ በታሪክ ፡ ውስጥ ፡ ሽፍን ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ሁሉን ፡
 ትተን ፡ አሁን ፡ አርክ ፡ አሚን ፡ በአዋን ፡ ከህናት ፡ ላይ ፡ የሠራውን ፡ ሥራ ፡
 ብቻ ፡ እንመልከት ።

ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ደጋግመን ፡ የጠራነው ፡ የነራምሴስ ፡ የነገርያንኪ ፡ ጌታ ፡ የአዋን
 ቤተ ፡ መቅደስ ፡ በቴብ፤ ከዚያም ፡ በናፓታ ፡ እንደሚገኝ ፡ በመርዌም ፡ በተለይ
 አራታ ፡ (አሬዳህ) ፡ በሚባለው ፡ ከተማ ፡ ይገኛል ። ከክርስትና ፡ በኋላ ፡ በመካከለ
 ኛው ፡ ዘመን ፡ የሮማ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ በአውሮፓ ፡ ነገሥታት ፡ እንደነበራቸው
 ያለ ፡ ሥልጣን ፡ እነዚህም ፡ የዓለም ፡ ከህናት ፡ የበለጠ ፡ በሕዝቡና ፡ በነገሥታቱ ፡
 ላይ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ሥልጣን ፡ ነበራቸው ። ብዙም ፡ ጊዜ ፡ ከህናቱ ፡ ከራሳቸው ፡
 ውስጥ ፡ ንጉሥ ፡ እየሆኑ ፡ ማስተዳደራቸውን ፡ በነገርያንኪ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ ተገንዝ
 በናል ። ከነሱ ፡ መካከል ፡ በልነገሠ ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ ከውጭ ፡ የመጣውን ፡ እገሌ ፡
 ይገንገሥ ፡ እገሌ ፡ ከዙፋኑ ፡ ይውረድ ፡ እያሉ ፡ በአምላካቸው ፡ በአዋን ፡ እያመካኙ ፡
 ይሾሙ ፡ ይሸሩ ፡ ነበር ። አንድ ፡ ንጉሥ ፡ ለንጉሥነት ፡ የተቀበለት ፡ የሚያደርገውን ፡
 ሥርዓት ፡ ንግሥ ፡ ሙሴ ፡ ማሪዬትና ፡ ሙሴ ፡ ሮገር ፡ በገብል ፡ በርካ ፡ አግኝተው
 ከተረጎሙአቸው ፡ ሐውልቶች ፡ ውስጥ ፡ ጅኛው ፡ በመጠኑ ፡ ያስረዳል ። የነበረው
 ንጉሥ ፡ ሲሞት ፡ በምትኩ ፡ ንጉሥ ፡ እንዲተክ ፡ የሚፈልጉት ፡ የጦር ፡ ሹማምን
 ቶችና ፡ ያገር ፡ ሽማግሌዎች ፡ ተሰብስበው ፡ ወደ ፡ አዋን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ይሄዳሉ።

በዚያም ፡ ጸሎታቸውን ፡ ሲያደርሱ ፡ ውለው ፡ ከህናቱ ፡ ምነው ፡ መጥታች
 ኋል ፡ እያሉ ፡ እንዳገራችን ፡ ሰርገኛ ፡ ይጠይቁዋቸዋል ። እነሱም ፡ ሕይወት ፡ የሚ
 ሰጠን ፡ ስለታችንን ፡ የምናቀርብለትና ፡ በሰሜን ፡ አገር ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ የሚ
 ሠራ ፡ ንጉሥ ፡ አዋን ፡ ይሰጠን ፡ ዘንድ ፡ ለመለመን ፡ መጣን ፡ ብለው ፡ በትሕትና
 መልሰው ፡ ያመለክታሉ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ከህናቱና ፡ ነቢያቱ ፡ ለብቻቸው ፡
 ሄደው ፡ የነዚህን ፡ ልመና ፡ ለአዋን ፡ እንደሚያመለክቱ ፡ ወደመቅደሱ ፡ ውስጥ ፡

ይገባሉ ። ከዚያም ፡ ተመልሰው ፡ እነዚህኑ ፡ ጠያቂዎቹን ፡ እየመሩ ፤ ወደ ፡ ቤተ ፡ መቅደሱ ፡ ውስጥ ፡ ያገቡዋቸዋል ። በአዋን ፡ ሐውልት ፡ ፊት ፡ ሲደርሱም ፡ ሁሉም ፡ ከዳር ፡ እስከ ፡ ዳር ፡ በግንባራቸው ፡ ይደፋሉ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ሐውልቱ ፡ ራሱ ፡ በብልሃት ፡ አስቀድሞ ፡ እንደሚናገር ፡ ስለተሠራ ፡ በዋናው ፡ ከህን ፡ አፍ ፡ አንዱን ፡ ከህናቱ ፡ የመረጡትን ፡ እያሳየ ፡ እንደዚህ ፡ ይላቸዋል ። «ይኸ ፡ ጌታችሁም ፡ ንጉሣችሁም ፡ ሆኖ ፡ ሕይወት ፡ ይሰጣችኋል ። በሰሜንም ፡ በደቡብም ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ይሠራል ። የፀሐይ ፡ ልጅ ፡ ዘላለም ፡ የምኖረው ፡ ነኝ ።»

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ አድማሮች ፡ ሁሉ ፡ በምስጋና ፡ ይጮኻሉ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ነጋሢው ፡ ለብቻው ፡ በአዋንና ፡ ከርሱ ፡ በፊት ፡ በነበሩት ፡ በኢትዮጵያውያኑ ፡ ሐውልት ፡ ፊት ፡ ይቀርብና ፡ አዋንን ፡ አንግሠኝ ፡ (ወይም ፡ እንድንግሥ ፡ ፍቀድልኝ) ይለዋል ። አዋንም ፡ ንጉሥ ፡ ፈቀድሁልህ ፡ ይለዋል ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ንጉሡ ፡ ዘውዱንና ፡ በትረ ፡ መንግሥቱን ፡ ከከህናት ፡ ይቀበላል ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ንጉሡ ፡ ለአዋን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ስጦታ ፡ ያቀርባል ።

ይኸን ፡ በመሰለ ፡ ሥርዓት ፡ የአዋን ፡ ከህናትና ፡ ነቢያት ፡ ንጉሥን ፡ እንደፈቀዳቸው ፡ ለማንገሥና ፡ ለመሸር ፡ ሥልጣን ነበራቸው ። እነሱን ፡ ሳይጠይቅና ፡ ሳያስፈቅድ ፡ ማንም ፡ ንጉሥ ፡ የጦርነትም ፡ የሰላምም ፡ ማናቸውንም ፡ ያገር ታላቅ ፡ ጉዳይ ፡ ራሱ ፡ መወሰን ፡ አይችልም ነበር ። ይኸም ፡ ሥልጣን ፡ የመንግሥቱ ፡ መደብ ፡ ናፓታ ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ አሁንም ፡ ወደመርዌ ፡ ከተዛወረ ፡ ወዲህ ፡ ጸንቶ ፡ ቆየ ። የአዋን ፡ ከህናት ፡ ናፓታ ፡ ተቀምጠው ፡ የመርዌን ፡ ንጉሥ ፡ በመልእክት ፡ ይሾሙታል ፡ በመልእክት ፡ ይሸሩታል ። ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ የሚያስገርመው ፡ በመልእክት ፡ ንጉሡን ፡ እራሱን ፡ በራሱ ፡ እስከ ፡ ማስገደል ፡ መድረሳቸው ፡ ነው።

የመርዌው ፡ ንጉሥ ፡ አንድ ፡ ኃጢአት ፡ የተገኘበት ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ በራሱ ፡ ሥልጣን ፡ የማስተዳደር ፡ ሁኔታ ፡ ያሳየ ፡ እንደሆነ ፡ ከህናቱ ፡ ይኸን ፡ የሠራሽውን ፡ የበደልና ፡ የማመጥ ፡ ሥራ ፡ አዋን ፡ ስለተመለከተ ፡ እንድትሞት ፡ አዘሃል ፡ ያልሞትህ ፡ እንደሆነ ፡ በሥጋህም ፡ በነፍስህም ፡ ትበደላለህ ፡ ብለው ፡ ይልኩበታል ፤ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ንጉሡ ፡ በፈቃዱ ፡ እራሱን ፡ ይገድል ፡ ወይም ፡ ያስገድል ፡ ነበር ፡ ይባላል ። እንደዚህም ፡ ያለው ፡ ደንብ ፡ ተከብሮ ፡ እስከ ፡ አሁኑ ፡ ንጉሥ ፡ እስከ ፡ አርክ ፡ አሜን ፡ (ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ፪፻፶-፪፻ ፡ ዓመት) ፡ እንደደረሰ ፡ ጥንት ፡ የሲሲሉ ፡ ዲዮዶር ፡ የጻፈውን ፡ ገርን ፡ ሞሪዮ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ በሚባለው ፡ መጽሐፍ ፡ በመዝገብያው ፡ ፳፯ ፡ ከገጽ ፡ ፪፻፹-፺፻ ፡ ላይ ፡ ተርክት ፡ ይገኛል ። ዲዮዶር ፡ የሚባለው ፡ የግሪክ ፡ ተወላጅ ፡ በአውግስጦስ ፡ ቋሣር ፡ ዘመን ፡ የነበረ ፡ በሕይወቱ ፡ እንደዘመኑ ፡ አኳኋን ፡ በመጠኑ ፡ የዓለምን ፡ ታሪክ ፡ የጻፈ ፡ ነው ።

ወደ ፡ ታሪኩ ፡ እንመለስ ፡ አርክ ፡ አሜን ፡ የአስተርክ ፡ አሜን ፡ ፫ኛ ፡ ተከታይ ፡ ሆኖ ፡ በመርዌ ፡ በሚገዛበት ፡ ዘመን ፡ የግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ስሙን ፡ ያነሳነው ፡ በጥሊሞስ ፡ ሬላደልፍ ፡ የሚባለው ፡ ነው ። አርክ ፡ አሜን ፡ ምን ፡ እንደ አጠፋ ፡ አይታወቅም ፤ ምናልባት ፡ ከነርሱ ፡ ሥልጣን ፡ ውጭ ፡ ለመተዳደር ፡ አም

ሮት ፡ ይሁን ፡ ወይም ፡ ስለትና ፡ መሥዋዕት ፡ አስታጉሎ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ሐሚታ፡
 ተሰምቶበት ፡ ይሁን ፡ እንደዚያው ፡ እንደተለመደው ፡ ከናጋታ ፡ የአሞን ፡ ከህ
 ናት ፡ ዘንድ ፡ እንድትሞት ፡ አሞን ፡ አዘገጠ ፡ የሚል ፡ መላክተኛ ፡ በ፪፻፵ ፡
 ዓመት ፡ መጠበት ፡ አርክ ፡ አሚን ፡ ይኸን ፡ ቃል ፡ ከመላክተኛው ፡ ሲሰማ ፡ እን
 ደተለመደ ፡ የታዘዘውን ፡ በመፈጸም ፡ ፈንታ ፡ ተቆጥቶ ፡ በያዘው ፡ አንካሴ ፡ (ወይም ፡
 በትረ ፡ መንግሥት ፡ ?) ራሱን ፡ ተርክኮ ፡ መላክተኛውን ፡ ገደለው ፡ ቀጥሎ ፡ ወታ
 ደሩን ፡ አስከትሎ ፡ ወደአራታ ፡ ሄደ ፤ ከዚያም ፡ ነቢያቱና ፡ ካህናቱ ፡ ወደሚገኙበት ፡
 ተራራማ ፡ ከተማ ፡ ወጥቶ ፡ ወታደሮቹን ፡ እንደአስከተለ ፡ ወደ ፡ ቤተ ፡ መቅደሱ ፡
 ገብቶ ፡ ካህናቱንም ፡ ነቢያቱንም ፡ እያስያዘ፡ በወታደር ፡ አስፈጻኛውና ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ ተከብ
 ረውና ፡ ተፈርተው ፡ የሚኖሩትን ፡ ካህናት ፡ አዋርዶ ፡ የጻፈውንም ፡ ሕጋቸውን ፡ አፈረሰው ።

አርክ ፡ አሚን ፡ ካህናቱ ፡ በአሞን ፡ ተገን ፡ ሆነው ፡ የሚሠሩት ፡ ሥራ ፡ ይል
 ቁንም ፡ በመልክት ፡ ማስገደላቸውን ፡ ተቃወመ ፡ እንጂ ፡ የአሞንን ፡ አምልኮ ፡ አል
 ተቃወመም ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ካህናቱን ፡ ካስገደለ ፡ በኋላ ፡ በሳጃቸው ፡ ካህናት ፡
 እግር ሌሎች ፡ ሥልጣናቸው ፡ በመንፈሳዊ ፡ አገልግሎት ፡ ብቻ ፡ የተወሰነ ፡ ሾሞ ፡
 እርሱ ፡ የንጉሥነቱን ፡ ሙሉ ፡ ሥልጣን ፡ ይዞ ፡ እንደለቡ ፡ ይገዛ ፡ ገሮመር ። ከር
 ሱም ፡ ወዲህ ፡ የነገሥታት ፡ አነጋገሥ ፡ (ሥርዓተ ፡ ንግሥ) ፡ በጦር ፡ አለቆቹ ፡ ልመና ፡
 በካህናቱ ፡ ምርጫ ፡ መሆኑ ፡ ቀርቶ ፡ በውርስ ፡ ሆነ ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ ንጉሡ ፡
 ሲሞት ፡ ወይም ፡ ሲያረጅ ፡ የተናዘዘለት ፡ ልጁ ፡ ወይም ፡ ዘመዱ ፡ ዙፋን ፡ እየወጣ ፡
 ይገዛ ፡ ገሮመር ፡ ማለት ፡ ነው ። አርክ ፡ አሚን ፡ ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ከአደረገ ፡ በኋላ ፡
 በግዛት ፡ አሥር ፡ ዓመት ፡ ያኸል ፡ እንደቆየ ፡ ሞተ ። ስሙ ፡ በደቅህ ፡ የቱት ፡ ቤተ ፡
 መቅደስ ፡ ውስጥ ፡ በአውግስጦስ ፡ ቄሣር ፡ ጉን ፡ ተጽፎ ፡ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ ይገኛል ።
 አርክ ፡ አሚን ፡ የታዘዘ ፡ ሕዝብ ፡ ንጉሥ ፡ ዘወትር ፡ የሚኖረው ፡ የፀሐይ ፡
 ልጅ ፡ የኢሲስ ፡ ወዳጅ ። በሌላ ፡ ሐውልት ፡ ደግሞ ። ሳቲ ፡ የወለደው ፡ የኑም ፡
 ልጅ ፡ የሚመግበው ፡ የኢሲስ ፡ ልጅ ፡ ። እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ እንደአሞን ፡
 እንደሐትሖር ፡ የግብፅ ፡ የናጋታ ፡ የመርዌ ፡ ነገሥታት ፡ የሚያምኑባቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡
 አማልክት ፡ መሆናቸውን ፡ ባለፈው ፡ ያነበብነው ፡ ትዝ ፡ ይለናል ። ዘመናቸው ፡
 ሳይገጥም ፡ በሐውልቱ ፡ ላይ ፡ ስሙ ፡ ከአውግስጦስ ፡ ቄሣር ፡ ጋር ፡ የተደበለቀ
 በት ፡ አይገባኝም ። ምናልባት ፡ አርክ ፡ አሚን ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ ሮማውያን ፡
 በኑብያ ፡ ሲገቡ ፡ የታዘዘውን ፡ የአውግስጦስን ስም ፡ በአርክ ፡ አሚን ፡ ጉን ፡
 አስጨምረው ፡ አስቀርጸውት ፡ ይሆናል ።

በግብፅ ፡ መንግሥት ፡ ከበጥሊሞስ ፡ ሰጠርና ፡ ከበጥሊሞስ ፡ ፈላደልና ፡
 ወዲህ ፡ በግብፅ ፡ የነርሱው ፡ ዘር ፡ እየተከታተለ ፡ እስከ ፡ ፲፮ኛ ፡ በጥሊሞስ ፡
 (የክሌዎጋትር ፡ ወንድም) ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ከ፪፻፴ ፡ ዓመት ፡ ገሮመር ፡
 እስከ ፡ ፴ ፡ ዓመት ፡ እስከ ፡ አውግስጦስ ፡ ቄሣር ፡ እንደደረሱ ፡ እንደዚሁም ፡
 የኑብያውም ፡ ግዛት ፡ ከመርዌ ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ ወዲህ ፡ የብሉሜይ ፡ የአ
 ለቀ ፡ የኖባ ፡ የናባት ፡ የስናር ፡ መሳፍንት ፡ እየተቀበሉ ፡ ለቲንኸ ፡ ዘመን ፡
 መንግሥቱን ፡ ያዙ ፡

የልዩስ ፡ ቁጣር ፡ ወደፊት ፡ በሰፊው ፡ እንደምንጸፈው ፡ የሮማን ፡ ግዛት ፡ ከሌ
 ሎቹ ፡ የጦር ፡ አለቆቹ ፡ ይበልጥ ፡ አስኖቶ ፡ በላንጣውን ፡ ፖምፔን ፡ እያበረረ ፡ እስከ ፡
 ግብፅ ፡ ድረስ ፡ መጥቶ ፡ የግብፅን ፡ ግዛት ፡ ከአረጋገጠ ፡ ወዲህ ፡ ኑብያንም ፡ ለመያዝ ፡
 ሲያስብ ፡ የጦር ፡ አለቆቹ ፡ እነሐሜር ፡ እነሄሮድቱስ ፡ በማንም ፡ ተገዝታ ፡ የማታውቅ ፡
 የጉብዝ ፡ አገር ፡ ትልቁ ፡ የፋርስ ፡ ንጉሥ ፡ ካምቢዝ ፡ ተሸንፎ ፡ የተመለሰበት ፡ ናት ፡
 ብለው ፡ አስጠነቀቁት ፡ ይበላል ። የሆነ ፡ ሆኖ እሱ ፡ ከእስክንድርያ ፡ ወደ ፡ ሮማ ፡
 ተመልሶ ፡ ከሞተ ፡ ወዲህ ፡ አውግስጦስ ፡ አንቷንና ፡ ክሌዎፓትርን ፡ ሊወጋ ፡
 ወደ ፡ ግብፅ ፡ በመጣበት ፡ ዘመን ፡ የኑብያ ፡ ንግሥት ፡ ሕንደኬ ፡ ሮኛዋ ፡ ነበረች ፡
 በርስዋ ፤ ዘመን ፡ ካያስ ፡ ፔትሮንዩስ ፡ የሚባል ፡ የሮማ ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ ጦሩን ፡
 ይዞ ፡ መጥቶ ፡ በቴብ ፡ በናፓታ ፡ ከኢትዮጵያውያኑ ፡ ጋር ፡ እየተዋጋ ፡ አሸንፎ ፡
 ናፓታ ፡ ገብቶ ፡ ከተጣውን ፡ ዘረፈ ። ሕንደኬ ፡ ንግሥትም ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ወታ
 ደር ፡ እየላከች ፡ ከአዋጋች ፡ በኋላ ፡ በጦር ፡ የማይበገር ፡ መሆኑን ፡ ስትረዳው ፡
 ጦርነት ፡ መቀጠልዋን ፡ ሳትተው ፡ የአርቅ ፡ አሳብ ፡ ላከችበት ። ሮማዊው ፡
 የጦር ፡ አለቃም ፡ በመገሮመሪያ ፡ ጊዜ ፡ በኃይሉ ፡ ተማምኖ ፡ እምቢ ፡ ካለ ፡ በኋላ ፡
 በመጨረሻ ፡ የርስዋንም ፡ መበርታት ፡ ሲያውቅ ፡ እርቁን ፡ ተቀበለና ፡ ጦርነቱ ፡
 ቆመ ። ቀጥሎም ፡ የንግሥት ፡ ሕንደኬ ፡ መልክተኞች ፡ ወደ ፡ ሳሞስ ፡ (ግሪክ ፡
 ደሴት ፡) ሄደው ፡ ከአውግስጦስ ፡ ተገናኝተው ፡ ተመለሱ ። በክርስትና ፡ ዘመን ፡
 በፊልጶስ ፡ በአርድአቱ ፡ እጅ ፡ የተጠመቀው ፡ ጃንደረባ ፡ የዚች ፡ የሕንደኬ ፡ ሮኛ ፡
 ተከታይ ፡ ሕንደኬ ፡ አራተኛዬቱ ፡ መሆኑዋ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ጃንደረባው ፡
 ወደመርዌ ፡ ተመልሶ ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ ክርስትና ፡ ሊስፋፋ ፡ አልቻለም ።

ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ በ፶፰ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ላይ ፡ የኑብያ ፡ ንጉሥ
 ሰልኪ ፡ (ከመርዌ ፡ ወገን ፡ የሆነው) ፡ ክርስትናን ፡ በደንብ ፡ ተቀብሎ ፡ በኑብያ ፡
 ግዛቱ ፡ አስገባ ፤ ግንኙነቱንም ፡ ከእስክንድርያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ጋር ፡ አጠ
 በቀ ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ቀጥሎ ፡ በለው ፡ ጊዜ ፡ መሐመድ ፡ ተነሥቶ ፡ የመሐመድ ፡
 ተከታዮች ፡ ግብፅን ፡ ይዘው ፡ ወደ ፡ እስላምነት ፡ ሲለውጡት ፡ የኑብያ ፡ ክርስቲያ
 ኖች ፡ በነገሥታቸው ፡ በነሲራክ ፡ በነዘካርያስ ፡ በነጊዮርጊስ ፡ እየተመሩ ፡ ስለ
 ክርስትና ፡ ሃይማኖታቸው ፡ ሲዋጉ ፡ ሲታገሉ ፡ ኖረው ፡ ዐረቦቹ ፡ ከግብፅ ፡ እየመጡ ፡
 በጦርነትም ፡ በስብከትም ፡ በየጊዜው ፡ ስለአየሉባቸው ፡ ወደ ፡ እስላምነት ፡ ፈጽሞ ፡
 መለወጥ ፡ ግዴታ ፡ ሆነባቸው ። የተለወጡበትም ፡ ዘመን ፡ በ፩፻፩፻ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡
 ግድም ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ሲሆን ፡ የኑብያዎቹ ፡ አብዛኞቹ ፡ እስላም ፡ ሲሆኑ ፡ የአ
 ሎው ፡ (የአለቀ) ፡ ሕዝቦች ፡ በደሴታቸውና ፡ በተራራ ፡ ሲመኝቸው ፡ እየተደበቁም ፡
 እየሸሹም ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ክርስቲያንነታቸውን ፡ ቀጥለዋል ። የቀረው ፡ የኑብያ ፡ አብ
 ዛኛው ፡ ሕዝብ ፡ እንደግብፅ ፡ በነዚሁ ፡ በዐረቦቹ ፡ ብርታት ፡ በሮም ፡ (ቁስጥንጥንያ) ፡
 መንግሥትና ፡ በክርስቲያኖቹ ፡ ደካማነት ፡ የተነሣ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ እስላም ፡ ሆኖ ፡
 ቀረ ። የዚህንም ፡ ዝርዝር ፡ ታሪክ ፡ ከዚህ ፡ ሰፊ ፡ ብሎ ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ በሚቀጥ
 ለው ፡ በአክሱም ፡ መንግሥታችን ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ እናገኘዋለን ። በዚህም ፡
 ጊዜ ፡ የኑብያን ፡ (ናፓታና ፡ መርዌ) ፡ ና ፡ የአክሱምን ፡ ግንኙነትና ፡ ልዩነት ፡
 እንረዳለን ።

፪ኛ : ክፍል ።

የአክሱም : መንግሥት ፤

የኑብያው : ኢትዮጵያና : የአክሱም : ቤተ : መንግሥት ፤

ግንኙነትና : ልዩነት ።

በዚሁ : መጽሐፍ : በምዕራፍ : ፩. ስለኢትዮጵያ : ዘር ብዛትና : ስም : የተ
 ጻፈውን : አሁን : ደግሞ : በዚህ : የአክሱም : መንግሥት : መነሻ : በደረግነው :
 ምዕራፍ : ላይ : መደገም : የሚያስፈልግ : አልመሰለንም ። ጸሐፊ : አንባቢን :
 ለማስታወስ : እያለ : የጻፈውን : ከሚደጋግም : አንባቢ : ያነበበውን : እየተዘከረ :
 ንባቡን : ቢቀጥል : የተሻለ : ሳይሆን : አይቀርም ። ቢሆንም : በዚህ : ምዕራፍ :
 ላይ : በጭሩ : በነዋሪው : ሕዝብ : በካም : ተወላጅ : ላይ : የሴም : ዘር : ከም
 ሥራቅ : በየጊዜው : መግባቱን : ጸሐፊው : ሁሉ : በየመጽሐፉ : ገልጸታል ። በየ
 ጊዜው : የገባውን : ሕዝብ : ጸሐፊ : ሁሉ : እንደአጋጠመው : የኩሽ : ሕዝብ :
 የሳባ : ሕዝብ : ነገደ : የቅጣን : ነገደ : አግግያን : ሂሚያሪት : ሳባውያን : ሀበሳን :
 እያለ : በዝርዝር : ሲጠራው : ይኸን : ሁሉ : ደግሞ : አቅፎ : የሚገኘው : ስም : ኢት
 ዮጵያ : የተባለው : ሥያሜ : ነው ። ኢትዮጵያ : ሲል : በቀድሞ : ዘመን : ከግብፅ : በደ
 ቡብ : ከኤርትራ : በሕር : ወደ : ምዕራብ : አስከ : አትላንቲክ : ድረስ : ያለው : አገር :
 ሁሉ : በሰፊው : ኢትዮጵያ : የተባለበት ጊዜ : አለ ። በንግንድ : ጸሐፊዎች : ዘንድ :
 ምሥራቁ : ኢትዮጵያ : ምዕራቡ : ኢትዮጵያ : ተብሎ : ይገኛል ። ፩ : አንድ :
 ጊዜ : ደግሞ : ለናፓታ : መንግሥት : ብቻውን : ለራሱ : የኢትዮጵያነትን : ስም :
 ሰጥተውት : ይገኛል ። በዚሁ : ምክንያት : በለፉት : ምዕራፎች : እንደምናስታው
 ሰው : ግብፅን : የገዙትን : እነ : ፒያንኪን : እነ : ሻባካን : የቀድሞ : የግሪክና :
 የሮማ : ጸሐፊ : ሁሉ : ኢትዮጵያውያን : ናቸው : ብለው : ለግብፅ : ግዛት :
 ሸጏኛ : ሥርወ : መንግሥት : አድርገዋቸዋል ።

ስለዚህ : ጸሐፊ : ሁሉ : በሰፊው : ተተርከው : የሚገኙትን : የናፓታንና :
 የመርዌን : ሕዝብ : ግብፆችና : አሶሮች : ኩሽ : ሲሉዋቸው : ግሪኮቹና : ሮማውያን :
 በብዙ : ቦታ : ኢትዮጵያውያን : ብለውት : ይገኛል ። ይኸ : ባንድ : በኢትዮጵያ :
 ስም : የሚጠራው : ሕዝብ : በውስጥ : አገሩ : በነገድ ፤ በልማድ ፤ በቋንቋ : ምን :
 ያኸል : እንደሚለያዩ : አሁንም : በምዕራፍ : ሦስት : ያነበብነውን : ማስታወስ :
 ይገባል ። እነ : አጋርታሽድ : የሕዝቡን ፤ ነገድና : ልማድ : በሚባላው : በሚለብ
 ሰው : በሚኖርበት : ሥፍራ : በሚመስለው : የእንስሳ : ዓይነት ። ስትሩኦፋኸ-
 አክሪሎፋኸ-ትሮግሎዲት-ላጎሴፋል-ሒዮራከሴፋል-ማክሮቢያን እያለ :
 ቍጥሩን : እስከ : ፵፮ : ያደረሱት : የሚበዛም : ቢሆን : በጭሩ : የሕዝቡ ፤ የነገ
 ድና : የቋንቋው : ስም : በዛሬው : ዘመን : እንደሚታወቀው : ሳባ ፤ ኖባ ፤ በጅያ :
 ቅማንት ፤ ቁናማ ፤ ጋላ እያለ : የከሙና : የሴሙ : ዘር : ይለያል : እነዚህም :
 በመጀመሪያ : ጊዜ : ስማቸውንና : ቋንቋቸውን : ይዘው : ከዚያ : ወዲህ : ከውጭ :

እየመጣ፡ የሚደረገው ፡ ሁሉ ፡ የራሱን ፡ ስምና ፡ ቋንቋ ፡ ይዞ ፡ በመኖር ፡ ፈንታ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ በፊተኞቹና ፡ በነባሮቹ ፡ ተውጦ ፡ ይገኛል ። በነዋሪው ፡ በካም ፡ ሕዝብ ፡ ላይ ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ የተባሉትን ፡ አግግዞያን ፡ በየዘመኑ ፡ ገብተው ፡ በገዥነትም ፡ በነዋሪነትም ፡ በኢትዮጵያ ፡ ከተመወረቱ ፡ ወዲህ ፡ በየጊዜው ፡ በነሱ ፡ ላይ ፡ የተጨመረው ፡ ሕዝብ ፡ ከየታሪኩ ፡ ሲለቅም ፡ የእሥራኤል ፡ የከንዳን ፡ የፋርስ ፡ የሕንድ ፡ ዘር ፡ በየጊዜው ፡ በየምክንያቱ ፡ እየገባ ፡ እንደተጨመረ ፡ ይታወቃል ።

ፋርሶችና ፡ በነሱ ፡ አካባቢ ፡ የሚኖር ፡ ሕዝብ ፡ በነ ፡ ካምቢዝና ፡ በነ ፡ ዳርዮስ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ የኢትዮጵያን ፡ ጠረፍ ፡ በሚገዛበት ፡ ጊዜ ፡ ፋርሶች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሲገቡ ፡ ኢትዮጵያውያንም ፡ ደግሞ ፡ ወደነሱ ፡ አገር ፡ በወታደርነት ፡ ሄደው ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ፤ ፋርሶች ፡ በዳርዮስ ፡ ፪ኛ ፡ ዘመን ፡ ከግሪኮች ፡ ዙተዋጉ ፡ ጊዜ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ የአንበሳና ፡ የነብር ፡ ለምድ ፡ ለብሰው ፡ በፋርሱ ፡ ሹም ፡ እየተመሩ ፡ ለብቻቸው ፡ የጦር ፡ ግንባር ፡ ይዘው ፡ ከግሪኮቹ ፡ ተዋግተዋል ፡ ተብሎ ፡ ባለፈው ፡ የተጻፈውን ፡ እናስታውስ ።

የከነዓን ፡ ሕዝብ ፡ ኢያሱ ፡ ወልደ ፡ ነጭ ፡ አገራቸውን ፡ ለእሥራኤል ፡ ነገድ ፡ ለማክፋፈል ፡ ሲል ፡ በጦርነት ፡ ባጠፋቸው ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ተሰደዋል ፡ ይባላል ።

የእሥራኤል ፡ ነገድ ፡ ደግሞ ፡ በፊት ፡ የአሶር ፡ ንጉሥ ፡ ሰማርያን ፡ በከበበ ፡ ጊዜ ፡ ናቡከደነጾር ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ ባፈረሰበት ፡ ከዚያ ፡ ቀጥሎ ፡ ሮማዊው ፡ ጢሮስ ፡ በጦርነት ፡ ባስጨነቀበት ፡ ዘመን ፡ ሁሉ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ገብተዋል ፡ ይባላል ። በተረፈ ፡ በሰላም ፡ ዘመንም ፡ በንግድና ፡ በሌላም ፡ ምክንያት ፡ ክርስቲያንም ፡ እስላምም ፡ አረመኔም ፡ በመጡ ፡ በየጊዜው ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መግባቱና ፡ መራባቱ ፡ አልቀረም ። ስለዚህ ፡ በሌሎቹ ፡ አገሮች ፡ እንደሚደርሰው ፡ በኢትዮጵያ ፡ የነገድና ፡ የቋንቋ ፡ ዓይነት ፡ ቢበረክት ፡ የለምና ፡ የልማድ ፡ ዓይነትም ፡ ቢበዛ ፡ አያሰደንቅም ። ልማዱ ፡ ቋንቋው ፡ ቢበረክት ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ በኢትዮጵያ ዊነት ፡ ስም ፡ ታስሯልና ፡ አሁን ፡ ወደ ፡ ዋናው ፡ አሰባችን ፡ እንመለስ ።

እንግዲህ ፡ ከአክሱም ፡ መንግሥት ፡ መነሣት ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ባለፈው ፡ ረዥም ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ የገነነው ፡ የናፓታ ፡ መንግሥት ፡ እንደምን ፡ እንደተነሣ ፡ እንደምን ፡ እንደወደቀ ፡ በግብፅ ፡ እንደተገዛ ፡ ግብፅንም ፡ መልሶ ፡ እንደገዛ ፡ ከዚያም ፡ ነገነቱን ፡ ይዞ ፡ እስከ ፡ ዓረብ ፡ ወረራ ፡ (፰ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት) ድረስ ፡ እንደምን ፡ እንደደረሰ ፡ ያሰፈው ፡ ክፍል ፡ በየምዕራፉ ፡ አስረድቶናል ። አሁን ፡ ደግሞ ፡ የርሱ ፡ ገዥነትና ፡ ገናናነት ፡ ሲቀዘቅዝ ፡ በጉኑ ፡ በምሥራቅ ፡ በኩል ፡ የሚገኘው ፡ አክሱም ፡ በፈንታው ፡ እንደምን ፡ እንደተነሣ ፡ ልንመለከት ፡ ነው ። የናፓታና ፡ የአክሱም ፡ አገሮች ፡ በአገር ፡ ጉርብትናም ፡ በዘርም ፡ የሚገኘኝ ፡ ሁለቱ በየተራ ፡ የገነኑ ፡ ወንድማማቾች ፡ ናቸው ። ሁለቱ ፡ አገሮች ፡ በመልክ ፡ ቅርጽ ፡

በደም ፡ ግባት ፡ በአገር ፡ ከርታ ፡ አቀማመጥ ፡ በሥርዓትና ፡ በልማድ ፡ በቤትና ፡ በዕቃ ፡ በጦር ፡ መሣሪያ ፡ በሙሉም ፡ በይሆን ፡ በመጠኑ ፡ ተመሳሳለው ፡ ተከላል ሰው ይገኛሉ ።

በመገናኛ ፡ ፍጥነት ፡ ቀጥሎ ፡ መርዌ ፡ በገነነበት ፡ ዕድሜ ፡ በአክሱም ፡ ዙሪያ ፡ የሚገኘው ፡ አገር ፡ በነርሱ ፡ መገዛቱ ፡ አክሱም ፡ በገነነ ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ አብርሃና ፡ (ኢዛና) ፡ ተከታዮቹ ፡ ኑብያን ፡ (ፍጥነትና ፡ መርዌን) ፡ መግዛታቸው ፡ የታወቀ ፡ ስለ ሆነ ፡ ይህ ፡ የርስ ፡ በርስ ፡ መገዛዛት ፡ አንድነታቸውን ፡ ጭምር ፡ ያስረዳል ። በዚህ ፡ የተነሣ ፡ አብዛኛው ፡ ጸሐፊ ፡ ሁሉ ፡ ይልቁንም ፡ ያገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ ከአክ ሱም ፡ በፊት ፡ በፍጥነትና ፡ በመርዌ ፡ የነገሡትን ፡ ነገሥታት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ነገሥ ታት ፡ እያደረገ ፡ ዝርዝራቸውን ፡ ከነስማቸው ፡ ከአክሱሙ ፡ ነገሥታት ፡ ጋር ፡ ተርታ ፡ እየሰጠ ፡ ደባልቆ ፡ ይጽፋል ። ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ጎረይም ፡ በዋዜማ ፡ መጽሐፋቸው ፡ ሌሎቹም ፡ ጸሐፊዎች ፡ ሁሉ ፡ የከም ፡ ነገሥታት ፡ አድርገው ፡ ዝርዝራቸውን ፡ የም ናየው ፡ እነዚህኑ ፡ በኑብያ ፡ (ፍጥነትና ፡ መርዌ) ፡ የነገሡትን ፡ ነገሥታት ፡ ነው ። በዚያም ፡ ዝርዝር ፡ ውስጥ ፡ ግብፅን ፡ የገዙት ፡ እነፒያንኪ ፣ እነሻባክ ፣ እነታርሐቃ ፣ እነታኑታሙን ፣ በግብፅ ፡ የተገዙትም ፡ በግብፅም ፡ ሳይገዙ ፡ ግብፅንም ፡ ሳይገዙ ፡ በነገሩቸው ፡ የኖሩትም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ነገሥታት ፡ ተብለው ፡ ተዘርዝረዋል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ዝርዝር ፡ ያመት ፡ ቀጥር ፡ የዘመን ፡ ልክና ፡ ስም ፡ ዛሬ ፡ ታሪ ካቸውን ፡ በምንመረምርበት ፡ ጊዜ ፡ ከነዋሪው ፡ ዝርዝር ፡ ጋር ፡ የማይጋጠም ፡ አለ ። ስለዚህ ፡ በምናየው ፡ በነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ ላይ ፡ በሙሉ ፡ እምነት ፡ ሊጣልበት ፡ አይቻልም ። ግብፆቹ ፡ በሚገዙበት ፡ ጊዜ ፡ የበላይ ፡ የፈርዖኑ ፡ ልጅ ፡ የበታች ፡ ኢትዮ ጵያዊው ፡ ንጉሥ ፡ በንድነት ፡ ይገዙ ፡ የነበረውን ፡ ሁለቱንም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሥ ፡ እያሉ ፡ ሲያከታትሉት ፡ አንደዚህም ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ግብፅን ፡ በሚገዙበት ፡ ጊዜ ለአገራቸው ፡ ትልቅ ፡ ሥልጣን ፡ እየሰጡ ፡ ዙቴብና ፡ በፍጥነት ፡ ከተማ ፡ የሾሚ ቸውን ፡ ሴቶች ፡ ከፈርዖኖቹ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ጎን ፡ እያከታተሉ ፡ የቴብን ፡ (ላዕ ላይ ፡ ግብፅ) ፡ ገዥዎች ፡ እንደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ነገሥታት ፡ ቆጥረዋቸዋል ።

ለምሳሌ ፡ በዋዜማ ፡ መጽሐፍ ፡ በሐያኛው ፡ ገጽ ፡ ቀጥር ፡ ፲፮ ፡ ኒካንታ ፡ ቅን ዳኬ ፡ ብለው ፡ ከሳባቃ ፡ (ሻባካ) ፡ ቀጥሎ ፡ እንደ ፡ ነገሠች ፡ የጸፉዋት ፡ አሚኒሪት ፡ የተባለችው ፡ የሻባካ ፡ ሞግዚትና ፡ የቴብ ፡ ገዥ ፡ የነበረችው ፡ ነች ፡ እንጂ ፡ ሻባካ ፡ ሞቶ ፡ በርሱ ፡ እግር ፡ ኢትዮጵያንና ፡ ግብፅን ፡ የገዛች ፡ አይደለችም ። እሷንም ፡ ጽፈው ፡ ከርሷ ፡ በኋላ ፡ ታርሐቃን ፡ (ቴርሐቅ ፡ ወረደ ፡ ነጋሽን) ፡ ሲያገቡ ፡ በሻባ ካና ፡ በታርሐቃ ፡ መካከል ፡ በጸንብ ፡ በግብፅና ፡ በኢትዮጵያ ፡ ላይ ፡ የነገሠው ፡ ሻባካ ፡ የሚባለው ፡ የሻባካ ፡ ልጅ ፡ ተዘላል ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ የፍጥነትና ፡ የአክሱም ፡ አንድነት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተገለጸውና ፡ ይልቁንም ፡ በኢትዮጵያዊነት ፡ ሲገጥም ፡ የሚለያዩበትን ፡ ደግሞ ፡ እንመልከት ።

በዘር ፡ ረገድ ፡ አክሱማውያን ፡ ከሴም ፡ ወገን ፡ ከወረደው ፡ ከዮቅጣን ፡ ሳባ የመጡ ፡ ሲሆኑ ፡ የኑብያ ፡ (ፍጥነትና ፡ መርዌ) ፡ ሕዝብ ፡ ከከምና ፡ ከኩሽ ፡ ከወረ

ዱት ፣ ሳባ ፣ የመጡ ፣ ስለሆነ ፣ በአክሱሞች ፣ ዘንድ ፣ ሴማዊ ፣ በነብያዎቹ ፣ ዘንድ ፣ የካምና ፣ የኩሽ ፣ ዘር ፣ ይበዛል ።

ናፓታና ፣ መርዌ ፣ ከግብፅ ፣ እንደመዋሰናቸው ፣ መጠን ፣ ቋንቋቸው ፣ ሬደላቸው ፣ ሃይማኖታቸው ፣ ከግብፅ ፣ ጋር ፣ የተመሳሰለ ፣ ነው ፣ ከማለት ፣ ይልቅ በትክክል ፣ ከግብፅ ፣ የተወሰደ ፣ ነው ። አክሱም ፣ ደግሞ ፣ ወደፊት ፣ እንደምናገኘው ፣ ከዐረብ ፣ አገር ፣ ጋር ፣ ጎረቤት ፣ ስለሆነ ፣ በአክሱም ፣ ከነዋሪው ፣ በቀር በገዢነት ፣ የተመወረቱት ፣ ከደቡብ ፣ ዐረብ ፣ ከሳባ ፣ ከሐበሳት ፣ ከሐሚያሪት ፣ . . የመጡ ፣ ነገዶች ፣ ስለሆኑ ፣ ቋንቋቸው ፣ ጽሕፈታቸው ፣ ልማዳቸው ፣ ከደቡብ ፣ ዓረብ የተወረሰ ፣ ሆኖ ፣ ይገኛል ። ደቡብ ፣ ዐረብ ፣ ደግሞ ፣ ይኸን ፣ አክሱሞች ፣ የወረሱትን ፣ ሥልጣኔ ፣ ከየት ፣ አገኘው ፣ ተብሎ ፣ ሲመረመር ፣ ከባቢሎንና ፣ ከአሶር ፣ ሆኖ ፣ ይገኛል ፣ ይኸውም ፣ ማለት ፣ ከመካከለኛው ፣ ምሥራቅ ፣ (አሶር-ባቢሎን-ከለዳውያን-አካድያን) ፣ በየጊዜው ፣ ከደቡብ ፣ ዐረብ ፣ መጥተው ፣ ሲኖሩ ከዚያ ፣ ደግሞ ፣ የኢርትራን ፣ ባሕር ፣ እየተሻገሩ ፣ ወደ ፣ ኢትዮጵያ ፣ ገቡ ፣ የነርሱም ፣ ሬደልና ፣ ቋንቋ ፣ ሃይማኖትና ፣ ልማድ ፣ ከአሶራውያንና ፣ ከአካድ ፣ ሲመሳሰል ፣ ከናፓታዎችና ፣ ከመርዌዎች ፣ ከግብፆች ፣ ሬደልና ፣ ቋንቋ ፣ ጋር በኖጹም ፣ የተለያዩ ፣ ነው ። ባለፈው ፣ ግብፆችና ፣ የናፓታ ፣ ኢትዮጵያውያን ፣ ይሠሩ በት ፣ የነበረውን ፣ ሂደርግሊፍ ፣ እንዳየን ፣ ወደፊት ፣ አክሱሞች ፣ ይሠሩበት ፣ የነበረውን ፣ ለዛሬው ፣ ሬደላችን ፣ እንደ አባት ፣ የሚቆጠረውን ፣ የሳባ ፣ ሬደል ፣ እንመለከታለን ።

በአምልኮም ፣ ናፓታዎቹ ፣ በአሞን ፣ በኦሲሪስ ፣ በሐትሐር ፣ ሲያመልኩ ፣ አክሱሞች ፣ ከክርስትና ፣ በሬት ፣ በማሕረም ፣ በኦስታር ፣ ያመልኩ ፣ ነበር ፣ እነዚህም ፣ አማልክት ፣ የደቡብ ፣ ዐረቦች ፣ የሚያመልኩባቸውና ፣ እነርሱ ፣ ይዘው ፣ ወደ ኢትዮጵያ ፣ ይዘዋቸው ፣ የተሻገሩት ፣ አማልክት ፣ መሆናቸው ፣ ነው ። ዳሩ ፣ ግን ፣ ለዛሬይቱ ፣ ኢትዮጵያ ፣ አክሱም ፣ አባትነቱን ፣ አንድነቱን ፣ ይዘ ፣ ሲረጋናፓታና ፣ መርዌ ፣ ግን ፣ በዐረብ ፣ ወረራ ፣ ምክንያት ፣ በቀስጥንጥንያ ፣ መንግሥት ፣ ድካም ፣ ያን ፣ ጊዜ ፣ ተነጥሎ ፣ የዐረቦችን ፣ ሃይማኖትና ፣ ቋንቋ ፣ ይዘዛሬ ፣ ለብቻ ፣ የሱዳንን ፣ መንግሥት ፣ አቁሞ ፣ የጎረቤት ፣ አገር ፣ ሆኗል ።

አክሱም ፣ ግን ፣ ሳይነጠል ፣ ከተማውም ፣ መሬቱም ፣ በዛሬይቱ ፣ ኢትዮጵያ እጅ ፣ ስለሆነ ፣ ዘመኑም ፣ ለጊዜያችን ፣ ስለቀረበ ፣ የሥልጣኔያችን ፣ መነሻ ፣ የገናናነታችን ፣ መታሰቢያነቱ ፣ ከናፓታ ፣ ይበልጥ ፣ ሁል ፣ ጊዜ ፣ ይሰማል ። በሃይማኖትና ፣ በዘር ፣ ብቻ ፣ ሳይሆን ፣ ከደቡብ ፣ ዐረብ ፣ በየጊዜው ፣ እየፈለሱ ፣ የመጡት ፣ የሳባ ፣ የሂሚያሪት ፣ የሀባሳት ፣ ወገኖች ፣ ዛሬ ፣ ላለው ፣ ትግሬና ፣ አማራ አባትነታቸው ፣ ሲታወቅ ፣ የነርሱ ፣ (የሳባ) ፣ ሬደልና ፣ ቋንቋም ፣ ለዛሬው ሬደላችንና ፣ የግዕዝ ቋንቋችን ፣ አባትነቱ ፣ ግልጽ ፣ ነው ።

ባለፈው ፣ በጻፍነው ፣ ዛሬ ፣ ሱዳን ፣ ቀድሞ ፣ ኑብያ ፣ ወይም ፣ የናፓታ ፣ ሕዝብና ፣ በቀድሞዎቹ ፣ አክሱሞች ፣ በዛሬዎቹ ፣ ኢትዮጵያውያን ፣ መካከል ፣ ያለውን ፣ ልዩነት ፣ ለመረዳት ፣ ብዙ ፣ ጊዜ ፣ ሲከራከሩበት ፣ ለሚኖሩት ፣ ኢትዮጵያውያን ፣ ከዚህ ፣ በላይ

የተጻፈው ፡ እንደሚገላግላቸው ፡ ተስፋ ፡ አለኝ ፤ ከዚህ ፡ የተረፈውን ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ በሚከተሉት ፡ ምዕራፎች ፡ የአክሱሞችን ፡ ታሪክ ፡ ፊደላቸውን ፡ ሃይማኖታቸውን አንባቢ ፡ በሚመለከትበት ፡ ጊዜ ፡ ክለፈው ፡ ክንበበው ፡ ከናፓታዎቹ ፡ ታሪክና ሃይማኖት ፡ ከጽሑፍና ፡ ከፊደላቸው ፡ ጋር ፡ ራሱ ፡ እያመዘዘን ፡ የራሱን ፡ ፍርድ ፡ ሊሰጥ ፡ ይችላል ።

ስለዚህ ፡ አሁን ፡ ወደአክሱም ፡ ታሪክ ፡ ተሻግረን ፡ ለመመልከት ፡ በመገመጫዎቹ ፡ ምዕራፎች ፡ የታሪክ ፡ ጽሑፎችንና ፡ አርጭ ፡ በተባለው ፡ ነገድ እንገምራለን ።

ምዕራፍ ፡ ፴ ።

ታሪክ ፡ ነገሥትና ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ (ያገር ፡ ተወላጅ ፡ ጽሑፍ ።)

በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ በንደኛው ፡ ክፍል ፡ በምዕራፍ ፡ ሁለት ፡ እንደተገለጸው ፡ ያለፈውን ፡ የኑብያውን ፡ ኢትዮጵያውያንን ፡ ታሪክ ፡ ስንጽፍ ፡ ለርሱ ፡ መሠረት ፡ የሚሆነን ፡ ታሪክ ፡ ከገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ በሙሉ ፡ በማጣት ፡ የጥንት ፡ ግሪኮችና ፡ ሮማውያን ፡ የጻፉትን ፡ መውሰድ ፡ ግዴታ ፡ እንደነበረ ፡ አሁንም ፡ ለአክሱም ፡ ታሪክ ፡ የሚያጠግበን ፡ ከገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ የመነጨ ፡ ሙሉ ፡ ታሪክ ፡ በግዕዝም ፡ በማርኛም ፡ ምንም ፡ ብንፈልግ ፡ ማግኘት ፡ አይቻለንም ፡ ለታሪኩ ፡ ጽሕፈት ፡ የሚረዱ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ የነገሥታትና ፡ የሰማዕታት ፡ ገድልና ፡ ድርሳን ፡ አሉ ። እነዚህም ፡ ታሪክ ፡ ለሚጽፍ ፡ የንጉሥ ፡ ስም ፡ የቦታና ፡ የአገር ፡ አጠራር ፡ ለማግኘት ፡ ሲያግዙ ፡ በታሪክ ፡ ረገድ ፡ የያዙት ፡ ፍሬ ፡ ከማነሱ ፡ በቀር ፡ ከውንተኛ ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ ስለማይሄድ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ በሰፊው ፡ ለመጻፍ ፡ የሚነሳው ፡ ሁሉ ፡ በዚህ ፡ ረገድ እንደሚቸግረው ፡ በጽሑፍ ፡ ሳይገልጽ ፡ ያለፈ ፡ ጸሐፊ ፡ አይገኝም ። ያለምርመራና ፡ ያለማመዛዘን ፡ የነበረውንና ፡ ሲባል ፡ የቆየውን ፡ ታሪክ ፡ ተመልክቶ ፡ ገልብጦ የሚያሳትም ፡ ጸሐፊ ፡ ብቻ ፡ ከዚህ ፡ ችግር ፡ ይደናል ። ጸሐፊው ፡ ከችግር ፡ ሲድን ፡ ከተለመደው ፡ በቀር ፡ አዲስ ፡ የታሪክ ፡ ጽሑፍ ፡ ባለማቅረቡ ፡ ለአንባቢ ሕዝብና ፡ ለትምህርት ፡ ጤቶች ፡ ሐቀኛ ፡ ታሪክ ፡ ያም፡ቢቀር ፡ ተመሳሳይ ፡ የሆነ ፡ በመጥፋቱ ፡ ችግሩ ፡ የበዛ ፡ ነው ።

ዛሬ ፡ በያለበት ፡ በአገራችን ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ በአክሱም ፡ በላስታም ፡ በጎንደርም ፡ በአዲስ ፡ አበባም ፡ በየገዳሙም ፡ በየመኳንንትም ፡ እጅ ፡ የሚገኘው ፡ ፓሪስም ፡ ሎንዶንም ፡ ቤርሊንም ፡ ሮማም ፡ እየሄደ ፡ የተቀመጠው ፡ ፈረንጅኞችም ፡ ያሳተሙት ፡ ጽሑፍ ፡ ሁሉ ፡ ያውም ፡ አብዛኛው ፡ መንፈሳዊ ፡ የሆነው ፡ የተጻፈው ፡ በጣም ፡ የራቀውና ፡ ጥንታዊ ፡ የሚባለው ፡ ከይኩኖ ፡ አምላክ ፡ (፩ሸ፻፯-፩ሸ፻፱) ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ የሚገመረውና ፡ የቀረውም ፡ አብዛኛው ፡ በአጼ ፡ አምደ ፡ ጽዮን ፡ (፲፱፻፯-፲፱፻፳፫) ፡ በተከታዮቹ ፡ ጊዜ ፡ የተዘጋጀ ፡ ነው ። ባገር ፡ ተወላጅ ፡ ከተዘጋጀውም ፡ በየ

ነገሥታቱ፡ ትእዛዝ፡ ከግሪክ፡ ከኮፕት፡ ከዐረብ፡ የተተረጎመው፡ ይበልጣል፡ አዘጋጅ
ዎቹና፡ ተርጓሚዎቹ፡ በነገሥታት፡ ትእዛዝም፡ በፈቃዳቸውም፡ ቢሆን፡ የቤተ፡ ክህነት፡
ወገኖች፡ እጨጌዎች፡ ካህናት፡ መንኮሳት፡ ጸሐፍተ፡ ትእዛዛት፡ ስለሆኑ፡ አብዛኛው፡
ጽሑፍ፡ ከደረቅ፡ ታሪክ፡ ይልቅ፡ መንፈሳዊ፡ ንግግርና፡ ቃል፡ ይበዛበታል ። ከነዚህ ፡
ውጭ ፡ ደግሞ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ አሚድ ፡ (ጊዮርጊስ ፡ ኢብን ፡ አል ፡ አሚድ)
የሚባለው ፡ በኢየሩሳሌም ፡ በሰማርያ ፡ በሮም ፡ (በቀስጥንጥንያ) ፡ በኢትዮጵያ፡ የነገ
ሡትን ፡ የነገሥታት ፡ ታሪክና ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ የኒቅያን ፡ የኬልቄዶንን ፡ ጉባኤ ፡
እየጨመረ ፡ ይጽፋል ።

ከዚያ ፡ በቀር ፡ በጎንደር ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ (በራስ ፡ አሊ ፡ ጊዜ ?)
ደጃዝማች ፡ ኃይሉ ፡ እሹቱ ፡ ከየአድባራቱ ፡ የሰበሰቡት ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡
አለ ፡ ይኸ ፡ ሁሉ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ የሚባለው ፡ በግዕዝም ፡ በአማርኛም ፡ የተጻ
ፈው ፡ በገራችን ፡ በፈረንጅ ፡ አገርም ፡ የሚገኘው ፡ አብዛኛው ፡ ያጀማመሩና ፡
የአተራረኩ ፡ መንገድ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ነው ። ሲገምር ፡ በዘመኑ ፡ እንደተለመ
ደው ፡ አጻጻፍ ፡ ሩብስመ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ፩ሐዱ ፡ አምላክ ፡
ንዌጥን ፡ ፡ ወይም ፡ ንጽሐፍ ፡ በረድኤተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ዜና ፡ ልደቶሙ ፡
. ፡ ወይም ፡ ዜና ፡ ጉልቆሙ ፡ እም አዳም ፡ እስከ ፡ ይአዜ ፡ ይልና ፡ የዘሩን ፡
ትውልድ ፡ ሲገምር ፡ አዳም ፡ ሴትን ፡ ወለደ ፡ ሴት ፡ ሄኖስን ፡ ወለደ ፡ ሄኖስ ፡ ቃይ
ናን ፡ ወለደ ፡ ፡ እያለ ፡ ይሄድና ፡ የዘሩን ፡ ሐረግ ፡ እስከ ፡ ዳዊት ፡ ያደር
ሰዋል ፡ ከዚያም ፡ ዳዊት ፡ ሰሎሞንን ፡ ወለደ ፡ ሰሎሞንም ፡ ከማክዳ ፡ (ንግሥተሰባ)
ምኒልክን ፡ (ዕብን ፡ ሐኪምን) ፡ ወለደ ፡ ይላል ። ከሰሎሞን ፡ ቀጥሎ ፡ ያሉትን ፡ ነገ
ሥታት ፡ ደግሞ ፡ ሲዘረዝር ፡ ግማሹ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ከምኒልክ ፡ አንድዮንን (ዘሐ
ንድዮን) ፡ ያስከትላል ፡ ግማሹ ፡ ደግሞ ፡ በፍጹም ፡ ሐንድዮንንም ፡ ትቶ ፡ ቶማ
ይን ፡ (ቶማስን) ፡ ይቀጥላል ፡ የቀረው ፡ ደግሞ ፡ ከምኒልክ ፡ ሐንድዮንንም ፡ ቶማ
ይንም ፡ ትቶ ፡ ባራኪድን ፡ ያስከትላል ፡ ይኸን ፡ በመሰለ ፡ በስም ፡ ልዩነት ፡ በዘመ
ንም ፡ ቀጥሮ ፡ እየተለያየ ፡ የአክሱምን ፡ ነገሥታት ፡ ዝርዝርና ፡ ታሪክ ፡ ለማስ
ተክከል ፡ አስቸግሯል ።

ሙሴ ፡ አውግስጦስ ፡ ዲልማን ፡ የሚባሉት ፡ የታወቁት ፡ የጀርመን ፡ ሊቅ ፡
በሎንዶን ፡ በበርሊን ፡ ያለውን ፡ ጽሑፍ ፡ መርምረው ፡ ብሩስና ፡ ሳልት ፡ ከአክ
ሱምና ፡ ከጎንደር ፡ ሰብስበው ፡ ወይም ፡ ገልብጠው ፡ የወሰዱትንም ፡ የነገሥታት ፡
ዝርዝር ፡ ሁሉ ፡ እያመሳከሩ ፡ ከተመለከቱ ፡ በኋላ ፡ ቢቸግራቸው ፡ ለየብቻ ፡
በA በB በC ፊደል ፡ ለይተው ፡ ሦስት ፡ ዓይነት ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ ለማዘጋጀት ፡
ተገደዱ ። ነገር ግን ፡ የቀድሞ ፡ የነገሥታቶቻችን ፡ ዝርዝር ፡ በቺት ፡ ብቻ ፡
ቢከፈል ፡ አያልቅም ፡ ምክንያቱም ፡ ሌላ ፡ ጽሑፍ ፡ ደግሞ ፡ ከቺቱ ፡ የተለየ ፡
የሰም ፡ ዝርዝር ፡ የሚሰጥ ፡ አለ ።

እንደዚሁም ፡ በስም ፡ ዝርዝር ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ በአተራረክ ፡ እየተለ
ያየ ፡ በችግር ፡ ላይ ፡ ችግር ፡ ፈጥሯል ። ግማሹ ፡ በአክሱም ፡ የነገሡትን ፡ ነገሥታት ፡
የሰው ፡ ፍጥረቶች ፡ በማድረግ ፡ በየመጽሐፉ ፡ የምናየውን ፡ የካምና ፡ የነገደ ፡

አግዓዝያን ፡ ዝርዝር ፡ ሲሰጥ ፡ ግማሹ ፡ ደግሞ ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ በፊት ፡ የአርዌ ፡
(የዘንዶ) ወይም ፡ የአባብ ፡ ንጉሥ እንደነበረ ፡ ይጽፋል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የኢ
ትዮጵያ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ የማንም ፡ መንግሥት ፡ ጥንታዊ ፡ ታሪክ ፡ በማይመ
ስል ፡ በተረታዊ ፡ አነጋገር ፡ መገመሩ ፡ የዜና ፡ መዋዕሉ ፡ አካሄድና ፡ የዘመንም ፡
አቆጣጠሩ ፡ የተዘበረቀ ፡ መሆኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

በተረፈ ፡ ባለፈው ፡ የኑብያ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ታሪክ ፡ በመጽሐፈ ፡ ነገሥት ፡
በዜና ፡ መዋዕል ፤ በየሐንስ ፡ መደብር ፡ በሄሮዶቶስ ፡ በነአጋርታሺድ ፡ በነዲዮ
ዶር ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ በጣልቃ ፡ ገብነት ፡ እንደሚገኝ ፡ የአክሱም ፡ ታሪክ ፡
ከታሪክ ፡ ነገሥት ፡ ከክብረ ፡ ነገሥት ፡ የተረፈው ፡ የሚገኘው ፡ በአክሱም ፡ ዙሪያ ፡
ካሉት ፡ ሐውልቶች ፡ እነሊትማገ ፡ እነኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ ከገለበጡት ፡ ላይ ፡ ነው ። በተ
ረፈ ፡ በየዘመኑ ፡ ከዐረብኛ ፡ ከግሪክ ከኮፕት ፡ ወደግዕዝ ፡ በተተረጎመው ፡
፩ ፡ አንድ ፡ መንፈሳዊ ታሪክ ፡ እንደ ፡ ስንክሣር ፡ እንደ ፡ ጻድቃንና ፡ ሰማዕታት ፡
ገድልና ፡ ድርሳን ፡ ባለው ፡ ውስጥ ፡ ሲለቀም ፡ አንዳንድ ፡ ታሪካዊ ስምና ፡
ሥፍራ ፡ ይገኛል ።

ይኸንንም ፡ ወደፊት ፡ በየክፍሉ ፡ በየምዕራፉ ፡ እስክናስረዳ ፡ ድረስ ፡
አሁን ፡ ስለአርዌ ፡ መንግሥት ፡ የተጻፈውን ፡ በሚቀጥለው ፡ እንመልከት ።

ምዕራፍ ፡ ፴፩ ።

ስለ ፡ አርዌው ፡ ንጉሥ

ልብ ፡ ወለድ ፡ ወይም ፡ ተረት ፡ በመሰለው ፡ ባገራችን ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡
ውስጥ ፡ ስለአርዌ ፡ የተጻፈው ፡ እንደዚህ ፡ የሚል ፡ ነው ።

በዚያ ፡ ዘመን ፡ (?) ፡ አንዲት ፡ ቆንጆ ፡ ልጅ ፡ አገረድ ፡ አንዲት ፡ ሴት ፡ ልጅና
አንድ ፡ ዘንዶ ፡ ሴቲን ፡ ከሰው ፡ ዘንዶውን ፡ ከዘንዶ ፡ መንታ ፡ ወለደች ። እናቲቱ ፡
ከሞተች ፡ በኋላ ፡ ከርሷ ፡ የተወለዱት ፡ መንታዎቹ ፡ ዘንዶውና ፡ ሴቲ ፡ ልጅ ፡ አብ
ረው ፡ አደጉ ። ዘንዶው ፡ ቁመቱ ፡ ሰባ ፡ ክንድ ፡ ጥርሱም ፡ ሰባ ፡ ሆኖ ፡ ሰውን ፡
እያሳደደ ፡ ይበላ ፡ ዠመር ። በዚህ ፡ ነገር ፡ ሕዝቡ ፡ ሁሉ ፡ መዋጋትም ፡ አቅዶት ፡
የሚያደርገውን ፡ አጥቶ ፡ ተቸገረ ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ በእግቲቱ ፡ አማካይነት ፡ ሕዝቡ
አጋቦስ ፡ ለሚባለው ፡ ለዚህ ፡ ለዘንዶው ፡ በቀን ፡ ፲ ፡ በሬ ፡ ፲ ፡ ላም ፡ ፶ ፡
ፍየል ፡ ፶ ፡ በግ ፡ እንዲሁም ፡ ማርና ፡ ወተት ፡ አንዲት ፡ ልጅ ፡ አገረድ ፡ ለገብ
ሩለት ፡ ውል ፡ ገቡና ፡ ዕርቅና ፡ ሰላም ፡ ሆነ ። እሱም ፡ ይኸንኑ ፡ ግብር ፡ አየተቀ
በለ ፡ አገሪቱን ፡ ፬፻ ፡ (እንደሌሎቹ ፵) ፡ ዓመት ፡ ገዛ ፡ ፬ቱያ ፡ ዓመት ፡ ሲፈጸም ፡
ገብጋቦ ፡ (እንደሌሎቹ አጋቦ) ፡ የሚባል ፡ ሰው ፡ ከወደ ሐማሴን ፡ መጣ ። እሱም ፡ ለዘ
ንዶው ፡ በየቀኑ ፡ የሚሰጠውን ፡ ግብር ፡ ተመልክቶ ፡ ተደነቀና ፡ ስለምንድነው ፡

(1) ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በሬት ፡ ፪፻፳፯ ፡ ዓመት ፡ መካከል ፡ ማለት ፡ ነው ።

ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ግብር ፡ የምትገብሩት ፡ ብትገድሉት ፡ አይሻልምን ፡ አላቸው ፡ እነሱም ፡
 ይኸን ፡ ሁሉ ፡ ለመገበር ፡ የተገደድነው ፡ መግደሉ ፡ ቢያቅተን ፡ ነው ፡ አንተ ፡
 ግን ፡ ብትገድለው ፡ ገዡችን ፡ ትሆናለህ ፡ ብለው ፡ ቃል ፡ ከዳን ፡ ገቡለት ። ይኸን
 በሰማ ፡ ጊዜ ፡ ገብገቦ ፡ ዘንዶው ፡ አጋቦስ ፡ በሚተኛበት ፡ ስፍራ ፡ ጌ ፡ ጊዜ ፡ የሚ
 ዞር ፡ አጥር ፡ አሳጠረ ። አጥሩ ፡ ለመንደድ ፡ እንደሚመቸው ፡ በጣም ፡ በደረቀ ፡
 ቅጠልና ፡ እንጨት ፡ ታጥሮ ፡ ነበረ ። የአጥሩ ፡ ሥራ ፡ ሲያልቅ ፡ ገብገቦ ፡ በአ
 ጥሩ ፡ ላይ ፡ በአራት ፡ ማዕዘን ፡ በኩል ፡ እሳት ፡ ለኮሰበት ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ዘን
 ዶው ፡ ከተኛበት ፡ ተንቀሳቅሶ ፡ ለመውጣት ፡ ቢሞክር ፡ በዙሪያው ፡ እሳቱ ፡ እየተ
 ንቀለቀለ ፡ አስቸገረው ፡ ቢሆንም ፡ እንደምንም ፡ በርትቶ ፡ ከአንደኛው ፡ እስከ ፡
 ሰባተኛው ፡ አጥር ፡ ደረሰ ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የእሳቱ ፡ ወላፊንና ፡ ጭስ ፡ ገላውን ፡
 አፍኖ ፡ አስቸግሮት ፡ ሳለ ፡ ገብገቦ ፡ ጋሻና ፡ ሰይፍን ፡ ይዞ ፡ ጦርነት ፡ ገጠመውና ፡
 በሰይፍ ፡ (እንደሌሎቹ ፡ በመጥረቢያ) ፡ ማህል ፡ ራሱን ፡ ፈለጠው ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡
 ከተፈለጠው ፡ ከዘንዶው ፡ ጭንቅላት ፡ ውስጥ ፡ ደምና ፡ እኸ ፡ እመሬት ፡ ላይ ፡
 አብሮ ፡ ፈሰሰ ፤ በጊዜው ፡ ዝናም ፡ ቢዘንብብት ፡ ከዚህ ፡ ሥፍራ ፡ ላይ ፡ ጤፍ ፡
 በቀለ ፡ ዘንዶውም ፡ እኅቱ ፡ አልቅሳ ፡ ቀበረችው ፡ የተቀበረበትም ፡ ሥፍራ ፡ ተመን
 ዜውዎ ፡ ተብሎ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ በአክሱም ፡ ምዕራብ ፡ በኩል ፡ አለ ፡ ይባላል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ገብገቦ ፡ የአጋቦስን ፡ የዘንዶውን ፡ እጎት ፡ አግብቶ ፡ ገኸ ፡
 ሆነ ። አጋቦስም ፡ ከሚስቱ ፡ ኩርፋን ፡ ኩርፋ ፡ ሰርፌን ፡ ሰርፌ ፡ አኪላን ፡ ጳርስቅ
 ላን ፡ አጋቦስን ፡ (በሕግ፣ ዘንዶ ፡ የተሰየመውን) ፡ አጋቦስ ፡ ንግሥተ ፡ ሰባን ፡ (ማክ
 ዳን) ፡ ወለደ ፡ እያለ ፡ ይቀጥላል ። በሌላ ፡ ዓይነት ፡ የተጻፈው ፡ ደግሞ ፡ አተራረኩን ፡
 ከዚህ ፡ ሳይለይ ፡ ተከታታዮቹን ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ያደርጋል ።

- ፩ኛ ፡ አርጭ ፡ (ዘንዶው) ፡ ፬፻ ፡ ዓመት ፡ ነገሠ ።
- ፪ኛ ፡ አንጋቦ ፡ ዘብአሲ ፡ አንጋቦ ፡ ፬፻ ፡ ዓመት ፡ ነገሠ ።
- ፫ኛ ፡ ግዱር ፡ (ዘግዱር) ፡ ፩፻ ፡ ዓመት ፡ ነገሠ ፤
- ፬ኛ ፡ ሰባትሶ ፡ (ሳቢ) ፡ ፶ ፡ ዓመት ፡ ነገሠ ፤
- ፭ኛ ፡ ተዋስያ ፡ (ቀዋስያ) ፡ ዘተዋስያ ፡ ፳ ፡ ዓመት ፡ ነገሠ ፤
- ፮ኛ ፡ ማክዳ ፡ (ዘማክዳ) ፡ ፶ ፡ ዓመት ፡ ነገሠች ።

ንግሥተ ፡ ሰባ ፡ ተወልዳ ፡ በነገሠች ፡ ጊዜ ፡ ሕዝቡ ፡ ለሴት ፡ አንገዛም ፡
 ብሎ ፡ እምቢ ፡ አለ ። እሷም ፡ በዚህ ፡ ተናዳ ፡ የነጋሢዎቹ ፡ የዞር ፡ ግንድ ፡
 (ሥርወ ፡ መንግሥት) ፡ ዠማሪ ፡ ከነበረው ፡ ከሚቹ ፡ መቃብር ፡ ላይ ፡ ሄዳ ፡
 እያለቀሰች ፡ ጸሎት ፡ ብታደርግ ፡ ከዚያው ፡ ሥፍራ ፡ ዘንዶው ፡ ተወለደ ።
 አርሱም ፡ በጌ ፡ ቀን ፡ ውስጥ ፡ ፮ ፡ ቀንድ ፡ አበቀለ ። ሕዝቡም ፡ ይኸን ፡ ባየ ፡
 ጊዜ ፡ ደነገጠ ። በጸሎቱም ፡ እሷው ፡ እንዳስነሣችው ፡ ተገነዘበ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡

(2) ዘንዶውን ፡ የገደለው ፡ አጋቦስ ፡ የንግሥተ ፡ ሰባ ፡ እሳት ፡ ነው ፡ የሚሉም ፡ አሉ ።

ከነገደ ፡ አርቄ ፡ ወጥቶ ፡ ዙፋኑን ፡ ለሌላ ፡ ለባዕድ ፡ እንዳታሳልፈ ፡ ድንግል ፡ ሆነኸ ፡ ልትኖሪ ፤ እንጂ ፡ በል ፡ ላታገቢ ፡ ቃል ፡ ግቢልንና ፡ እንገዛልኸ ፡ ብለው ፡ ለመንዋት ፤ እሷም ፡ ውለታቸውን ፡ ተቀብላ ፡ ከመሬት ፡ ያስነሣችውን ፡ ዘንዶ ፡ ራሷ ፡ በድንጋይ ፡ መትታ ፡ ገደለችውና ፡ በእገብ ፡ ላይ ፡ ነገሠች ።

አንዳንድ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥተና ፡ ከዚያውም ፡ ከ፱ቱ ፡ ቅዱሳን ፡ ያንዱ ፡ የአባ ፡ ገሪማ ፡ ገድል ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ይጨርስና ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ቀጥለው ፡ የነገ ሠትን ፡ ምኒልክ ፡ (ዕብን ፡ ሐኪም ፡) ዘሐንድዮ ፡ (ወይም ፡ ዘቶማይ ፡ ቶማስ ፡ ባራ ኪድ ፡) እያለ ፡ የሰው ፡ ዝርዝር ፡ ሲዘረዘር ፡ ይመጣና ፡ በመካከሉ ፡ ደግሞ ፡ የአርቄ ፡ (የዘንዶ ፡) ግዛት ፡ ከአልዓሜዳ ፡ ወዲህ ፡ እስከ ፡ ከሌብ ፡ (ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ ፬፻፸፭—፬፻፹፭ ፡ ዓ. ም.) ደርሶ ፡ ጣልቃ ፡ መግባቱን ፡ መልሶ ፡ እንደዚህ ፡ እያለ ፡ ሲጽፈው ፡ ይገኛል ።

ወሰል ፡ ዓድባ ፡ ወለዶ ፡ ለአልዓሜዳ ፡ ዘወጽኢ ፡ በመዋዕለ ፡ መንግሥቱ ፡ ሆቱ ፡ ቅዱሳን ፡ እምድረ ፡ ሮም ፡ ወአስታራትኡ ፡ ሃይማኖተ ፡ ወሥርዓተ ፡ ምንኩስና ፡ ወበጸሎቶሙ ፡ ቀተልዎ ፡ ለአርቄ ፡ ተመን ፡ ዘኮነ ፡ ንጉሥ - ስልዓዶባ ፡ አልዓሜ ዳን ፡ ወለደ ፡ በአልዓሜዳ ፡ ዘመን ፤ ከሮም ፡ (ቍስጥንጥንያ ፡) ሆነ ፡ ቅዱሳን ፡ መጥ ተው ፡ ሃይማኖትን ፡ አከናወኑ ፡ የምንኩስናንም ፡ ሥርዓት ፤ አበጁ ፡ በጸሎታቸውም ፡ ንጉሥ ፡ የነበረውን ፡ አርቄን ፡ ገደሉት ።

እንግዲህ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ ክብረ ፡ ነገሥቱ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሲገዢ ምረው ፡ የመገናኛውን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ንጉሥ ፡ (አምላክም ፡) ዘንዶ ፡ ነበር ፡ ሊል ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ የሚያስደንቅ ፡ የለም ። ባለፈው ፡ እንዳልነው ፡ የመንግሥታት ፡ ታሪክ ፡ ሁሉ ፡ ከወደመገናኛው ፡ ላይ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ አተራረኩ ፡ ተረት ፡ በመ ስለ ፡ ነገር ፡ መገናኛ ፡ የተለመደ ፡ ነው ። ታሪካቸው ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ የተያያዘው ፡ ግብዮች ፡ የደቡባቹ ፡ በአዋራ ፡ የሰሜናቹ ፡ ደግሞ ፡ “ኡኢዚት ፡” በምትባል ፡ ሴት ፡ ዘንዶ ፡ ያመልኩ ፡ እንደነበረ ፡ ተጽፏል ። የናፓታዎቹ ፡ ነገሥታ ትም ፡ እባብን ፡ ማምለክ ፡ የእባብ ፡ ምልክት ፡ በዘውዳቸው ፡ ላይ ፡ ማሠራት ፡ ይወዱ ፡ ነበር ። የሮማን ፡ መንግሥት ፡ የመሠረቱት ፡ ሬምስና ፡ ሮምሎስ ፡ እና ታቸውን ፡ ሲልቢያን ፡ የቀድሞ ፡ ባሊ ፡ ልጅ ፡ አልወልድለት ፡ ስለአለችው ፡ ከአ ባረራት ፡ በኋላ ፡ ማርስ ፡ ከሚባለው ፡ አምላክ ፡ ሁለቱን ፡ መንታ ፡ ወለደች ፡ የቀድሞ ፡ ባሊ ፡ ይኸን ፡ ሲሰማ ፡ ተናዶ ፡ እርሷን ፡ ከነሕይወቷ ፡ ቀብሮ ፡ ሁለቱን ሕፃናት ፡ ከቱቩሬ ፡ ወንዝ ፡ ጣላቸው ፡ ሁለቱን ፡ ሕፃናት ፡ ሴት ፡ ተኩላ ፡ ከወንዝ ፡ ዳር ፡ አግኝታ ፡ እያጠባች ፡ አሳደገቻቸው ፡ ከአደገ ፡ በኋላ ፡ የናታቸውንና ፡ የነር ሱን ፡ ደመኛ ፡ ገድለው ፡ የሮማን ፡ ከተማ ፡ በጊደጊድ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በሬት ፡ ከትመው ፡ ነገሡ ፡ እያለ ፡ በተኩላ ፡ ጡት ፡ አደገ ፡ የሚላቸውን ፡ ሬሞ ስናን ፡ ሮምሎስን ፡ የነገሥታት ፡ መገናኛ ፡ የደንበኛው ፡ ታሪክ ፡ መነሻ ፡ ያደርጋቸዋል ። የባቢሎንም ፡ የግሪክንም ፡ የመገናኛው ፡ ነገሥታት ፡ ታሪክ ፡ ብንመ ለከት ፡ ንጉሡ ፡ ከፀሐይ ፡ ከባሕር ፡ ከአማልክት ፡ ከእንስሳ ፡ ተወለደ ፡ እያለ ፡

ለዛሬ ፡ ዘመን ፡ እንባቢ ፡ እምነት ፡ በማይሰጥ ፡ መንገድ ፡ የማይተርክ ፡ አገር ፡ የለም ። ስለዚህ ፡ የኛዎቹ ፡ ደግሞ ፡ እላይ ፡ እንደ ተጻፈው ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ የመገናኛ መሬያው ፡ የአክሱም ፡ ንጉሥ ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ ከንግሥተ ፡ ሰባም ፡ አስቀድሞ ፡ ዘንዶ ፡ ነበር ፡ ቢሉ ፡ ነገሩ ፡ ሁልጊዜ ፡ ከሌላው ፡ አገር ፡ ተረታዊ ፡ አነጋገር ፡ ጋር ፡ ተያይዞ ፡ የሚገኝ ፡ ነው ። ዳሩ ፡ ግን ፤ በዚያው ፡ በመወሰን ፡ ፈንታ ፡ የዘንዶን ፡ ግዛት ፡ ከክርስትና ፡ ወዲህ ፡ ከክሌብ ፡ በፊት ፡ በዓልዓሜዳ ፡ ጊዜ ፡ የአርዌ ፡ ግዛት ፡ ነበር ፡ ሲል ፤ እውነተኛውን ፡ ታሪክ ፡ አሳክሮት ፡ ይገኛል ።

ከክሌብ ፡ በፊት ፡ ብዙ ፡ የታወቁ ፡ ነገሥታት ፡ ነበሩ ፤ ከነዚህም ፡ የኛ ፡ ታሪክ ነገሥት ፡ የማያነግው ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ራሱ ፡ ያስቀረጸው ፡ ገንዘብና ፡ ሐውልት ፡ አፈላስ ፡ እያለ ፡ የሚጠራው ፡ በተረፈ ፡ ስመ ፡ ጥሩዎቹ ፡ አብርሃና ፡ አጽብሐ ፡ ስለአዶባና ፡ አልዓሜዳ ፡ ነበሩ ። በነዚህም ፡ መካከል ፡ የዘንዶ ፡ ግዛት ፡ ጣልቃ ፡ ገባ ፡ ለማለት ፡ ያስቸግራል ። ነገር ፡ ግን ፡ ምናልባት ፡ ዘንዶ ፡ ወይም ፡ እባብን ፡ የሚያመልኩ ፡ ከናፓታ ፡ ከመርዌ ፡ ከብለሜ ፤ ከበጃ ፡ ነገድ ፡ ውስጥ ፡ ተነሥተው ፡ በጦርነት ፡ አሸንፈው ፡ በደንበኞቹ ፡ ነገሥታት ፡ አግር ፡ ገብተው ፡ ለጥቁት ዘመን ፡ በአክሱም ፡ ዙፋን ፡ ተቀመጥው ፡ ሲኖሩ ፡ ከሌብ ፡ አሸንፎ ፡ ዙፋኑን ፡ አግኝቶ ፡ ይሆናል ። ስለዚህ ፡ የዚህን ፡ ምልክት ፡ በማግኘት ፡ ገድሉን ፡ ያዘጋጀው ፡ ሰው ፡ ፱ቱ ፡ ቅዱሳን ፡ በጸሎታቸው ፡ ገደሉት ፡ ማለቱ ፡ ቅዱሳንን ፡ ለማክበርና ፡ ለማስከበር የተደረገ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ። እንኳን ፡ ወደዚህ ፡ ዘመን ፡ የተጠጋው ፡ ይቅርና ፡ እመጀመሪያውም እንግሥተ ፡ ሰባ ፡ ዘመን ፡ ላይ ፡ ቢሆን ፡ ታሪኩ ፡ በተረት ፡ ዓይነት ፡ በተረክ ፡ ከሌላው ፡ መንግሥታት ፡ ተረታዊ ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ ስለሚመሳሰል ፡ እንተወው ፡ ብለን ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በመጀመሪያም ፡ ላይ ፡ ከንግሥተ ፡ ሰባም ፡ በፊት ፡ ጽሮት ፡ ቢገኝ ፡ መናገር ፡ ማዘዝ ፡ መዳኘት ፡ መፍረድ ፡ የማይችል ፡ የዘንዶ ፡ እንስሳ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ነግሦ ፡ ነበር ፡ ብሎ ፡ ነገሩን ፡ መቀበል ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። በዚያን ዘመን ፡ ማናቸውም ፡ ዝርዝሩም ፡ ድምሩም ፡ የመሪነት ፡ ሥራ ፡ በንጉሡ ፡ ጫንቃ ፡ ላይ ፡ እንደነበረ ፡ የዘወትር ፡ ውጊያ ፡ የዘወትር ፡ ፍርድም ፡ እንዳለበት ፡ ሲታወቅ ፤ ዘንዶ ፡ ወይም ፡ እባብ ፡ ጦሩን ፡ እንዴት ፡ ሊመራ ፡ በዳኝነት ፡ ላይ ፡ እንዴት ፡ ተናግሮ ፡ ሊፈርድ ፡ ያስኛልና ፡ እባብን ፡ በማምለክ ፡ ረገድ ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ በንጉሥነት ፡ በኩል ፡ ታሪካዊ ፡ ስምና ፡ ሥፍራ ፡ መስጠት ፡ ያስቸግራል ። ነገር ፡ ግን ፡ እላይ እንዳመለከትነው ፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ ወይም ፡ ገድሉ ፡ በአብብ ፡ ወይም ፡ በዘንዶ ፡ የሚያመልኩትን ፡ ነገሥታት ፡ ስማቸውን ፡ መጥራት ፡ ነገዳቸውን ፡ መጥቀስ ፡ ስለአልቻለ ፡ በድምሩ ፡ "እባብ" ፡ ብሎ ፡ የጠራቸው ፡ ይመስላል ።

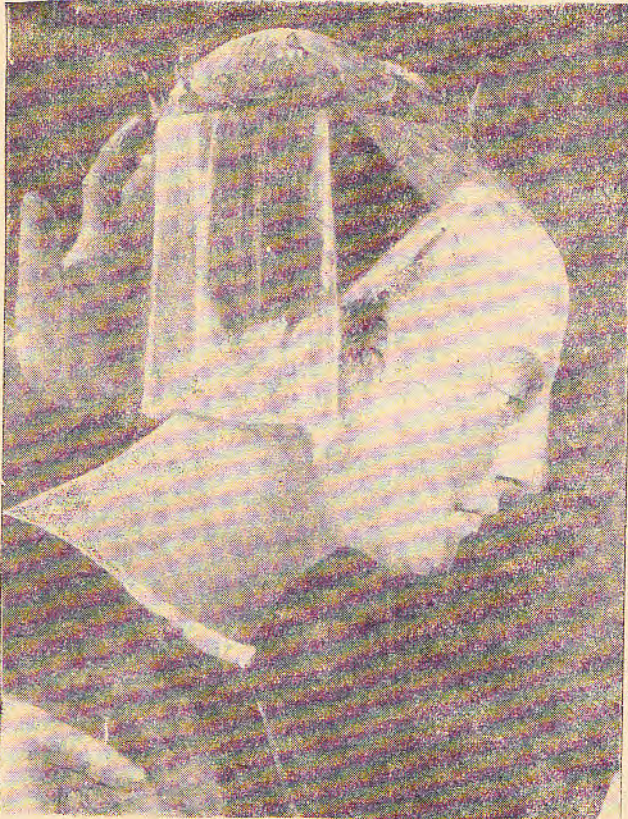
የጥንት ፡ መጽሐፍ ፡ ሁሉ ፡ ብንመለከት ፡ በውነተኛውም ፡ በተረታዊውም ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ በደግሞ ፡ በክፉም ፡ መንገድ ፡ እባብና ፡ ዘንዶ ፡ ተጠቅሶ ፡ እናገኛለን ። ሙሴ እስራኤሎችን ፡ እየመራ ፡ ከግብፅ ፡ ወጥቶ ፡ በሲና ፡ በረሃ ፡ ሲኖር ፡ ሕዝቡን ፡ የበረሃ ፡ እባብ ፡ እየነከሠ ፡ በፈጀበት ፡ ጊዜ ፡ እግዚአብሔር ፡ የኖስ ፡ እባብ ፡ ሥራ ፡

ብሎ ፡ እንዳዘዘውና ፡ በእባብ ፡ የተነከሰው ፡ ሁሉ ፡ ወደናሱ ፡ እባብ ፡ ሲያይ ፡ እንደዳነ ፡
 ዘጉልቀ ፡ ምዕ ፡ ጸ፩ ቀጥር ፡ ፰-፱ ፡ እናገኛለን ። በገድለ ፡ አረጋዊ ፡ ደግሞ ፡ ከተሰዓቱ ፡
 ቅዱሳን ፡ አንዱን ፡ አቡነ ፡ አረጋዊን ፡ ወደ ፡ ደብረ ፡ ዳሞ ፡ ተራራ ፡ በጭራው ፡
 ተሸክሞ ፡ ያወጣቸው ፡ ዘንዶ ፡ መሆኑን ፡ እናነባለን ። ዘንዶውን ፡ ገድሎ ፡ በሩታዊ
 ትን ፡ (ቡርክታዊትን) ፡ ያዳነው ፡ የቅዱስ ፡ ጊዮርጊስም ፡ ገድል ፡ ወደዚህ ፡ የሚቆ
 ጠር ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ እባብና ፡ ዘንዶ ፡ በቀድሞ ፡ ዘመን ፡ በአምልኮ ፡ በሕልም ፡
 ጉዳይ ፡ በብዙ ፡ ዓይነት ፡ ይገባ ፡ ነበር ። ዛሬም ፡ በምሥራቅ ፡ እስያና ፡ በአፍሪካ ፡
 ጨርሶ ፡ አልቀረም ። ሩቅ ፡ ሳንሄድ ፡ በገራችንም ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ዛሬም ፡
 ቢሆን ፡ የአገው ፡ የከረዩ ፡ ነገድ ፡ እባብን ፡ እየአከበረ ፡ እንደሚያመልከው ፡
 እንሰማለን ።

ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደተባለው ፡ ጥንት ፡ የሰሜናዊ ፡ ግብፅ ፡ ሕዝብ «ኡክዚት»
 በምትባል ፡ ሴት ፡ ዘንዶ ፡ ያመልኩ ፡ እንደነበረ ፡ የኛዎቹ ፡ የናፓታና ፡ የመርዌ ፡
 ነገሥታት ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በሕልም ፡ አፈታት ፡ እባብን ፡ ደጋግመው ፡ ሲያነሱት ፡
 በዘውዳቸው ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ግብፅ ፡ ፈርዖኖች ፡ የእባብ ፡ ምልክት ፡ ማድረግ ፡ ልማዳ
 ቸው ፡ ነበር ። ስለዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳልነው ፡ የነርሱ ፡ ልማድ ፡ ወደ ፡ ወገኖቻቸው ፡
 ወደ ፡ አክሱም ፡ ተጋብቶ ፡ መላው ፡ እንኳ ፡ በይሆን ፡ አንድ ፡ የነገድ ፡ ክፍል ፡
 አምልኮት ፡ ይሆናል ።

ወይም ፡ ከነዚህ ፡ ነገድ ፡ ውስጥ ፡ ጊዜና ፡ ችሎት ፡ አጋጥሟቸው ፡ በሚገቡበት ፡ ጊዜ
 እንደወገኖቻቸው ፡ እንደናፓታና ፡ እንደ ፡ መርዌ ፡ የእባብ ፡ ምልክት ፡ እያደረጉ ፡
 እንደምሥራቅ ፡ ሕዝብ ፡ እንደ ፡ ሕንዶች ፡ እባብን ፡ እያከበሩ ፡ ወይም ፡ እያመለኩ
 ሲኖሩ ፡ ክርስትናን ፡ የተቀበሉት ፡ ነገሥታት ፡ ክርስትናን ፡ ከአቡነ ፡ ሰላማ ፡ ወዲህ ፡
 ከአስፋፋት ፡ ከተሰዓቱ ፡ ቅዱሳን ፡ ጋር ፡ ተባብረው ፡ አምልኮውን ፡ ስለአጠፉ ፡ ታሪክ
 ነገሥቱ ፡ ሁኔታውን ፡ ሳይለይ ፡ በደፈናው ፡ «ንጉሥ ፡ የነበረውን ፡ አርዌ ፡ ተመንን ፡
 በጸሎታቸው ፡ አጠፉት» ፡ ብሎ ፡ ይሆናል ። የነዚያን ፡ ግዛታቸውንም ፡ ነጋሚዎቹንም
 በሕዝብ ዘንድ ፡ ለማስጠላት ፡ ሲሉ ፡ ክርስቲያን ፡ የሆኑት ፡ የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ ከቅዱሳን
 ጋር ፡ እየተሰማሙ ፡ የአርዌ ፡ ግዛት ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ የተንኮለኞች ፡ የእባቦች ፡
 ግዛት ፡ አሰኝተውት ፡ ይሆናል ።

ሙሴ ፡ ሞርይና ፡ አንዳንድ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ጸሐፊዎች ፡ የአርዌ ፡ ግዛት ፡ የሚለው ፡
 የሂክሲስ ፡ ገዥዎችን ፡ አንጋቦ ፡ ወይም ፡ አጋቦስ ፡ የሚለው ፡ ደግሞ ፡ ከነገደ ፡ የቅጣን ፡
 ወገን ፡ ከአረብ ፡ አገር ፡ ወጥተው ፡ ሂክሶስን ፡ አባረው ፡ መንግሥትን ፡ የያዙትን ፡
 ሳይሆኑ ፡ አይቀርም ፡ በማለት ፡ አሳባቸውን ፡ አሳርፈዋል ። ስለዚህ ፡ አሁን ፡
 የዚህን ፡ ጉዳት ፡ ትተን ፡ ወደ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ እንተላለፍ ።

ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ (በሳን ፡ ፍንዳቤ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ የሚገኘው ፡
ከአንደርሰን ፡ ፎቶ ፡ በምጢያኒ ።)

ምዕራፍ ፡ ፴፪ ።

ስለንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ስለቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ።

ይህቺ ፡ ከዘንዶ ፡ (አርቁ) ፡ ዘር ፡ መጣች ፡ ሲል ፡ ያለፈው ፡ ምዕራፍ ፡ የጠቀሰት ፡ ማክዳ ፡ (ንግሥተ ፡ ሳባ) ፡ ከወዴት ፡ እንደመጣች ፡ በትክክል ፡ የሚናገር ፡ ማስረጃ ፡ ቢጠፋም ፡ ስለዚች ፡ ንግሥት ፡ በዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ እንደተቻለን ፡ ለመግለጽ ፡ እንሞክራለን ።

እስከሁን ፡ ድረስ ፡ ስለ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ባገራችንም ፡ በውጭ ፡ አገርም ፡ ያለውን ፡ ክርክር ፡ የማያውቅ ፡ በልክ ፡ ነው ። ስሙ፡ጥር ፡ ንጉሥ ፡ ወይም ፡ ንግሥት ፡ ጸሐፊ ፡ ወይም ፡ ጥበበኛ ፡ በጥንት ፡ ዘመን ፡ ላይ ፡ ሲገኝ ፡ ከነበረበት ፡ ጊዜ ፡ መራቅ ፡ የተነሣ ፡ የተወለደበትን ፡ ጊዜና ፡ ሥፍራ ፡ በትክክል ፡ ለመለየት ፡ ስለሚያስቸግር ፡ ብዙ ፡ አገሮች ፡ ከኛ ፡ ወገን ፡ ነው ፡ እያሉ ፡ ስመ ፡ ጥሩውን ፡ የታሪክ ፡ ሰው ፡ ለመሻማት ፡ መንገድ ፡ ይሰጣቸዋል ። አሁንም ፡ ስመ ፡ ጥሩዬቱን ፡ ንግሥተ ፡ ሳባን ፡ በዛሬው ፡ ዘመን ፡ ያለው ፡ የዐረብና ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ከኛ ፡ ወገን ፡ ናት ፡ እያሉ ፡ ለራሱ ፡ ይሻማታል ። መርማሪና ፡ ጸሐፊም ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ወደኛ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ወደዐረብ ፡ እያደረገ ፡ በማሻማት ፡ ለነገሩ ፡ ማስረጃና ፡ ማሠርያ ፡ ለመስጠት ፡ ምንም ፡ ቢደክም ፡ አልቻለም ። አንዳንዱም ፡ ሳያሻማ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ናት ፡ ወይም ፡ የዐረብ ፡ ናት ፡ ብሎ ፡ አሳቡን ፡ መላ ፡ ጭምር ፡ ይወስናል ፤ እኔም ፡ ደንበኛ ፡ ታሪክ ፡ የሚለውን ፡ ከራሴ ፡ አሳብ ፡ ጋር ፡ በመጨረሻ ፡ ከመስጠቴ ፡ በፊት ፡ ስለንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ጥንት ፡ ባገራችን ፡ ይልቁንም ፡ በተለይ ፡ በክብረ ፡ ነገሥት ፡ ተጽፎ ፡ እስከዛሬ ፡ የሚነበበውን ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ እንመልከት ።

ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ በአባቷ ፡ በአጋባብ ፡ (እንደሌሎቹም ፡ ተዋስዶ) ፡ እግር ፡ ተተክታ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ትገዛ ፡ ዠመር ። ስሟ ፡ በክብረ ፡ ነገሥት ፡ ማክዳ ፤ በመጽሐፈ ፡ ነገሥት ፡ ቀዳማዊና ፡ ካልፅ ፡ በዜና ፡ መዋዕል ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፤ በወንጌል ፡ ንግሥተ ፡ ዓዜብ ፡ ትባላለች ። የግዛቷ ፡ ስፋት ፡ በምሥራቅ ፡ እስከ ፡ ማዳጋስካር ፡ እስከ ፡ ፋርስ ፡ ባሕር ፡ በምዕራብ ፡ እስከ ፡ ጥብያ ፡ እስከ ፡ ምሥር ፡ በደቡብ ፡ እስከ ፡ ኒያንዛ ፡ የቮክቶርያ ፡ ባሕር ፡ ድረስ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ዘመን ፡ የኢትዮጵያ ፡ የዐረብ ፡ የግብፅ ፡ የሕንድ ፡ የኢየሩሳሌም ፡ ሰዎች ፡ የዘመኑን ፡ ሸቀጥ ፡ ልብስ ፡ ሽቱ ፡ ዕጣን ፡ ወርቅ ፡ ይነግዱ ፡ ነበር ። በዚህ ፡ ዘመን ፡ (1) ፡ በኢየሩሳሌም ፡ የነገሠው ፡ የዳዊት ፡ ልጅ ፡ ሰሎሞን ፡ ነበር ። ታምሪን ፡ የሚባል ፡ ነጋዴ ፡ (2) ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ እየተመላለሰ ፡ የሚነግድ ፡ ሰው ፡ ነበር ። እርሱም ፡ ለሰሎሞን ፡ የሚሆን ፡

(1) ሺ ፡ ማመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡
(2) የውጭ ፡ አገር ፡ ጸሐፊ ፡ የኢየሩሳሌም ፡ ነጋዴ ፤ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ የንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ነጋዴ ፡ ያደረገዋል ። ምናልባት ፡ ዘሩ ፡ እስራኤላዊ ፡ ወይም ፡ ዐረብ ፡ ሆኖ ፡ ለንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ሴተ ፡ መንግሥት ፡ ሸቀጥ ፡ አመላላሽ ፡ ነጋዴ ፡ ወይም ፡ ነጋዴራስ ፡ ይሆናል ።

ጥሩ ፡ ጥሩ ፡ እንጨትና ፡ ወርቅ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ገዝቶ ፡ ወስዶ ፡ ለሰሎሞን ፡ ካስረ
 ረከበ ፡ በኋላ ፡ ሲመለስ ፡ የሰሎሞንን ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ጥበ
 ቡንና ፡ ክብሩን ፡ ሁሉ ፡ ለንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ነገራት ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ በነጋዴው ፡
 በታምሪን ፡ እጅ ፡ በያገራቸው ፡ የማይገኘው ፡ ዕቃ ፡ እየተመረጠ ፡ ገጸ ፡ በረከትና ፡
 ስጦታ ፤ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ለሰሎሞን ፡ ከሰሎሞን ፡ ወደ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ተልጧል ።
 ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የሰሎሞንን ፡ ጥበብ ፡ የቤተ ፡ መንግሥቱንና ፡ የሥርዓቱን ፡ ሕግና ፡
 ወግ ፡ ከሚያውቀው ፡ ከታምሪን ፡ አፍ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እየመየቀች ፡ ከሰማች በኋላ ፡
 በመጨረሻ ፡ በጆሮዋ ፡ የሰማችውን ፡ ባይኳ ፡ ለማረጋገጥ ፡ በብዙ ፡ ወታደርና ፡ ደንገ
 ጡር ፡ ታጅባ ፡ ለሰሎሞን ፡ የሚቀርበውን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ስጦታ ፡ በከብት ፡ አስጭና ፡
 በታምሪን ፡ መሪነት ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ወረደች ። በደረሰችም ፡ ጊዜ ፡ ንጉሠ ፡
 ሰሎሞን ፡ በክብርና ፡ በደስታ ፡ ተቀበላት ። እርሷም ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ይዛለት ፡ የመ
 ጣችውን ፡ የከበረ ፡ ዕንቅፍና ፡ ወርቅ ፡ ሽቱ ፡ ሰጠችው ። ሰሎሞንም ፡ መርጦ ፡ የተ
 ለየ ፡ ማረፊያ ፡ ቦታ ፡ ለራሷና ፡ ለሰዎቿ ፡ ሰጣት ። በየቀኑም ፡ በሰሎሞን ፡ ትእዛዝ ፡
 በሬ ፤ በግና ፡ ፍየል ፡ ሙብልና ፡ መጠጥ ፡ ለሰዎቿም ፡ ለራሷም ፡ እንደደንቡ ፡ ሲሰጥ ፡
 ከርሞ ፡ ከዕለታት ፡ በንደኛው ፡ ቀን ፡ ሰሎሞን ፡ ስለንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ክብር ፡ ትልቅ ፡
 ግብር ፡ አዘጋጅቶ ፡ ወደ ፡ ግብሩ ፡ ጠራት ። ከግብሩ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ቤተ ፡ መን
 ግሥቱንና ፡ ቤተ ፡ መቅደሱን ፡ ሲያሳያት ፡ ሰንብቶ ፡ በዚህ ፡ ቀን ፡ ደግሞ ፡ ስለራሷ ፡
 ክብር ፡ በተዘጋጀው ፡ ግብር ፡ የግብሩንና ፡ የአደራሹን ፡ ዓይነት ፡ የመሳፍንቱ
 ንና ፡ የመኳንንቱን ፡ አገባብና ፡ አቀማመጥ ፤ ለማሳየት ፡ በራሱ ፡ ዙፋን ፡ በቀኝ ፡
 በኩል ፡ ለርሷም ፡ ዙፋን ፡ አዘጋጅቶ ፡ ዙፋኑን ፡ እሷ ፡ ከውስጥ ፡ ማናቸውንም ፡
 ነገር ፡ ለማየት ፡ እንደምትችል ፡ ከውጭ ፡ ግን ፡ እሷን ፡ ማንም ፡ እንደማያት እን
 ደመስተዋት ፡ በተወራ ፡ ዓይነ ፡ ርግብ ፡ አስጋርዶ ፡ አስቀመጣት ። በዚህ ፡ በማረ ፡
 ዙፋን ፡ ተቀምጣ ፡ የመሳፍንቱን ፡ የመኳንንቱን ፡ የወታደሩን ፡ አገባብና ፡ አቀማ
 መጥ ፡ በየክፍሉ ፡ የሚያገለግሉትን ፡ የወይን ፡ ጠጅ ፡ አሳላሬዎች ፡ ወራተኞች ፡
 ልብሳቸውንና ፤ የሥራቸውን ፡ ቅልጥፍና ፡ እየተመለከተች ፡ ተደንቀች ። ግብሩም ፡
 ሲያልቅ ፡ ሊያነጋግራት ፡ እርሷ ፡ ወደአለችበት ፡ ዙፋን ፡ ተነሥቶ ፡ በሂደ ፡ ጊዜ ፡
 እንደዚህ ፡ አለችው ፡ «የጥበብህንና ፡ የሥራህን ፡ ነገር ፡ እዚህ ፡ ሆኜ ፡ ባይኔ ፡
 ተመለከትሁት ፡ ባገሬ ፡ ሳለሁ ፡ ከሰማሁት ፡ እጅግ ፡ ይበልጣል ።» እያለች ፡ በየ
 ችው ፡ ነገር ፡ ሁሉ ፡ መደነቋን ፡ ገለጠችለት ። ግብሩም ፡ ባለቀ ፡ ጊዜ ፡ ወደ
 ወፊሯ ፡ ለመሄድ ፡ ብትጠይቀው ፡ መሸቷልና ፡ እዚህ ፡ እደሪ ፡ ብሎ ፡ በዚያው ፡
 ሌት ፡ ሁለቱ ፡ በፈቃደ ፡ ሥጋ ፡ ተገናኝተው ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ጸነሰች ። ከዚህ ፡
 በኋላ ፡ ልጅህ ፡ መሆኑን ፡ የምትረዳበት ፡ ምልክት ፡ ስጠኝ ፡ ብላ ፡ ከሰሎሞን ፡
 የጣቱን ፡ ወርቅ ፡ ተቀብላ ፡ በቶሱ ፡ ወደ ፡ አገርዋ ፡ ተመለሰች ። የኤርትራን ፡
 ባሕር ፡ ተሻግራ ፡ በሐማሴን ፡ አውራጃ ፡ ማይበላ ፡ እሚባለው ፡ አገር ፡ ስትደርስ ፡
 ወንድ ፡ ልጅ ፡ ወለደች ። ስሙንም ፡ ዕብነ ፡ መለክ ፡ ብላ ፡ ወየመችው ። ትር
 ርጋሚውም ፡ የንጉሥ ፡ ወይም ፡ የገዢ ፡ ልጅ ፡ ማለት ፡ ነው ። በዘመን ፡ ብዛት ፡

እብነ ፡ መለክ ፡ የተባለው ፡ ሁለት ፡ ቃል ፡ እየተለዋወጠ ፡ መጥቶ ፡ ባንድ ፡ ቃል ፡ ምኒልክ ፡ ተባለ ። እብነ ፡ ሐኪምም ፡ ተብሏል ፤ ይኸም ፡ የብልህ ፡ ልጅ ፡ ግለት ፡ ነው ። የፊትኛውም ፡ ያሁኑም ፡ ሥያሜ ፡ ባረብኛ ፡ አነጋገር ፡ ሲሆን ፡ ይህ ፡ የሆነበት ፡ ምክንያት ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ ባረብኛ ፡ ተጽፎ ፡ በኋላ ፡ እነንቡረ ፡ ዕድ ፡ ይስሐቅ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ ሲተረጉሙ ፡ ዐረብኛውን ፡ ስም ፡ እንዳለ ፡ ወስደውታል ፡ ግለት ፡ ነው ።

ምኒልክም ፡ በደገ ፡ ጊዜ ፡ አባቱ ፡ ማነው ፡ ንገሪኝ ፡ ብሎ ፡ እናቱን ፡ ጠየቃት ፡ እሷም ፡ የኢየሩሳሌም ፡ ንጉሥ ፡ ሰሎሞን ፡ ነው ፡ ብላ ፡ ነገረችው ። ከዚህ ፤ በኋላ ፡ ምኒልክ ፡ በተወለደ ፡ በጽ ፡ ዓመቱ ፡ አባቱን ፡ ሰሎሞንን ፡ ለመገናኘት ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ሄደ ። ሰሎሞንም ፡ በደስታ ፡ ተቀበለው ፡ ባየውም ፡ ጊዜ ፡ ስሞ ፡ ባረከው ። ሦስት ፡ ዓመት ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ሥርዓተ-መንግሥት ፡ ሲማር ፡ ቆይቶ ፤ ወደ ፡ እናቱ ፡ ወደ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ተመለሰ ። ሲመለስም ፡ የአፊትን ፡ ካህናትና ፡ ታቦተ ፡ ጽዮንን ፡ ይዘ ፡ መጣ ። ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ልጅዋ ፡ ምኒልክ ፡ ከኢየሩሳሌም ፡ ሲመለስ ፡ ታላቅ ፡ ክብርና ፡ ሰልፍ ፡ አደረገችለት ። ቀጥሎም ፡ በሕይወቷ ፡ ሳለች ፡ በኢትዮጵያ ፡ አነገሠችው ።

ታሪክ ፡ ነገሥትና ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ እኛ ፡ አሁን ፡ ዋናውን ፡ ጉዳይ ፡ በጭሩ ፡ ያደረግነውን ፡ ታሪክ ፡ አያስፋፋ ፡ እየጨመረ ፡ በብዙ ፡ ዓይነት ፡ ይጽፈዋል ። የሚጨምረውም ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ደርሳ ፡ ወደ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ስትገባ ፡ የአግሯን ፡ ሸከና ፡ የቤተ ፡ መቅደሱ ፡ ደጃፍ ፡ ማውለቁን ፤ ከሰሎሞን ፡ ጋር ፡ በግብረ ፡ ሥጋ ፡ ከመገናኘታቸው ፡ በፊት ፡ ሌሊቱን ፡ እሷም ፡ የሱን ፡ ፅቃ ፡ ላትነካ ፡ እሱም ፡ እሷን ፡ ላይደፍር ፡ ተማምለው ፡ በወሀ ፡ ጥም ፡ የተነሣ ፡ ሌሊትከርሱ ፡ ራስጌ ፡ የነበረውን ፡ ወሀ ፡ ብትጠጣ ፡ ውል ፡ አፍርሰኸል ፡ ብሎ ፡ በዚሁ ፡ ምክንያት ፡ በሥጋ ፡ ፈቃድ ፡ ግንኙነት ፡ እንዲያደርጉ ፡ እንዳስገደዳት ፡ እንደዚሁም ፡ ምኒልክ ፡ ከኢየሩሳሌም ፡ ሲመለስ ፡ ታቦተ ፡ ጽዮንን ፡ አሠርቆ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ስለመጣ ፡ ሰሎሞንና ፡ ካህኑ ፡ ሳዶቅ ፡ እንዴት ፡ እንደተናደዱ ፡ እያጋነነ ፡ ይጽፋል።

በዚህም ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱ ፡ የሚለውን ፡ ሁሉ ፡ ይልቁንም ፡ እንደተረት ፡ የመሰለውን ፡ ያልጨመርሁት ፡ ሕዝብ ፡ በሚያነበው ፡ ወጣት ፡ በሚማርበት ፡ ጽሑፍ ፡ ተረትና ፡ ቀልድ ፡ ሲበረክት ፡ የመጽሐፉን ፡ የቁም ፡ ነገረኛነት ፡ መልኩን ፡ እንዳያሳጣው ፡ በመሥጋት ፡ ነው ። የሆነ ፡ ሆኖ ፡ ስለ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የሚሰማንን ፡ የግል ፡ ሐተታና ፡ አስተያየት ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንቀጥል ።

እንግዲህ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባና ፡ ሰሎሞን ፡ የነበሩበት ፡ ዘመን ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በ፲ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ ነው ። መኖሯም ፡ በብዙ ፡ ታሪክ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ፡ የሰሎሞንን ፡ ጥበብ ፡ ለማየት ፡ መውረዷም ፡ ያቀበበሉም ፡ የግብሩም ፡ ሥርዓት ፡ የራሷንም ፡ መደሰትና ፡ መደነቅ ፡ የተቀበበሉትም ፡ የገጸ ፡

በረከት ፡ ዓይነት ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ በተለይ ፡ በመጽሐፈ ፡ ነገሥት ፡ ቀዳማዊ ፡ ምዕራፍ ፡ ፲ ፡ ቀጥር ፡ ፩—፲፫ ፡ ድረስ ፡ በዚህ ፡ መዋዕል ፡ ከልዕ ፡ ምዕራፍ ፡ ፱ ፡ ቀጥር ፡ ፩—፲፫ ፡ በትክክል ፡ ተጽፏል ። በማቴዎስ ፡ ወንጌል ፡ በምዕራፍ ፡ ፲፪ ፡ ቀጥር ፡ ፵፪ ፡ ላይ ፡ እንደምናገኘው ፡ ጌታችንም ፡ እንደዚህ ፡ ብሏል ። «በፍርድ ፡ ቀን ፡ ንግሥተ ፡ ዓዜብ ፡ ተነሥታ ፡ ከዚህ ፡ ትውልድ ፡ ጋር ፡ ትፋረዳለች ፡ የሰሎሞንን ፡ ጥበብ ፡ ለማየት ፡ ከምድር ፡ ዳር ፡ መጥታለችና፡...»

ይሁን ፡ እንጂ ፡ እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ክብረ ፡ ነገሥታችን ፡ እንደሚገልጸው ፡ ከሰሎሞን ፡ ምኒልክን ፡ መውለዷን ፡ ምኒልክም ፡ ከአክሱም ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ መሄዱን ፡ ከዚያም ፡ ታቦተ ፡ ጽዮንን ፡ የኦሪትን ፡ ካህናት ፡ ይዘ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መመለሱን ፡ አይጽፉም ። በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ ዝርዝር ፡ ነገር ፡ እንደሚገኘው ፡ እንደዚሁም ፡ የገብዋንና ፡ የግንኙነቷን ፡ በጭሩ ፡ ጽፎ ፡ የቀረውን ፡ ትቶት ፡ ይሆናል ፡ ከማለት ፡ በቀር ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ውስጥ ፡ ከሌላ ፡ ሁሉም ፡ አስተኔው ፡ አልተደረገም ፡ ማለት ፡ አይቻልም ። ለምሳሌ ፡ ሰሎሞን ፡ መፍቀሬ ፡ አንስት ፡ (ሴት ፡ የሚወድ) ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ በመልክ ፡ የተዋበችው ፡ በድንግልና ፡ የተጠበቀችው ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ረዥም ፡ ጉዞ ፡ ተጉዛ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ክርሱ ፡ ጋር ፡ በነበረችበት ፡ ጊዜ ፡ በሥጋ ፡ ፈቃድ ፡ ሳይገናኝ ፡ ቀርቷል ፡ ማለት ፡ ችግር ፡ ነው ። ይኸም ፡ ከሆነ ፡ በድንግልና ፡ ተጠብቃ ፡ የኖረችው ፡ ንግሥት ፡ ከሰሎሞን ፡ ልጅ ፡ ወለደች ፡ ተብሎ ፡ ቢጻፍ ፡ የሚመስል ፡ ነው ። ከተወለደም ፡ እራሷ ፡ ዓይታ ፡ የተደነቀችበትን ፡ ያባቱን ፡ ጥበብና ፡ የቤተ ፡ መንግሥቱን ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ እንዲያጠና ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ እንደምትልከው ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ከዚያም ፡ ሲመለስ ፡ እርሷ ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ዕድሜዋ ፡ ወደ ፡ እርጅና ፡ ማዘቅዘቅን ፡ ስትረዳ ፡ በሕይወቷ ፡ ማንገሷም ፡ የማይቀር ፡ ስለሆነ ፡ በዚህ ፡ ረገድ ፡ ብዙ ፡ የሚያከራክር ፡ ነገር ፡ ሊኖር ፡ አይገባም ።

ከሁሉ ፡ ይበልጥ ፡ ሰውን ፡ ሁሉ ፡ የሚያከራክረው ፡ ይህቺ ፡ ንግሥት ፡ የዐረብ ፡ ወይም ፡ የአክሱም ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ንግሥት ፡ መሆኗ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ነገር ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ጸሐፊም ፡ አንባቢም ፡ ሲቸገር ፡ ኖርዋል ። አንዳንዶችም ፡ በመርዌ ፡ እንደ ፡ ንግሥት ፡ ሕንደኬ ፡ የሴት ፡ ነገሥታት ፡ ስለነበሩ ፡ ከነሱ ፡ አንዲቷ ፡ ሳትሆን ፡ አትቀርም ፡ የሚሉ ፡ አሉ ። ይህ ፡ ግን ፡ በፍጹም ፡ ሊታመን ፡ አይቻልም ። ምክንያቱም ፡ እሷ ፡ በነበረችበት ፡ ዘመን ፡ የመርዌ ፡ ከተማ ፡ ገና ፡ አልታወቀም ። የመርዌ ፡ ከተማ ፡ መታወቅ ፡ የገጠመረው ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፡ በጄኛውና ፡ በፆኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ነው ። በዚህ ፡ ዘመን ፡ የኑብያ ፡ በጣም ፡ የታወቀው ፡ ከተማ ፡ ናፓታ ፡ ነው ። የመርዌንም ፡ ምድር ፡ ጨምረው ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ በነበረችበት ፡ ዘመን ፡ የሚገዙት ፡ ፒያንኪ ፡ ጆኛው ፡ ሳባ ፡ ፆኛው ፡ ሮክአሜን ፡ የሚባሉት ፡ ታሪካዊውን ፡ በናፓታ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ የጠቀሰነው ፡ ሁሉም ፡ ወንዶች ፡ ናቸው ። በግብፅም ፡ ጸጃኛው ፡ ሥርወ ፡ መንግሥት ፡ የታሪክና ፡ የቴባይድ ፡ መሳፍንት ፡ የነበሩበት ፡ ዘመን ፡ ነው ። ረዥም ፡ ዘመን ፡ በቆየው ፡ በግብፅና ፡ በናፓታ ፡ ግንኙነት ፡ የግብ

ያቹ ፡ ፈርዖኖች ፡ ላዕላይ ፡ ግብፅንና ፡ ኑብያንም ፡ ለመደረብ ፡ ሲጣጣሩ ፡ የናፓታዎቹ ፡ ኢትዮጵያውያንም ፡ እነሮክ ፡ አሜን ፡ የላዕላይ ፡ ግብፅን ፡ ወደ ፡ ናፓታ ፡ ለመጨመር ፡ በደረገት ፡ ትግልና ፡ ያስተዳደር ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ የስመ ፡ ጥሩዬቱ ፡ ንግሥት ፡ የንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ታሪካም ፡ ስሟም ፡ እስከሁን ፡ በተገኘው ፡ የታሪክ ፡ መጽሐፍና ፡ የሐውልት ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ አይገኝም ፤ ወደ ፡ ሬትም ፡ ሊገኝ ፡ የሚችል ፡ አይመስልም ። ሊገኝ ፡ የማይችልበት ፡ ምክንያት ፡ የርሱ ፡ ክፍልና ፡ ነገድ ፡ ከነገደ ፡ የቀጣን ፡ ከነገደ ፡ ሳባ ፡ ሥልጣኔውም ፡ ቋንቋውም ፡ ከነዚህ ፡ ከካምና ፡ ከኩሽ ፡ ዘሮች ፡ የተለየ ፡ በመሆኑ ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የፈተኛው ፡ የሳባ ፡ ነገድና ፡ መንግሥት ፡ ታሪክ ፡ የኋለኛው ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ከናፓታና ፡ ከመርዌ ፡ መንግሥት ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ እየተደባለቀ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በመጻፉ ፡ ጸሐፊንና ፡ አንባቢን ፡ ሲያስቸግር ፡ ፍሯል ። የነገሥታቱ ፡ ስም ፡ እየተደባለቀ ፡ በመጻፉ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የሳባዋ ፡ በናፓታዎቹ ፡ ውስጥ ፡ ንግሥት ፡ ሕንደኬ ፡ የመርዌዋ ፡ በአክሱሞቹ ፡ ውስጥ ፡ በስሕተት ፡ እየገቡ ፡ ሲጻፉ ፡ ፍረዋል ። በዚህ ፡ መሠረት ፡ በክቡር ፡ ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ሕሩይ ፡ የዋዜማ ፡ መጽሐፍና ፡ በሌላውም ፡ የግዕዝ ፡ መጽሐፍ ፡ ሁሉ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ተጽፏል ።

እንደዚህም ፡ ጌታችን በወንጌል ፡ ንግሥተ ፡ ዓዜብ ፡ ብሎ ፡ ሲያነሣት ፡ ሐዲስን ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ የተረጎሙት ፡ ሊቃውንት ፡ «ዓዜብ» ፡ በደቡብና ፡ በምዕራብ ፡ መካከል ፡ የሚገኝ ፡ አገር ፡ አሉት ፡ እንጂ ፡ በብዙ ፡ ቋንቋ ፡ የተተረጎመው ፡ ወንጌል ፡ እኛ ፡ ንግሥተ ፡ ዓዜብ ፡ የምንለውን ፡ «የደቡብ ፡ ንግሥት» ፡ ሲል ፡ ይገኛል ። ስለዚህ ፡ መርዌ ፡ እንደ ፡ ትግሬና ፡ እንደ ፡ ፀረብ ፡ ክርስቶስ ፡ በላዩ ፡ ላይ ፡ ሆኖ ፡ ለተናገረበት ፡ ለፓለስቲን ፡ አገር ፡ ቀጥታ ፡ ደቡብነት ፡ የለውም ። ስለዚህ ፡ በማናቸውም ፡ ምክንያት ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የመርዌ ፡ ንግሥት ፡ መሆኗን ፡ የሚደግፍ ፡ ታሪክ ፡ አይገኝም ። ስሟና ፡ ዝርዝሩዋን ፡ ከነዚያ ፡ ጋር ፡ መደባለቅ ፡ ስሕተት ፡ ነው ። እንደዚህም ፡ ሌሎች ፡ የኤዶምያስ ፡ ንግሥት ፡ ነች ፡ የሚሉ ፡ አሉ ። ይኸ ፡ ቢሆን ፡ ፍር ፡ የኤዶምያስ ፡ አገር ፡ ለፓለስቲን ፡ ወሰኑትኛና ፡ ቅርብ ፡ ስለሆነ ፡ ጌታችን ፡ ከምድር ፡ ዳርቻ ፡ (ከሩቅ) መጥታለች ፡ ባላለም ፡ ነበር ።

ስለዚህ ፡ የርሷ ፡ ንግሥትነት ፡ የነገዷ ፡ ክፍል ፡ ከሆነው ፡ ከፀረብና ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ስሜን ፡ (ሳባ - ትግሬ) ፡ ሊዘል ፡ አይችልም ። የቀድሞው ፡ የናፓታና ፡ የሳባ ፡ መንግሥታት ፡ የኋለኞቹ ፡ የመርዌና ፡ የአክሱም ፡ መንግሥታት ፡ በመሬት ፡ መዋሰናቸው ፡ በዘር ፡ መደባለቃቸው ፡ በይቀርም ፡ በልማድና ፡ በቋንቋ ፡ በሥልጣኔና ፡ በዘር ፡ ይለያያሉ ። የናፓታዎቹና ፡ የመርዌዎቹ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ ተባለው ፡ የካምና ፡ የኩሽ ፡ ዘሮች ፡ ሥልጣኔያቸውና ፡ ቋንቋቸው ፡ ሬዲላቸው ፡ ከግብፅ ፡ የተወረሰ ፡ የሳባና ፡ የአክሱሞቹ ፡ ግን ፡ ዘራቸው ፡ ከምሥራቅ ፡ (እሶር - ከለዳውያን ፡ አካድያን ፡ ...) የመነጨ ፡ በደቡብ ፡ አገር ፡ ተመሥርቶ ፡ ሊኖር ፡ ከደቡብ ፡ አገር ፡ ሥልጣኔና ፡ ቋንቋውን ፡ ይዘ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የተሻገረ ፡ ቋንቋውና ፡ ሬዲሉ ፡ የሳባ ፡ ወይም ፡ የሂሚያሪት ፡ የሆነ ፡ ነው ። የሐውልት ፡ ሥራቸው ፡

የሬደል ፡ ቅርጻቸው ፡ ከነዚያ ፡ የተለየ ፡ ነው ። ይኸንንም ፡ ለመረዳት ፡ በናፓታ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ የገባውን ፡ የግብዓና ፡ የናፓታዎቹን ፡ የሐውልትና ፡ የሬደል ፡ ዓይነት ፡ በዚህ ፡ በአክሱሙ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ የሐውልትና ፡ የሬደል ፡ ዓይነት ፡ ማመዛዘንና ፡ መመልከት ፡ በቂ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ አሁን ፡ የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ አንተውና ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ወይም ፡ ያረብ ፡ ንግሥት ፡ ትሆን? እያለ ፡ ነገሩን ፡ ከሥር ፡ ያልተከተለ ፡ ጸሐፊና ፡ አንባቢ ፡ የሚጨነቅበትን ፡ ሁኔታ ፡ ተመልክተን ፡ ማስረጃ ፡ የተገኘለትን ፡ ጽሑፍ ፡ ለማቅረብ ፡ እንሞክር ።

እስከ ፡ ጥቂት ፡ ዘመን ፡ ድረስ ፡ ከኛ ፡ ወገን ፡ ያለው ፡ የክብረ ፡ ነገሥትና ፡ የታሪክ ፡ ነገሥት ፡ የሥርዓተ ፡ መንግሥት ፡ የገደለ ፡ መርቆሬዎስ ፡ . . . ጽሑፍ ፡ እነርሱንም ፡ መወረት ፡ እያደረገ ፡ የሚጽፈው ፡ ኢትዮጵያዊም ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሰዎችም ፡ ዐረብን ፡ በግዛት ፡ ብቻ ፡ መጨመሩን ፡ እያስከተለ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባን ፡ በፍጹም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ የሳባና ፡ የአክሱም ፡ ንግሥት ፡ ሲያደርጋት ፡ ኖረ ። ሐተታ ፡ መጨመራቸውም ፡ በይቀር ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንግሥት ፡ መሆኗን ፡ በየመጽሐፋቸው ፡ የሚደግፉ ፡ ዣን ፡ በጊስት ፡ ኩልባ ፡ ዣን ፡ ሞሪዬ ፡ ጀምስ ፡ ብሩስ ፡ . . . ናቸው ። የቀሩት ፡ ደግሞ ፡ ለምሳሌ ፡ ገዢፍ ፡ ሐለቤ ፡ ባሴት ፡ ረኔ ፡ ኮንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ የቀዳማዊ ፡ ምኒልክን ፡ ከሰሎሞንና ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ መወለድ ፡ በታሪክ ፡ በኩል ፡ ምልክት ፡ ስለአልተገኘ ፡ ክደው ፡ ንግሥተ ፡ ሳባን ፡ የኢትዮጵያና ፡ የዐረብ ፡ ንግሥት ፡ መሆኗን ፡ በብዙ ፡ መንገድ ፡ የኛንም ፡ ያረብንም ፡ ጽሑፍ ፡ እየመረመሩ ፡ ሐተታ ፡ እየሰጡ ፡ ገልጸዋል ። አንዳንዶቹም ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ የሚኮሩበትን ፡ የንግሥተ ፡ ሳባንም ፡ ኑሮ ፡ የቀዳማዊ ፡ ምኒልክንም ፡ መወለድ ፡ ጨርሰው ፡ የሚክዱና ፡ የናትና ፡ የልጁን ፡ ታሪክ ፡ ወደ ፡ ልቦ ፡ ወለድ ፡ ታሪክ ፡ የሚያመጡ ፡ አሉና ፡ በዚህ ፡ ሁሉ ፡ ምክንያት ፡ የዛሬ ፡ ዘመን ፡ ያገራችን ፡ አንባቢና ፡ ጸሐፊ ፡ ስለ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ አሳቡን ፡ የሚያግሩበት ፡ ደንበኛ ፡ ምዕራፍ ፡ ሳያገኝ ፡ ይኖራል ።

አሁን ፡ ግን ፡ እነ ፡ ሙሴ ፡ ኤድዋር ፡ ግላጊር ፡ እነ ፡ ሙሴ ፡ ገዢፍ ፡ ሐለቤ ፡ ዐረብ ፡ አገር ፡ ድረስ ፡ እየሄዱ ፡ በሰናዓ ፡ በመረብ ፡ (ሳባ) ያለውን ፡ ሐውልትና ፡ የወሀ ፡ ግድብ ፡ በየሐውልቱ ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ በጥንቱ ፡ በሳባውያን ፡ ሬደል ፡ የተጻፈውን ፡ ከመረመሩ ፡ በኋላ ፡ የነርሱን ፡ ምርመራ ፡ መወረት ፡ አድርገው ፡ እነ ፡ ሙሴ ፡ ከሚረር ፡ እነ ፡ ሊትማን ፡ እነ ፡ ኮንቲሮሲኒ ፡ ከአክሱሙና ፡ ከአዳሊሱ ፡ ከዩሃ ፡ ሐውልትና ፡ ጽሑፍ ፡ ጋር ፡ እያስተያዩ ፡ ከመዘዙት ፡ በኋላ ፡ ነገሩ ፡ ከጨለማ ፡ ወደ ፡ ብርሃን ፡ መውጣት ፡ ገመረ ፡

እነዚህም ፡ ሁሉ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ይነስ ፡ ይብዛ ፡ የተስማሙት ፡ አሳብ ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ዓይነት ፡ ነው ።

የኛም ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ እንደሚያምነው ፡ ነገደ ፡ የቀጣን ፡ የሚባሉት ፡ ጥንት ፡ ከሶርያና ፡ ከባቢሎን ፡ ከከለዳውያን ፡ አገር ፡ ወደ ፡ ደቡብ ፡ አገር ፡ ተዛውረው ፡ ሲኖሩ ፡ ከዚያ ፡ ደግሞ ፡ ሥልጣኔያቸውን ፡ እንደያዙ ፡ የነርሱ ፡

ዘሮች አግዳዝያን ፡ የተባሉት ፡ የኤርትራን ፡ ባሕር ፡ ተሻግረው ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ በአጋሜና ፡ በአካለ ፡ ጉዛይ ፡ ደቡብ ፡ በኩል ፤ ሀበሳን ፡ የሚባሉት ፡ በበለሳ ፡ ደቡብ ፡ በአሳሐርታ ፡ በሐውዜን ፡ ተቀመጡ ። እነዚህም ፡ የኛ ፡ የግዕዝ ፡ የአግርኛውም ፡ መጽሐፍ ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ ነገደ ፡ አግዳዝያን ፡ የሚላቸው ፡ ናቸው ። አብዛኛ ፡ ጊዜ ፡ ግን ፡ በጥንቱ ፡ በነገድ ፡ አባታቸው ፡ ነገደ ፡ ሳባ ፡ ይባላሉ ። እነዚህም ፡ በንግሥተ ፡ ሳባም ፡ ጊዜ ፡ ከዚያም ፡ ወዲህ ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ መጥተው ፡ በዛሬዬቱ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ ሲኖሩ ፡ ቀድሞ ፡ በነበሩበት ፡ በደቡብ ፡ አገር ፡ ሳባ ፡ የሚባል ፡ ከተማ ፡ ነበራቸው ። ነገዳቸው ፡ ነገደ ፡ ሳባ ፡ እንደሚባል ፡ ነገሥታቶቻቸውም ፡ ወንድ ፡ ሲሆን ፡ ንጉሠ ፡ ሳባ ፡ ሴት ፡ ስትሆን ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ይባሉ ፡ ነበር ። እንኳን ፡ የሩቆቹ ፡ እነ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የቅርቦቹ ፡ እነ ፡ አብርሃ ፡ (ኢዛና) ፡ ሐውልታቸውን ፡ እያስቀረጹ ፡ ጽሑፍ ፡ ባጻፉ ፡ ቍጥር ፡ «ንጉሠ ፡ አክሱም ንጉሠ ፡ ሳባ . . . » እያሉ ፡ ይጻፉ ፡ የነበረው ፡ ዛሬ ፡ በግልጽ ፡ ተነበሷ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ የኛ ፡ ጽሑፍ ፡ በኋለኛው ፡ ዘመን ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ የሚላቸው ፡ የሳባ ፡ ዘሮች ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ መጥተው ፡ ግማሾቹ ፡ እስከ ፡ ሱዳን ፡ ሲደርሱ ፡ ግማሾቹ ፡ ሀበሳን ፡ ሳባ ፡ የተባሉት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ የተቀመጡት ፡ ሥልጣኔያቸውም ፡ ቋንቋቸውም ፡ ፊደላቸውም ፡ ዘራቸውም ፡ ከነዚያው ፡ ከደቡብ ፡ ዓረቦች ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ የሆነ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በንድ ፡ ንጉሥ ፡ ወይም ፡ ንግሥት ፡ የሚታዘዙ ፡ ስለሆኑ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባም ፡ ከኤርትራ ፡ ባሕር ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ ለሚገኙት ፡ ሕዝቦቿ ፡ ንግሥት ፡ ነበረች ፡ ከማለት ፡ በቀር ፡ የኢትዮጵያ ፡ ናት ፡ ወይም ፡ የዓረብ ፡ ንግሥት ፡ ናት ፡ እያሉ ፡ መሻማት ፡ ከነቱ ፡ ነው ። ወንጌልም ፡ ያለው ፡ የደቡብ ፡ ንግሥት ፤ ዜና ፡ መዋዕልና ፡ መጽሐፈ ፡ ነገሥትም ፡ ይኸንኑ ፡ ተከትለው ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ አሉ ፡ እንጂ ፡ ንግሥተ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ወይም ፡ ንግሥተ ፡ ዓረብ ፡ ብለው ፡ ለይተው ፡ አልጻፉም ። በደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ከነበሩትና ፡ የኤርትራን ፡ ባሕር ፡ ተሻግረው ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የመጡት ፡ የዘር ፡ የሥልጣኔ ፡ አንድነት ፡ ስለ ፡ አላቸው ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ ከመሻገራቸው ፡ በፊት ፡ እዚያው ፡ በነበሩበት ፡ ጊዜ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የዚያው ፡ አገር ፡ የደቡብ ፡ አገር ፡ ንግሥት ፡ ትሆናለች ። የኛ ፡ ዘር ፡ አባት ፡ የሆኑት ፡ ነገደ ፡ የቅጣን ፡ እዚያው ፡ ከሆኑ ፡ እኛም ፡ እዚያው ፡ ነበርን ፡ ማለት ፡ ነው ። እስካሁን ፡ በአክሱም ፡ ዙሪያ ፡ የተገኘው ፡ ሐውልት ፡ መርማሪ ፡ ሁሉ ፡ የተሠራ በትን ፡ ጊዜ ፡ የራቀውን ፡ ከክርስትና ፡ በፊት ፻፪ ፡ በ.በዛ ፡ ፰፻ ፡ ዓመት ፡ ሲያደርገው ፡ እላይ ፡ ያመለከትነውን ፡ አሳብ ፡ ያጸናዋል ።

የፊደልና ፡ የጽሑፍቸውንም ፡ አንድነት ፡ ለመረዳት ፡ አሮጌውና ፡ አዲሱ ፡ ግዕዝ ፡ በትግራይ ፡ በአክሱም ፡ በአዳሊስ ፤ ዓረብኛ ፡ በደቡብ ፡ ዓረብ ፡ ከመሠልጠኑ ፡ በፊት ፡ ሁለቱም ፡ ሕዝቦች ፡ የሚሠሩበት ፡ ፊደል ፡ ወደፊት ፡ የምናገኘው ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ የሳባ ፡ ፊደል ፡ እንደነበረ ፡ ከየሐውልቱ ፡ መመልከት ፡ ይበቃል ። የሳባውያን ፡ ፊደል ፡ ከሂሚያሪት ፡ ፊደል ፡ ይለያል ፡ የሚሉ ፡ ነበሩ ። ዛሬ ፡ ግን ፡

ሳባውያን ፡ በሠራት ፡ ሐውልትና ፡ በመረብ ፡ ግድብ ፡ ላይ ፡ የተገኘው ፡ ጽሑፍ ፡
ያው ፡ ሂሚያሪት ፡ የሚሠሩበት ፡ የሳባ ፡ ሬደል ፡ መሆኑን ፡ በደቡብ ፡ ዓረብ ፡
የሚገኘውን ፡ የጥንቱን ፡ የሳባ ፡ ጽሑፍ ፡ የተረገጡት ፡ እነ ፡ ሙሴ ፡ አርኖ ፡ እነ ፡
ሙሴ ፡ ከስቴንግ ፡ ጭምር ፡ አምነዋል ።

ከዚህም ፡ በቀር ፡ የሁለቱን ፡ አንድነትና ፡ የቅርብ ፡ ግንኙነት ፡ የሚያስረዳው ፡
በሁለቱ ፡ አገር ፡ ሳባ ፡ የሚባል ፡ ከተማ ፡ (ማርገብላ ፡ አጠገብ?) ፡ መኖሩ ፡ ስሙ ፡ ጥሩው ፡
የነርሱ ፡ የወሀ ፡ ግድብ ፡ ሥራና ፡ ሥፍራ ፡ መረብ ፡ ሲባል ፤ የኛም ፡ የሐማሴንገና ፡ የት
ግሬን ፡ ግዛት ፡ እየቆረጠ ፡ የሚያልፈው ፡ ወንዝ ፡ መረብ ፡ መበሉ ፡ እንደዚህም ፡
ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ቀዳማዊ ፡ ምኒልክን ፡ በወለደች ፡ ጊዜ ፡ ፅብኝ ፡ መለክ ፡ (የንጉሥ ፡
ልጅ) ፤ ፅብኝ ፡ ሐኪም ፡ (የብልህ ፡ ልጅ) ፡ ብላ ፡ ሠየመችው ፡ ሲል ፡ ሁለቱም ፡
የሥያሜ ፡ ንግግር ፡ ዓረብኛ ፡ በመሆኑ ፡ ይበልጥ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባ ፡ የወዲህኛው ፡
(አክሱምና) ፡ የወዲያኛው ፡ (የዓረብ) ፡ ንግሥት ፡ ናት ፡ ያልነውን ፡ አሳብ ፡ ሊያጠነክር ፡
ይችላል ። ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ የአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ከመነሣቱ ፡
ቀደም ፡ ብሎ ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ወዲህ ፡ ባለው ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ዓረብ ፡
ተለይቶ ፡ ለብቻው ፡ ከሆነ ፡ በኋላ ፡ የአክሱምቹ ፡ ነገሥታት ፡ እነ ፡ አፈላስ ፡ (1) ፡
እነ ፡ አብርሐ ፡ (ኢዛና) ፡ ያረብን ፡ አገር ፡ ሲያስገብሩ ፡ በንድ ፡ ወገን ፡ የግዛት ፡ ማስፋ
ፋት ፡ ሲመስል ፡ በሌላው ፡ ወገን ፡ ያባቶቻቸውን ፡ አገር ፡ መፈለጋቸውን ፡ ያሳስባል ። ስማ
ቸውም ፡ አለ ፡ አብርሃ-አለ ፡ አጽብሐ ፡ ሲባል ፡ ራሱም ፡ አገራቸው ፡ አክሱም ፡ ማለት ፡
(የወሀ ፡ ሙላት?) ፡ ያረብኛ ፡ ሥያሜ ፡ በመሆኑ ፡ በማስረጃ ፡ ላይ ፡ ማስረጃ ፡ ይሰጣል ።

የዚህ ፡ ሁሉ ፡ ጥናው ፡ አሳብ ፡ ከደቡብ ፡ ዓረብ ፡ መጥተው ፡ የከሙንና ፡
የኩሹን ፡ ወገን ፡ አሸንፈው ፡ በሰሜን ፡ ኢትዮጵያ ፡ የተቀመጡት ፡ ከመጡ ፡
በኋላ ፡ የመጡበት ፡ የደቡብ ፡ ዓረብና ፡ ያሉበት ፡ ኢትዮጵያ ፡ (ሳባ ፡ አክሱም ፡
ዩ.ሃ . . .) በንድነት ፡ የሚገዛ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ዘርና ፡ ልማድ ፡ ሥልጣኔና ፡
ቋንቋ ፡ የነበረው ፡ መሆኑን ፡ ስሙም ፡ አብዛኛ ፡ ጊዜ ፡ ነገደ ፡ ሳባ ፡ እየተባለ ፡
መጠራቱን ፡ ንግሥተ ፡ ሳባም ፡ የሁለቱም ፡ ሕዝቦች ፡ ንግሥት ፡ መሆኑን ፡
ለማመልከት ፡ ነው ።

የቀድሞ ፡ ነገሥታት ፡ እንደዘመኑ ፡ በያለበት ፡ ከተማ ፡ መከተም ፡ እየዞሩ ፡
ግዛታቸውን ፡ መገብዛት ፤ ለሕዝቡም ፡ እየታዩ ፡ ማስደሰት ፡ ልማዳቸው ፡ ስለ
ሆነ ፡ በዚያም ፡ በዚህም ፡ ስሙ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ የሆነ ፡ ከተማ ፡ ቢገኝም ፡ የዘመኑን ፡ ልማድ ፡
ያሳያል ፡ እንጂ ፡ ለሺሚያ ፡ መንገድ ፡ ሊሰጥ ፡ አይገባም ። ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ስትወ
ርድ ፡ ከትግሬው ፡ ሳባ ፡ ተነሥታ ፡ በዓረብ ፡ በኩል ፡ አድርጋ ፡ ሄደች ፡ ብንልም ፡
ዓረቦችም ፡ ከዓረቡ ፡ ሳባ ፡ ተነሥታ ፡ በትግሬ ፡ በኩል ፡ አድርጋ ፡ ሄደች ፡ ይሉም ፡

(፮) ስሙ ፡ በአገራችን ፡ ጽሑፍ ፡ አልተገኘም ። ነገር ፡ ግን ፡ የዚህ ፡ ንጉሥ ፡ ስም ፡ በሐውልትና ፡ በገንዘብ ቅርጽ ፡
ላይ ፡ ስሙ ፡ ተገኝቷል ።

እንደሆነ ፣ ማከረጃ ፣ መስጠቱ ፣ ይቸግራል፣ እንጂ ፣ ሁለቱም ፣ ዓይነት ፣ መንገድ ፣ ሊያስሄድ ፣ የሚችል ፣ ነው ። እንደ ፣ እውነቱ ፣ የሆነ ፣ እንደሆነ ፣ ከኛው ፣ ከትግሬው ፣ ሳባ ፣ ሄደች ፣ ከሚባል ፣ ያን ፣ ጊዜ ፣ ደምቆ ፣ ከነበረው ፣ ከዓረቡ ፣ ሳባ ፣ ተነሥታ ፣ ሄደች ፣ ማለት ፣ ይቀላል ። ለኢየሩሳሌምም ፣ ያኛው ፣ ሳይቀርብ ፣ አይቀርም ። በዚህም ፣ ላይ ፣ ከኛ ፣ ከትግሬው ፣ ግዛት ፣ ይበልጥ ፣ ለሰሎሞን ፣ የምትሰጠው ፣ ሽቱ ፣ ከርቤ ፣ ዕጣን ፣ በርከት ፣ ብሎ ፣ የሚገኘው ፣ በዓረብ ፣ አገር ፣ ይመስላል ። ለመንገዱ ፣ ቅርባትም ፣ ከአክሱም ፣ የኤርትራን ፣ በሕር ፣ አቋርጣ ፣ ኢየሩሳሌም ፣ ከመሄድ ፣ ከዓረቡ ፣ ሳባ ፣ የብሱን ፣ ተከትላ ፣ መሄዱ ፣ ሳይቀል ፣ አይቀርም ።

ይኸም ፣ ሁሉ ፣ ሆኖ ፣ ከደቡብ ፣ ዓረብ ፣ ጋር ፣ የሥልጣኔና ፣ የዘር ፣ ጥንቃቄ ፣ አንድነት ፣ አለን ፣ ስንል ፣ የኛና ፣ የነሱ ፣ ሕዝብ ፣ በጊዜ ፣ ብዛት ፣ ቋንቋና ፣ ጽሕፈታችን ፣ ለየግሉ ፣ የራሱን ፣ እየፈጠረ ፣ ወይም ፣ እየለዋወጠ ፣ በሚፈመድበት ፣ ዘመን ፣ የኛ ፣ ፍትሐ ፣ ነገሥቱ ፣ ማክዳ ፣ (፪) ፣ ታሪክ ፣ ነገሥታችን ፣ ንግሥተ ፣ ሳባ ፣ ሲል ፣ ዓረቦች ፣ ደግሞ ፣ በልኪስ ፣ እያሉ ፣ ከኛ ፣ በተለየ ፣ ስም ፣ ይጠሩዋታል ። ታሪኳንም ፣ ሲገጥምሩ ፣ በደቡብ ፣ ዓረብ ፣ በመረብ ፣ (ማሪብ) ፣ ድዙል ፣ አድዘር ፣ የሚባለውን ፣ ባሏን ፣ ገድላ ፣ ነገሠች ፣ ብለው ፣ በመንገዳቸው ፣ እንደግል ፣ ንግሥት ፣ አድርገው ፣ ይተርኩላታል ። የሮኤስክ (Roesch) ፣ መጽሐፍ ፣ ተመልክት ።

በዚህ ፣ ምዕራፍ ፣ ለተገለጸው ፣ አሳብ ፣ ብዙ ፣ ማከረጃዎች ፣ ይገኛሉ ። በአክሱም ፣ ዙሪያ ፣ በደቡብ ፣ ዓረብ ፣ ደንበኛ ፣ የሆነውን ፣ የሐውልት ፣ ታሪክ ፣ እየመረመረ ፣ የሚጽፈው ፣ ሁሉ ፣ ይኸንኑ ፣ የማያረጋግጥ ፣ የለም ።

ከነዚህም ፣ በተለይ ፣ እነ ፣ ሙሴ ፣ ገዢፍ ፣ ሐለቪና ፣ እነ ፣ ሙሴ ፣ ረኔ ፣ ባሕት ፣ እስያን ፣ በሚመለከት ፣ በየጊዜው ፣ በወጡት ፣ ጋዜጣቸውና ፣ በየመጽሐፋቸው ፣ የቀሩትም ፣ እነ ፣ ዶክተር ፣ ኤድዋር ፣ ግላጸር ፣ እነ ፣ ኮንቲ ፣ ሮሲኒ ፣ እነ ፣ ካሜረር ፣ እነ ፣ ሊትማን ፣ የመረመሩበትን ፣ መጽሐፍ ፣ መመልከት ፣ ወደሥፍራው ፣ ለመሔድ ፣ ጊዜ ፣ ላጣ ፣ አንባቢ ፣ በቂ ፣ ነው ። በተለይ ፣ ኢኖ ፣ ሊትማን ፣ ከንደኞቻቸው ፣ ጋር ፣ በአክሱምና ፣ በዙሪያው ፣ መርምረው ፣ ወዳገራቸው ፣ ከተመለሱ ፣ በኋላ ፣ ደች ፣ አክሱም ፣ ኢክስፔዲሲዮን ፣ በአክሱም ፣ የጆርመኖች ፣ መልእክት ፣ በሚል ፣ አርእስት ፣ በጅ ፣ ሆሊም ፣ ያወጡትን ፣ ሙሴ ፣ ኤድዋርድ ፣ ግላጸር ፣ የደቡብ ፣ ዓረብን ፣ መርምረው ፣ ሲጨርሱ ፣ ሀበሻ ፣ በዓረብና ፣ በአፍሪካ ፣ አገር ፣ በሚል ፣ እርእስት ፣ ያወጡትን ፣ እያመዛዘኑ ፣ ማንበብ ፣ ዛሬ ፣ አማርኛና ፣ ትግርኛ ፣ የሚናገረው ፣ የዛሬው ፣ ፊደላችንና ፣ ግዕዝ ፣ ባለቤት ፣ የሆነው ፣ ሕዝብ ፣ ከደቡብ ፣ ዓረብ ፣ የመጣ ፣ መሆኑን ፣ በቀጥታ ፣ ለመንገዱ ፣ ያስችላል ።

አንዳንድ ፣ ያገራችንና ፣ የውጭ ፣ አገር ፣ ሰዎች ፣ ደንበኛ ፣ የታሪክ ፣ ምንጭና ፣ የሐውልት ፣ ጽሑፍ ፣ ማንበብ ፣ ለጊዜው ፣ አቅም ፣ ሲያንሳቸው ፣ አሳባቸውን ፣ በመጽሐፍ ፣ ቅዱስና ፣ በጭሩ ፣ ጥንት ፣ ፩ ፣ ጊዜ ፣ የተጻፈውን ፣ ብቻ ፣

(፪) ማክዳ ፣ በሱዳን ፣ ምሥራቅ ፣ እስከ ፣ አጋሜ ፣ ያሉ ፣ የሕዝቦችና ፣ ያገር ፣ ወይም ፣ የከተማ ፣ ስም ፣ ነው ።

በመጨበጥ ፡ አላባቸውን ፡ ከዚያው ፡ ጋር ፡ ለዘለቂታ ፡ አሥተሳሰረው ፡ ከዚያ ፡ ውጭ ፡ የሚሆነው ፡ ታሪክ ፡ ማሰረጃ ፡ ቢኖረውም ፡ ማመን ፡ ቅር ፡ እያላቸው ፡ ሲከራከሩ ፡ ይታያሉ ። እንደእውነቱ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ላይ ፡ የሚገኘው ፡ ለታሪክ ፡ መነሻ ፡ ያህል ፡ መሠረትነቱ ፡ ይጠቅማል ፡ እንጂ ፡ ዝርዝር ፡ ታሪክ ፡ አይገኝም ። እንኳን ፡ የሌላውን ፡ አገር ፡ የጸኢሎችን ፡ ታሪክ ፡ እንኳን ፡ የሚጽፈው ፡ በጭሩ ፡ ነው ።

ንግሥተ ፡ ሳባና ፡ ልጅዋ ፡ ምኒልክ ፡ የነበሩበት ፡ ዘመን ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት በፊት ፡ ሺ ፡ ዓመት ፡ ሲሆን ፡ የርቀቱን ፡ መጠን ፡ አንበቢ ፡ ይገምተዋል ። በዚያው ፡ በርሷ ፡ ዘመን ፡ ተጽፎ ፡ ተጠብቆ ፡ ወደዛሬው ፡ ዘመን ፡ በቀጥታ ፡ የተላለፈ ፡ ጽሑፍ ፡ እስከሁን ፡ አልተገኘም ። የናትና ፡ የልጁን ፡ ታሪክ ፡ የሚዘረዝረው ፡ በደንበኛ ፡ ታሪኩም ፡ ላይ ፡ ፩ ፡ አንድ ፡ ተረታዊ ፡ ንግግር ፡ የሚጨምረው ፡ ያገራችን ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ ከዓረብኛ ፡ ወደግዕዝ ፡ ንቡረ ፡ ዕድ ፡ ይስሐቅ ፡ ከጓጀኛቸው ፡ ከይምርሐነ ፡ ጋር ፡ የተረገጡት ፡ ባዲ ፡ ዓምደ ፡ ጽዮን ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ በ፲፬ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ላይ ፡ ሲሆን ፡ የቀረውም ፡ ስለአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ የተደራጀው ፡ ከአጼ ፡ አምደ ፡ ጽዮን ፡ ወዲህ ፡ በየዘመኑ ፡ የተነሡ ፡ የቤተ ፡ ክህነት ፡ ሰዎች ፡ ከቃል ፡ ሲያያዝ ፡ የመጣውን ፡ ወይም ከውጭ ፡ አገር ፡ ከኮፕትና ፡ ከአረብኛ ፡ እየተረገጡ ፡ ያገኙትን ፡ በማስፋፋት ፡ እንጂ ፡ ባገር ፡ ተወላጅ ፡ እጅ ፡ ከላይ ፡ ከንግሥተ ፡ ሳባና ፡ ያም ፡ ባይቻል ፡ ከነአብርሐ ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ የተያያዘ ፡ ደንበኛ ፡ ታሪክ ፡ አላገኙም ። የዚህም ፡ ምክንያት ፡ የ-ዲትና ፡ ሌሎቹ ፡ በየጊዜው ፡ በደረገት ፡ ጦርነት ፡ ተመካኝቷል ።

እንደዚሁም ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ በተለይ ፡ በመጽሐፈ ፡ ነገሥትና ፡ በዜና መዋዕል ፡ የንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ጉዞ ፡ ከሰሎሞን ፡ መገናኘቷ ፡ የተጻፈው ፡ እርሷም ፡ ሰሎሞንም ፡ ከአለፉ ፡ በኋላ ፡ በ፱፻ኛው ፡ ዓመት ፡ ይኸው ፡ ማለት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በ፯፻ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ መሆኑን ፡ ብዙ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ተስማምተውበታል ። በዚያም ፡ ውስጥ ፡ የንግሥተ ፡ ሳባ ፡ ሲገኝ ፡ የቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ልደትና ፡ ንግሥ ፡ በፍጹም ፡ አለመኖሩን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ጠቅሰናል ።

አባቶች ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ነገሥታት ፡ የዘር ፡ ግንድ ፡ ያደረጓቸው ፡ ንግሥተ ፡ ሳባና ፡ ቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ የነበሩበት ፡ ጊዜ ፡ ሶስት ፡ ሺ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ ከኛ ፡ ሲርቅ ፡ እንደዚህ ፡ የራቀው ፡ የማንም ፡ አገር ፡ ታሪክ ፡ በዛሬ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ፊት ፡ ውልውልንና ፡ ጥርጥርን ፡ መተዉ ፡ የማይቀር ፡ ነው ።

ባገራችን ፡ ግን ፡ የንግሥተ ፡ ሳባና ፡ የቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ የመዝገመሪያ ፡ ነጋሣነታቸው ፡ ታሪካቸውም ፡ በዚህ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥቱና ፡ ክብረ ፡ ነገሥቱ ፡ በሚለው ፡ መሠረት ፡ የታመነ ፡ ሆኖ ፡ ባለቅኔው ፡ እየተቀናጠበት ፡ ገጣሚው ፡ እየገጠመበት ፡ ባለዜማው ፡ እያዘመበት ፤ ቤተ ፡ መንግሥቱም ፡ ቤተ ፡ ክህነቱም ፡ ባላገሩም ፡ ገበሬውም ፡ ነጋዴውም ፡ አምኖበት ፡ እዚህ ፡ ደርሷል ። ራሱም ፡

ታሪክ፡ ነገሥትና፡ ክብረ፡ ነገሥት፡ የኢትዮጵያ፡ ታሪክ፡ መደበኛ፡ መነሻ፡ ሆኖ፡ በዚህ፡ ዓይነት፡ የቆየውን፡ ታሪክ፡ ለጊዜው፡ እሁን፡ ከገለጽነው፡ የተረፈውን፡ እንዳሰ፡ ትቶ፡ ወደሌላ፡ ጉዳይ፡ መተላለፍ፡ የተሻለ፡ ነው። እንደዚህ፡ ሆኖ፡ የቆየውን፡ ማፍረስ፡ የሚቻለው፡ ሙሉ፡ ማስረጃ፡ ሲገኝ፡ ነው። ከገራችንም፡ በሆን፡ ከውጭ፡ አገርም፡ በሆን፡ ታሪክ ነገሥታችን፡ የሚለውን፡ በሙሉ፡ ለማፍረስ፡ የሚደፍር፡ ቢኖር፡ ወደፊት፡ በኢትዮጵያ፡ በተለይ፡ በአክሱምና፡ በዙሪያው፡ በዩሃ፡ በከስከሴ፡ በአዳሊሲ፡ በዳሕላቅ፡ በዐረብ፡ አገር፡ በናግራን፡ በመረብ፡ በሰባ፡ በሰናኦ፡ በካታባን፡ በኑብያ፡ በናፓታና፡ በመርዌ፡ በካርናቅ፡ (ጀባል ባርክ)፡ አውራጃ፡ ያለው፡ ጥንታዊ፡ የታሪክ፡ ሥፍራ፡ እየተቆራረ፡ ማስረጃ፡ የተገኘ፡ እንደሆነ፡ መልሶ፡ ማቆሙ፡ ይቸግራል። ነገሩን፡ ብዙ፡ ሰው፡ አምኖበት፡ የቆየ፡ በሆንም፡ አውነትና፡ መሠረት፡ የሌለው፡ ከሆነ፡ በሐሰት፡ ታሪክ፡ ኑሮውን፡ ለመቀጠል፡ ደስ፡ የሚለው፡ የአውነት፡ ጠላት፡ ለመሆን፡ የሚፈልግ፡ ግትር፡ ያለ፡ አይመስለኝም። ነገር፡ ግን፡ ልብ፡ ወለድ፡ የሆነና፡ ያልሆነ፡ ታሪክ፡ የተቻለውን፡ ያህል፡ የሚበጠረው፡ በታሪካዊ፡ ሥፍራና፡ በሐውልት፡ ምርመራ፡ ነው። የዘመኑ፡ ቤተ፡ መንግሥትና፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ የጦርና፡ የሥራ፡ መሣሪያው፡ ሁሉ፡ ከተገኘ፡ እንዳቆሙ፡ ማስረጃ፡ ይሰጣል። የኢትዮጵያ፡ ታሪካዊ፡ ሥፍራ፡ ደግሞ፡ እንደ፡ ግጥሶ፡ እንደ፡ ባቢሎን፡ እንደ፡ አሶር፡ እንደ፡ ትሮያም፡ (ቱርክ)፡ መራቱ፡ እየተቆራረ፡ በደንብ፡ አልተመረመረም። እስከ፡ ዛሬ፡ ኢትዮጵያን፡ የመረመሩ፡ ጀምሰው፡ ብሩስ፡ ሐንሪ፡ ሳልት፡ ኤድዋርድ፡ ፋፔል፡ ኮንቲ፡ ሮሲኒ፡ ኢኖ፡ ሊትማን፡ ሁሉም፡ ከመሬት፡ በላይ፡ ቆሞ፡ በአክሱምና፡ በዙሪያዎ፡ በአዳሊሲ፡ የሚታየውን፡ የድንጋይ፡ ዙፋን፡ ሐውልት፡ እየፈለጉ፡ ጽሕፈቱን፡ እየገለበጡ፡ መረመሩልን፡ እንጂ፡ ገና፡ በመሬት፡ ውስጥ፡ አፈር፡ ለብሶ፡ ዝጎ፡ የተኛው፡ ምን፡ እንደሚል፡ አልታወቀም። ለማን፡ ወይም፡ ምን፡ ብሎ፡ እንደሚመሰክር፡ ለማወቅ፡ እሱን፡ ፈልጎ፡ ከመቃብር፡ ማስነሣት፡ ያስፈልጋል።

ጥንት፡ ከቆሙት፡ ሐውልቶች፡ ውስጥ፡ ዛሬ፡ ግማሾቹ፡ ቆመው፡ ሲታዩ፡ የቀሩት፡ ቀድሞ፡ በየጊዜው፡ ቆመው፡ ከሚታዩት፡ ውስጥ፡ በጭራሽ፡ የጠፉ፡ ወደቀው፡ የተሰበሩ፡ ሞልተዋል። ለምሳሌ፡ ወደፊት፡ ዝርዝሩን፡ ጉዳይ፡ በሥፍራው፡ እንደምናነሣው፡ ከስማስ፡ አንዲኮፕሌስት፡ የሚባል፡ ከአስክንድርያ፡ በ፳፻፵፭፡ ዓ፡ ም፡ አዳሊሲ፡ መጥቶ፡ ቀድሞ፡ የአክሱም፡ ንጉሥና፡ የግብፁ፡ ቤተሊሞስ፡ ድል፡ አድራጊነታቸውን፡ የጻፉበትን፡ የዕብነ፡ በረድ፡ ሐውልትና፡ ዙፋን፡ አግኝቶ፡ ቀድቶ፡ ከወሰደ፡ በኋላ፡ ቶፖግራፊያ፡ ክሪስቲያና፡ (የክርስቲያን፡ ሥፍራ) ብሎ፡ ጽፎ፡ ያቆየውን፡ የጅጅ ጽሑፍ፡ ሞንጎኮና፡ አላቲውስ፡ የሚባሉ፡ በ፳፻፶፬፡ በ፳፻፶፭፡ ዓ፡ ም፡ በማጎተም፡ አትመው፡ አወጡት። የዛሬ፡ መርማሪዎች፡ ይኸን፡ ሐውልትና፡ ዙፋን፡ ለማግኘት፡ በፈልጉ፡ ሊያገኙት፡ አልቻሉም። እንግዲህ፡ ከስማስ፡ ያን፡ ጊዜ፡ ይኸን፡ ጽሑፍ፡ ቀድቶ፡ በያስቀረውና፡

የርሱ ፡ ጽሑፍ ፡ ደግሞ ፡ ሳይታተም ፡ ቀርቶ ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ የዚህ ፡ ሐውልት ፡ መኖር ፡ በፍጹም ፡ አይታወቅም ፡ ነበር ። እንደዚሁም ፡ በዚህ ፡ በሁኑ ፡ ጊዜ ፡ በደቡብ ፡ ፀረብ ፡ እንደክተር ፡ ሪክማንስ ፡ ኢትዮጵያንና ፡ ፀረብን ፡ የሚያገናኝ ፡ አዳዲስ ፡ ታሪካዊ ፡ ሐውልት ፡ ማግኘት ፡ ገምረዋል ። ከዚህም ፡ ጋር ፡ በኢትዮጵያና ፡ በፈረንሳይ ፡ መንግሥት ፡ የሕብረት ፡ ሥራ ፡ የታሪካዊ ፡ መሣሪያና ፡ ሐውልት ፡ እየቆፈሩ ፡ የመፈለግ ፡ ሥራ ፡ (አርኬኦሎጂ) ፡ መገመፋት ፡ ደስ ፡ ያሰኛል ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ ከዚህ ፡ ይበልጥ ፡ የሚያስቸግረው ፡ የንግሥተ ፡ ሰበና ፡ የቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ሙሉም ፡ በይሆን ፡ እንደነገሩ ፡ ሲገኝ ፡ ከቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ድረስ ፡ የተጣራ ፡ ሙሉ ፡ ታሪክ ፡ ያለው ፡ ንጉሥ ፡ የለም ። ከቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡ እስከ ፡ ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ያለው ፡ ጊዜ ፡ ፱፻፹፪ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ፲፪፻፺ ፡ ዓ ፡ ምሕረት ፡ ድረስ ፡ በዚህ ፡ ከ፪፻፲ ፡ ዓመት ፡ በሚበልጥ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ያለፉት ፡ የንግሥታዎቻችን ፡ ታሪክ ፡ የጥቂቶቹ ፡ የአብርሃ ፡ የካሌብ ፡ የገብረ ፡ መስቀል ፣ የላሊበላ ፡ የነአኩቶ ፡ ለኡብ ፡ ጣልቃ ፡ እየገባ ፡ በሚያከራክር ፡ መንገድ ፡ በቲንሹ ፡ ሲገኝ ፡ የቀሩት ፡ ከስማቸው ፡ ዝርዝር ፡ በቀር ፡ ምን ፡ ሠርተው ፡ እንዳለፉ ፡ የሚናገር ፡ ታሪክ ፡ በፍጹም ፡ የላቸውም ። የስማቸውም ፡ ዝርዝር ፡ እርስ ፡ በርሱ ፡ እየተፋለሰ ፡ ለማስማማት ፡ አስቸግሮ ፡ ይኖራል ። ይኸንንም ፡ ቀጥሎ ፡ በለው ፡ ምዕራፍ ፡ ላይ ፡ እንገነዘባለን ።

ምዕራፍ ፡ ፴፫ ።

የንግሥታት ፡ ስምና ፡ የዝርዝር ፡ ልዩነት ።

በምዕራፍ ፡ ፫ ፡ በምዕራፍ ፡ ፳፪ ፡ እንዳመለከትነው ፡ በገራችን ፡ የንግሥታት ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ በደንብ ፡ በየዘመኑ ፡ መጻፍ ፡ የገመረው ፡ ከአይ ፡ አምደ ፡ ጽዮን ፡ ጊዜ ፡ ገምሮ ፡ ነው ። አይ ፡ አምደ ፡ ጽዮን ፡ የነበረበት ፡ ጊዜ ፡ ፳፪፻፺፯-፳፫፻፳፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነው ። በዚህ ፡ ዘመን ፡ የነበሩ ፡ ከዚህም ፡ ዘመን ፡ ቀጥሎ ፡ የተነሡ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ከሀናት ፡ መነኮሳት ፡ ዓቃቤ ፡ ሰዓቶች ፡ ጸሐፍተ ፡ ትእዛዛት ፡ እጨጌዎች ፡ የጊዜያቸውን ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ መጻፍ ፡ ሲገምሩ ፡ ነገሩን ፡ ስሥር ፡ ለማምጣት ፡ እንደሞከሩ ፡ በአጻጻፋቸው ፡ ያስታውቃል ። ሲገምሩ ፡ በዘመኑ ፡ እንደተለመደው ፡ አጻጻፍ ፡ «በስመ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ስዱ ፡ አምላክ ፡ ንዌጥን ፡ ወይም ፡ ንጽሕፍ ፡ በረድኤተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ዜና ፡ ልደቶሙ ፡ ወይም ፡ ዜና ፡ ጉልቆሙ ፡ አምላካም ፡ እስከ ፡ ይእዜ። ይሉና ፡ የዘሩን ፡ ትውልድ ፡ አዳም ፡ ሴትን ፡ ወለደ ፡ ሴት ፡ ሂዩስን ፡ ወለደ ፡ እያሉ ፡ ይቀጥላሉ ። የዚህም ፡ የዘር ፡ ትውልድ ፡ ከብሉይ ፡ ኪዳን ፡ ከዘፍጥረት ፡ ምዕራፍ ፡ ፲-ከሐዲስ ፡ ኪዳን ፡ ከሉቃስ ፡ ወንጌል ፡ ምዕራፍ ፡ ፫ ፡ ከማቴዎስ ፡ ወንጌል ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ ፡ ላይ ፡ የተገኘ ፡ ነው ። ከዚያ ፡ ወስደው ፡ ያገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ እስከ ፡ ሰሎሞን ፡ የሚያደርሱት ፡ የዘር ፡ ግንድ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ በለው ፡ ዓይነት ፡ ነው ።